

SPORTSKI SAVEZ SRBIJE

VOLONTERSTVO U SPORTU

Beograd 2009

AUTORI

Nebojša Komnenić, Sportski savez Srbije | Van. Prof. dr **Milan V. Mihajlović**, Fakultet za menadžment u sportu | **Miloš Mojsilović**, CESID | mr **Dejan Šuput**, Institut za uporedno pravo | **Marko Vučenović** | **Svetlana Vujanić**, Društvo psihologa Srbije | Doc. dr **Vesna Ćilerdžić**, Fakultet za menadžment u sportu

Knjiga je nastala kao deo rada istraživačkog tima angažovanog na programu „Volonterizam u sportu“. Program je na predlog Sportskog saveza Srbije podržan i finansiran od strane Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije u okviru konkursa usmerenog ka realizaciji ciljeva planiranih predlogom Nacionalne strategije razvoja sporta

SADRŽAJ:

Uvodna reč	4
Predgovor	5

IDEO – VOLONTERSTVO

1. Savremeni sport	8
1.1. Osnovno o savremenom sportu	8
1.2. "Amaterizam i profesionalizam" u sportu.	11
1.3. Rad u sportskim organizacijama	15
2. Volonterstvo	16
2.1. Definicija volonterskog rada	16
2.2. Motivacija za volonterski rad	17
2.3. Pojedini socioekonomski pokazatelji bitni za razvoj volonterstva.	18
2.4. Volonterstvo u strateškim dokumentima Republike Srbije	19
2.5. Iskustvo u radu sa volonterima	22
3. Zakonska osnova volontiranja.	28
4. Istraživanja iz oblasti volonterstva	37

II DEO – REZULTATI ISTRAŽIVANJA O VOLONTERSTVU U SPORTU

5. Cilj istraživanja	44
6. Metodologija istraživanja	45
7. Rezultati i analiza istraživanja	48
7.1. Učenici srednjih škola	48
7.2. Studenti	63
7.3. Sportisti	74
7.4. Sportski klubovi	85
7.5. Granski sportski savezi	95
8. Zaključak	108

UVODNA REČ

Učiniti nešto za svoju sredinu, pomoći onima kojima je pomoć potrebna, pokrenuti promene bez želje za bilo kakvom drugom satisfakcijom osim moralne, druženje u okviru grupe koja ima zajednički cilj, jesu najveća zadovoljstva koja volontiranje pruža.

Pored zadovoljstva, volontiranje predstavlja sjajnu priliku za mlade ljude da nauče nešto novo, steknu nova poznanstva, kvalitetno iskoriste slobodno vreme, nauče da obavljaju drugačiji posao, što sve može da bude od velike koristi pri suočavanju sa izazovima koje svakodnevica nosi.

Za društvo, volonterstvo predstavlja vrednost koja se mora podsticati i negovati, jer samo aktivni pojedinci, udruženi na zajedničkom cilju, imaju snage da pokrenu promene sa kojima se svaka zajednica mora suočiti. Društvo bez volontera je društvo koje je statično, koje zaostaje, jer entuzijazam pojedinaca često predstavlja glavni pokretač promena koje vode ka napretku. Primera koji ovo potvrđuju zaista ima na pretek.

Volonterstvo je potrebno našoj zemlji, jer i ona mora da se menja, da se hvata u korak sa savremenim tokovima, da nadoknadi propušteno i da zaista postane ono što građani ove zemlje od nje očekuju. Ministarstvo omladine i sporta pomoglo je veliki broj projekata koji upravo podstiču volonterski rad, jer smo svesni da se promene neće dogoditi dovoljnom brzinom ukoliko ne pomažemo one koji žele da ih sprovedu.

Volonterski rad mladih jeste velika šansa našeg društva, jer kada mladi volontiraju, oni to čine od srca i iz želje da nešto promene, a kada mladi menjaju nešto, oni to uvek učine na bolje.

MINISTARKA OMLADINE I SPORTA
VLADA REPUBLIKE SRBIJE
Snežana Samardžić Marković

PREDGOVOR

Program „Volonterizam u sportu“ predstavlja početak sistemskog pristupa pitanju volonterskog rada u sportu. Ministarstvo omladine i sporta Republike Srbije, na predlog Sportskog saveza Srbije, odobrilo je i finansiralo program u okviru konkursa usmerenog ka realizaciji ciljeva planiranih predlogom Nacionalne strategije razvoja sporta. Program obuhvata promotivnu akciju koja ima za cilj da se što više ljudi i organizacija upozna sa mogućnostima koje volonterski rad pruža. Drugi deo programa čini sprovođenje istraživanja kako bi se sačinio izveštaj koji će omogućiti sagledavanje problema koji prate volonterski rad u sportu i stavova prema volonterskom radu.

Izveštaj koji je pred vama biće temelj za dalji pristup rešavanju problema i unapređenje volonterskog rada u sportu. Sastoji se iz dva dela. Prvi deo je teorijski i govori o savremenom sportu, amaterizmu i profesionalizmu, volonterskom radu uopšte i zakonskoj osnovi volonterskog rada. Osim toga u ovom delu navedena su iskustva organizacija odnosno njihovih predstavnika u dosadašnjem radu sa volonterima.

Drugi deo izveštaja posvećen je rezultatima istraživanja koje je sprovedeno u osam mesta na teritoriji Republike Srbije. Uzorak istraživanja bili su izabrani studenti fakulteta, učenici srednjih škola, opštinski i granski sportski savezi, sportski klubovi i njihovi članovi. Istraživanjem je obuhvaćeno oko 2000 pojedincaca i organizacija.

Glavni partner Sportskog saveza Srbije u realizaciji programa bili su opštinski sportski savezi koji su sprovedeli deo istraživanja na svom području. Sportski savezi učesnici u programu su: Beograd, Jagodina, Leskovac, Novi Pazar, Priboj, Subotica, Zaječar i Zrenjanin. Takođe, pomoć pri realizaciji programa pružio je i sektor „Volonteri“, Univerzijade Beograd 2009.

Misija Sportskog saveza Srbije je da u budućnosti obezbedi što bolje uslove za razvoj volonterskog rada u sportu i time omogući mladim ljudima da se kroz sport afirmišu na temeljima pravih vrednosti.

GENERALNI SEKRETAR
SPORTSKI SAVEZ SRBIJE
Dr Dane Korica

I DEO – VOLONTERSTVO

1. SAVREMENI SPORT

1.1. OSNOVNO O SAVREMENOM SPORTU

U sportu se, kao važnom segmentu ukupnog društvenog sistema nesumnjivo odražavaju sva kretanja i promene koje se dešavaju u svetu. To je javna delatnost i o njoj se govori svuda i na svakom mestu, a po svojoj prirodi, strukturi i ideji koju sobom nosi, ne ostavlja čoveka i njegovo okruženje ravnodušnim.

Sport je već odavno svetski fenomen koji se ne može posmatrati samo u kontekstu igre, razonode i zabave, već zbog intenziteta i širine uticaja, kao deo fenomena masovne kulture našeg vremena. Sport ne može biti ni mnogo bolji, ni mnogo gori od društvenog okruženja u kojem se nalazi. Tako je sport i ono što se događa u vezi s njim svojevrsno ogledalo društva kroz koje se na otvoreniji i direktniji način nego drugde otkrivaju neka društvena stanja i prilike.

Savremeni sport je unosna, komercijalizovana delatnost. Prema časopisu *Forbs*, procenjeno je da se na prelazu iz XX u XXI vek u sportskoj industriji u svetu, godišnje obrtalo više od dve hiljade milijardi dolara, što je više od kompletne automobilske, naftne i industrije turizma. Sport privlači navijače, medije, sponzore, privlači i "pravi" novac. Utakmice između najvećih sportskih klubova su postale mečevi velikih poslovnih korporacija, ali i pravi turistički događaji, tako da se sve više govori i o sportskom turizmu.

Sport danas u tolikoj meri zaokuplja ljudsku pažnju i na izvestan način okuplja ljude, posebno kada se posmatra u vidu takmičenja, da je teško pronaći bilo koju drugu ljudsku aktivnost, koja bi se u tom smislu mogla sa sportom porediti.

Velika savremena sportska takmičenja poput Olimpijskih igara ili svetskih prvenstava u pravom smislu reči predstavljaju planetarna zbivanja, a po stepenu gledanosti mogu se porebiti jedino sa spuštanjem čoveka na Mesec. Ona se koriste da zemlja domaćin pokaže svoju kulturu i tradiciju, sličnost i različitost od "ostatka sveta". Sport omogućava promociju ne samo igrača, klubova, nacionalnih selekcija, već i gradova, regija, država pa čak i kontinenata.

Sport i sportske grane u sebi nose kulturni i nacionalni identitet, često sadrže i klasno obeležje ("elitni, skupi sportovi" – tenis, smučanje, automobilizam, paraglajding, itd). Različite sredine ne poklanjaju istu pažnju vrednostima sporta, jer postoje značajne razlike u lokalnim faktorima, mentalitetu, običajima, navikama, a to je sve od značaja za njegovu popularnost u određenoj sredini. Može se reći da samo fudbal i košarka imaju globalnu popularnost, dok je popularnost drugih sportova različita od zemlje do zemlje, od kontinenta do kontinenta.

Postoji veći broj sportova koje možemo nazvati drevnim jer su, u različitim oblicima upražnjavani još u davna vremena, u drevnim civilizacijama: boks, rvanje, dizanje tereta, gimnastika, kajak i kanu, mačevanje, badminton, boćanje, planinarstvo, plivanje, atletika, ribolov, fudbal, itd. Reč je o sportovima koji su bili od značaja za opstanak ili su bili u funkciji zabavljanja robovlasnika.

Savremeni sport i olimpijski pokret svoje poreklo vode iz Evrope. Engleska je kolevka savremenog sporta. Većina današnjih sportskih grana i disciplina (posebno popularnih u engleskom govornom području) imaju svoje korene u Engleskoj. Kao što se celokupna engleska kultura širila kroz imperijalna osvajanja Engleza tokom XVIII i XIX veka, tako se širio i sport. U kolonijalizovanim zemljama širila se ne samo društvena, politička, ekomska, kulturna organizacija društva po ugledu na Englesku, već se širio i način organizovanja sporta po ugledu na Englesku.

Slične procese imamo u drugim zemljama i delovima sveta koji nisu bili pod dominantnim uticajem Engleza: najčešće su učeni ljudi donosili novitete u svoju zemlju nakon putovanja ili školovanja u inostranstvu, ili su svoju kulturu i sportsku tradiciju odnosili sa sobom u druge zemlje. Danas se zahvaljujući biznisu i spektakularnosti sportskog takmičenja, svaki novitet u sportu veoma lako i brzo prenosi.

Razvoj sporta kroz istoriju upućuje na njegovu sveopštu povezanost i globalizovan svet. Tokom XVIII i XIX veka u Engleskoj počinje organizovanje lokalnih takmičenja, konjičkih trka, kriketa, golfa, fudbala, trčanja. U tim aktivnostima učestvuje dobro obrazovana mladež iz urbanih gradova i sport postaje deo "moder ногог stila življenja". Sportisti su tada bili najčešće iz viših i obrazovanih slojeva društva, ali ubrzo se u sport uključuju i niži, siromašniji slojevi. Tako su ljudi iz nižih slojeva dobili priliku da učestvuju u aktivnostima koje su upražnjavali viši slojevi.

Profesionalizacija i komercijalizacija sportskih organizacija se neravnomerno odvijala. Profesionalni klubovi, lige, turniri, najpre su nastali u Engleskoj i SAD još u XIX veku, dok je komercijalizacija u

sportu, uključivanjem sponzora, započela kasnije, sredinom XX veka. Dok se u Evropi razvijao amaterski oblik organizovanja u sportu, u Sjedinjenim američkim državama započinje komercijalizacija sporta.

Najznačajnija sportska organizacija, osnovana krajem XIX veka, koja ima status međunarodne nevladine organizacije, jeste Međunarodni olimpijski komitet (MOK), osnovan 1894. godine.

Nakon II svetskog rata, sport razvija sopstvenu politiku razvoja kao što se to nakon rata dešavalо i u drugim oblastima društva. Evropske zemlje su se saglasile da je u njihovom interesu da izbegnu buduće konflikte i ta ideja je dovela do stvaranja Evropske zajednice 1952 godine. Paralelno sa ovim procesom političke integracije, usledila je integracija u takmičarskom sportu formiranjem Evropske fudbalske federacije (UEFA) 1954 godine, a već 1955 godine francuske novine *L'Equipe* predlažu održavanje Evropskog kupa u fudbalu.

Novac se sve više usmeravao ka sportskim događajima koji su privlačili publiku, a pravi spektakl, sport je postao zahvaljujući medijima, pre svega televiziji. Televizijske kompanije sklapaju ugovore u iznosima od preko milijardu dolara sa sportskim organizacijama o prenosu sportskih događaja. To je uticalo da televizija prema sportu nastupa sa "arognatnom" željom da odlučuje. Kao dobar primer za ovu tvrdnju mogu da posluže pregovori vođeni između televizijske kompanije ABC i Međunarodnog olimpijskog komiteta u vezi sa satnicom finalnih takmičenja na olimpijskim igrama u Seulu 1988 godine. Tada je američka strana nudila iznos od oko milijardu dolara, ali uz uslov da se veći broj finalnih takmičenja održi pre podne, kako bi američka publika to posmatrala u večernjim satima. Sve se završilo kompromisnim dogовором da takmičenja počnu tačno u podne, a zauzvrat je ABC platio 750 miliona dolara. Slični pregovori se vode skoro za svako veliko takmičenje. Bez malo sve sportske grane menjaju tehnička pravila da bi se prilagodili televizijskim prenosima.

Jasno je da se u takvim odnosima od sporta može živeti, tako da novac opredeljuje sportistu da mu sport postane profesija, zanimanje, sredstvo za život. Tako je komercijalizacija sporta proizvela sportski profesionalizam.

U potrazi za novim načinima finansiranja, od novembra 1997. godine, akcije pojedinih klubova (Mančester Junajted, Totenhema, itd) pojavljuju se na berzi. Velike investicione kompanije su svoj uticaj na sport povećale tako što su postale većinski vlasnici nekoliko klubova istovremeno: npr. English Investment Company (ENIC) je istovremeno kontrolisala četiri fudbalska kluba: Glazgov Rendžers, Slavia Prag, Vićenca, AEK. Čak su i velike međijske kompanije kupovale fudbalske klubove: npr. francuska grupa Canal+ je u jednom trenutku kontrolisala Pariz Sen Žermen i Servet.

Ideja olimpijskog primirja, koja se odnosila na obustavu neprijateljstava tokom trajanja drevnih Igara, kada su grčke državice obustavljale ratove, reaktivirale su Ujedinjene nacije. Podstaknuti nesrećnim događanjima na teritoriji SFRJ, od 1993. godine, svake druge godine, tj. godinu dana pre održavanja zimskih ili letnjih Olimpijskih igara, Generalna Skupština Ujedinjenih nacija jednoglasno usvaja rezoluciju "Building a peaceful and better world through sport and the Olympic ideal" ("Izgradnja miroljubivog i boljeg sveta kroz sport i olimpijski ideal").

Generalna Skupština Ujedinjenih nacija je 2003. godine donela rezoluciju "Sport kao sredstvo promocije obrazovanja, zdravlja, razvoja i mira", dok je 2005. godinu proglašila za "Međunarodnu godinu sporta i fizičkog vaspitanja", čime je priznata snaga sporta u doprinosu humanijeg razvoja čovečanstva.

U savremenom svetu retke su univerzalne vrednosti. Jedna od takvih jeste sport. Naime, sigurno nećemo pogrešiti ako tvrdimo da bez obzira na to da li se radi o istočnoj ili zapadnoj kulturi, razvijenom ili nerazvijenom društvu – sport zauzima značajno, visoko mesto. To uslovjava da su sport i sportske organizacije složeni fenomeni, koji se ne mogu posmatrati odvojeno od ostalih društvenih aspeka.

Tendencija je, posebno profesionalnih klubova, da svoje mečeve (takmičarske i egzibicione) igraju u inostranstvu, kako bi privukli pažnju na tržištima koja planiraju da osvoje. Npr. Nju Džerzi Nets i Orlando Medžik su igrali 1996. dve utakmice (regular season) u Tokiju. Više od 70.000 karata je prodato za manje od pet sati. Sijetl Supersoniksi i LA Klipersi su igrali, pred 19.000 gledalaca, oktobra 2003 godine, na početku NBA sezone, u japanskom gradu Saitama, blizu Tokija. Real Madrid otvara fudbalske akademije u Kini i Meksiku; a Mančester Junajted ima klubove prijatelja, kao i klubove sa kojima saraduje u Kini i Japanu. To je uticalo da se širom sveta registruje 53 miliona navijača koji dobijaju određene povlastice: pretplatne karte, dresove, sportsku opremu, časopise, platnu karticu koja obezbeđuje popuste u restoranima, bolnicama, prodavnicama, hotelima.

1.2. "AMATERIZAM I PROFESIONALIZAM" U SPORTU

Sport i sportske organizacije prošle su kroz faze "istorijskog nastajanja", globalnog širenja, preko amaterskog prerasli u profesionalni način organizovanja sportskih organizacija, a pojam geo-politički pristup su prevazišli i proširili ga u geo-marketinški.

U različitim delovima sveta razvili su se različiti načini organizacije sporta. U osnovi, možemo reći da je reč o podeli na amaterski i profesionalni način organizacije sporta, u okviru koje su se razvile različite forme.

U **profesionalnom** sportu, koji prepostavlja postizanje vrhunskih rezultata, prisutna su velika materijalna, stručna i organizaciona ulaganja. Profesionalni sportista je osoba koja se takmiči za novac, u timu ili pojedinačno, na zvaničnim ili egzibicionim takmičenjima, koji se bavi sportskom aktivnošću u vidu zanimanja, a ne radi razonode, zdravlja, navike.

Prilikom nastajanja, savremeni sport je svoje izvorište imao u čovekovom slobodnom vremenu. Čovek tada najviše zadovoljava svoju potrebu za kretanjem. Kako je slobodno vreme u razvoju civilizacije postajalo sve veće i kvalitetnije, tako su rasle ljudske potrebe, što je na kraju dovelo do ambicija postizanja savršenstva u sportu. Jačanje čovekovih ambicija i potreba njegovog okruženja, odveli su savremeni sport izvan slobodnog vremena. Sport je svoj put našao u novoj kategoriji – u radu, što je omogućilo visoko sportsko stvaralaštvo.

Profesionalizacija sporta, s obzirom na povećan zahtev za takmičarskim rezultatima, uticala je na unapređenje tehnologije trenažnog procesa uvođenjem raznovrsne trenažne, telemetrijske i računarske opreme, metoda statističke analize i dr. Broj sportskih takmičenja različitog nivoa se povećavao, a visoki nagradni fondovi, na ovim takmičenjima, pojačali su interes i motivaciju sportske elite, što se neminovno odrazilo na strukturu i sadržaj trenažnog procesa koji je postao mnogo dinamičniji i varijabilniji.

Većina sportskih događaja u kojima učestvuju profesionalni sportisti uživo se prenosi, prisutno je dosta publike i sponzora. Ovo je uslovilo da profesionalni sport poprimi zabavljачki karakter, jer predstavlja veliku zabavu za gledaoce koji dolaze na takmičenja. Sport uopšte, a posebno profesionalni, daje doprinos povećanju potrošnje, dohotka i zapošljavanja i pospešuje lokalni, regionalni i nacionalni ekonomski razvoj.

Sportske organizacije koje imaju ugovore sa profesionalnim sportistima, ili one koje pružaju odgovarajuće usluge, napravljene su radi stvaranja profita i zato ovakav način organizovanja možemo nazvati komercijalnim sistemom sporta.

Istorijски гледано, савремени спорт је настао у Енглеској, кроз аматерски начин организовања. Професионални спорт се појавио и развијао у северној Америци, одакле се пренео у све делове света. У сваком случају, први клубови, аматерски и професионални, били су „хоби“ богатих људи.

Вероватно први професионални клуб (који је плаћао играче за игре у провинцијским градовима САД), „Синсинати Ред Стокинс“, основан је 1863. године. Десет бејзбол играча, укупно је било плаћено 9300 америчких долара годишње (prosečno 930 долара по играчу), док је у то време просечна годишња плата у САД износила 170 долара. Тако се показало да је још у XIX веку плата професионалног спортсте била већа од плате радника.

Прва професионална спортска лига nastala је у северној Америци 1876. године – Национална лига. По угледу на њу, организоване су друге професионалне лиге.

Sportske organizacije koje se takmiče u profesionalnim ligama su najprisutnije u SAD, Kanadi, Japanu, Australiji, Evropi, Južnoj Americi.

„Olimpionik“.

Dobijanje novca i drugih privilegija за успеhe u sportu има дугу традицију. Победнику дрвних олимпијских игара, „Olimpioniku“, приликом повратка у његов град је одавана велика почаст. Суграђани су рушили зидове града како би он могао да прође, што је симболично значило да градови који имају такве јунаке не морaju да имају зидове ради своје одбране. Они су добијали награде, oslobođани су poreза, добијали су почасна места у позориштима, стичали право да се у ратовима bore поред краља и сл.

У старој Грчкој је развијен култ лепог тела, али се уједно insistирало на хармоничном развоју тела и духа (kalokagatija). Временом се већа паžnja обраћала на развој душовне стране личности. Ово је утицало на

opadanje značaja i društvene funkcije fizičkog vežbanja i uslovilo je nove načine pronalaženja ratnika, potrebnih za čuvanje države. Razvila se najamnička, plaćena vojska, koju su činili, među ostalima i profesionalni sportisti. Sportisti-najamnici, ratnici su bili posvećeni samo treningu i takmičenjima, a egzistenciju su obezbeđivali od nagrada i privilegija. U ono vreme je postojao veći broj igara na kojima su mogli da se takmiče. Prema značaju, obimu i tradiciji izdvajaju se svečane igre u Olimpiji, Istru, Delfima i Nemeji. Njihov broj je bio sve veći, jer su gradovi ževeli svoje pobednike igara. Tako su najverovatnije nastali "profesionalni" takmičari. Ova pojавa profesionalnih sportista i stvaranje od njih posebnog društvenog sloja, uzdrmala je instituciju Olimpijskih igara i drugih takmičenja. Bogate nagrade i velike zarade uništile su svaki vaspitni uticaj fizičkog vežbanja. Polako se menjao program drevnih Olimpijskih igara, a publika je zahtevala sve surovija, dramatičnija i opasnija takmičenja.

Amaterski sport je, po pravilu, nižeg nivoa kvaliteta, u kojem sportisti, vežbači uglavnom zadovoljavaju svoje lične potrebe kako bi sačuvali ili unapredili svoje fizičko i mentalno zdravlje. Odvojen je od profesionalnog sporta i najčešće je, za one najkvalitetnije, njegovo "predvorje". Osnovna forma amaterskog sporta je tzv. tradicionalni, klupski sport koji je nastao u Engleskoj, proširio se na zapadnu Evropu i kao takav opstao do osamdesetih godina XX veka.

Ostale forme amaterskog sporta.

Školski sport je u nekim zemljama dominantan sa stanovišta ulaganja sredstava i obrazovanja kadrova. Primjenjuje precizno razrađena sredstva i metode selekcije i treninga, sa izraženom takmičarskom komponentom koja talentovanom sportistu omogućava potpunu afirmaciju u okviru školskog ili fakultetskog kluba. Tzv. srednjoškolski i univerzitetski sport je prisutan u Velikoj Britaniji, SAD, Kanadi.

"Sport za sve" (**rekreativni** sport) je forma kada društvo osigurava odgovarajuće objekte i kadrove koji su dovoljno edukovani da mogu proizvoditi i sprovoditi kvalitetan program. Učesnici programa svojom aktivnošću i redovnim vežbanjem održavaju optimalan nivo fizičkih sposobnosti i zdravlja, a suština je briga o zdravlju naroda, tj. najširi obuhvat stanovništva fizičkim vežbanjem.

Danas je veoma rasprostranjen pokret koji se odnosi na osobe sa **posebnim potrebama**. Sport značajno doprinosi njihovom kvalitetnijem uključivanju u životnu i radnu sredinu, jer pruža velike mogućnosti na planu fizičke i mentalne rehabilitacije, kao i integraciji u društvo. Kao proizvod ovakvog načina organizovanja, nastala su brojna takmičenja od kojih su najpoznatije "Paralimpijske igre".

Takođe su sve prisutnija brojna takmičenja **veterana**.

U svakom slučaju, insistiranje MOK-a na poštovanju principa amaterizma do osamdesetih godina XX veka, uticalo je da se amaterizam, tj. profesionalizam transformiše u razne forme. Do 1980. godine na Olimpijske igre se gledalo kao na takmičenje na kome "ne treba zaraditi". Međutim, nakon finansijskog neuspeha Olimpijskih igara 1976. godine u Montrealu, i velikog zaduženja grada domaćina Igara, s obzirom na to da su troškovi organizacije Igara rasli, Igre se od 1984. godine komercijalizuju. Tada je profit organizatora bio 200 miliona američkih dolara.

Dva primera amaterizma.

Pobednik maratona na I Olimpijskim igrama iz 1896. godine bio je grčki poštar i vodonoša, Spiridon Luis. Nakon ove pobe Luis se više nije takmičio. Dobio je brojne nagrade, od kojih vredi izdvojiti sledeće: kod jednog atinskog berberina je imao doživotno besplatno brijanje i šišanje, a kod gostoničara hranu i piće; od vlade je dobio novčanu nagradu i tapiju za oveći kompleks zemlje; uoči starta, kći bogataša Averofa (koji je finansijski pomogao organizovanje igara) je obećala ruku onom Grku koji pobedi u maratonu. Iz situacije da se jedna takva dama, sa engleskim obrazovanjem, uda za seljaka, izvukao je sam Luis rekavši da ga kod kuće čeka devojka. Kažu da je Averof nakon ovoga ispisao ček na poveću sumu.

Nasuprot ovome, primer Džima Torpa, Amerikanca indijanskog porekla, mnogo je tužniji. U Stokholmu 1912. godine je nadmoćno pobedio Torp u petoboju i desetoboju. Međutim, ubrzo nakon igara, jedan novinar pronalazi Torpovu fotografiju sa jednim bejzbol timom. Kada su došli do podatka da je igrajući bejzbol dobijao 60 dolara mesečno, MOK je 1913. godine anulirao Torpove rezultate i oduzete su mu medalje. Zlatne medalje je trebalo dodeliti drugoplasiranim – Norvežanin Bie u petoboju je primio zlatnu medalju, dok je Švedanin Vislander, u desetoboju, to odbio rečima: "Pobedio je Torp, a ne ja". Istina je, međutim da je Torp novčanu naknadu dobijao za putne troškove, što nije bilo nedozvoljeno. Ipak 1913. potpisuje profesionalni ugovor i cele naredne decenije je bio jedan od najboljih bejzbol igrača. Nakon igračke karijere se propao i osiromašio. Priča se da je celog života patio zbog oduzetih medalja. Njegova čerka Grejs je 1975. godine pokrenula akciju za rehabilitaciju šampiona. Predsednik SAD Džerald Ford je lično napisao pismo Predsedniku MOK-a, lordu Kilianu i 1980. godine je doneta odluka da se ova nepravda ispravi. U januaru 1983. godine, Predsednik MOK-a, Huan Antonio Samaran je predao zlatne medalje Torpovoj čerki.

1.3. RAD U SPORTSKIM ORGANIZACIJAMA

Velike kompanije su sportiste i timove videli kao sredstvo za prodaju svojih proizvoda i dopuštanjem da na Olimpijskim igrama u Barseloni učestvuju i sportisti profesionalci ("Dream team"), praktično je ukinuta razlika između profesionalnog i vrhunskog amaterskog sporta. U svakom slučaju, postoji tendencija širenja profesionalnog, tj. takozvanog komercijalnog sporta. Danas je interes članova kluba različiti u odnosu na onaj pre više decenija, jer postoji više mogućnosti kako da se potroši slobodno vreme. Na člana kluba se gleda kao na klijenta koji je platio uslugu, a ne kao na volontera čija je aktivnost u klubu potrebna.

Status amaterizma i profesionalizma u stvarnosti izgleda tako da se siromašnija društva (sa malim ličnim dohotkom po glavi stanovnika) zalažu za amaterizam. Profesionalizam u sportu se javio u bogatim zemljama. Najčešće se vezivao za boks (još u XVIII veku), automobilizam (u Nemačkoj i SAD), biciklizam (Francuska, Belgija, Holandija, Italija), kriket (Australija, Novi Zeland, Engleska), hokej na ledu (Kanada), konjički sport, košarku, ragbi, bejzbol, tenis, skijanje, umetničko klizanje (SAD).

Posmatrajući razlike u menadžmentu između tradicionalnih sportskih organizacija, u kojima su prisutni tzv. amateri i onih profesionalnih, uočljivo je sledeće:

U tradicionalnim organizacijama planiranje je neformalno, ima improvizacije; svi učestvuju u aktivnosti- ma kluba, upravljačka struktura se bira među članovima, dužnosti i obaveze su neformalno podeljene, a odlučivanje je demokratsko, najčešće kroz komisije i sastanke; posao se obavlja volonterski, a motivi su različiti. Može se reći da svi o svemu sve znaju (rukovođenju i odlukama).

U profesionalnim sportskim organizacijama planiranje je formalno i jasno razdeljeno među manjim brojem osoba; odlučivanje je centralizovano od strane rukovodstva; samo upravni odbor i menadžment znaju sve o rukovođenju i odlukama; klub ima ugovore sa profesionalnim sportistima ili ima klijente (npr. fitnes klub koji pruža određenu vrstu usluga za plaćenu članarinu), nasuprot članovima (u tradicionalnim klubovima); potreban je profesionalni menadžment, stalno zaposleno osoblje motivisano platom, privilegijama i sl.

Sport je oduvek privlačio pažnju sopstvenih protagonisti, ali i širokih masa. U današnjem svetu sport se čini kao delatnost ili fenomen sa velikim stepenom entuzijazma. Volonterski rad je nekada bio društvena obaveza, dok danas više nije toliko popularan. Činjenica je da veliki broj sportskih organizacija bazira svoj rad na volonterima. U bogatijim sredinama, volonteri uglavnom pomažu oko organizacije velikih međunarodnih sportskih takmičenja. Procenjuje se da ni jedna sportska organizacija ne bi mogla opстатi, ako bi morala da plaća sve ono što rade volonteri. Prema nekim procenama tokom Olimpijskih igara u Sidneju 2000. godine bilo je angažovano oko 47000 volontera, a tokom olimpijskih i Paraolimpijskih igara u Atini 2004. godine, oko 60000 volontera. Na zvaničnom sajtu Olimpijskih igara u Pekingu 2008. data je informacija da je ukupno bilo angažovano 1.700.000 volontera. Organizacioni komitet Olimpijskih igara u Pekingu je tokom dve godine vršio selekciju od čak 2.070.000 osoba koje su se prijavile kao volonteri.

2. VOLONTERSTVO

2.1. DEFINICIJA VOLONTERSKOG RADA

Istorijski posmatrano, volonterstvo je karakteristično za mnoga društva od njihovog nastanka, a uporište nalazi u tradicionalnoj ljudskoj solidarnosti. Kada se govorи o našem društvу, najčešće se kao primer navodi običaj zvani "moba", karakterističan za seoske sredine, као и velike radne akcije obnove zemlje pedesetih i šezdesetih godina XX veka.

U savremenom društvу volonterstvo predstavlja osnovni oblik građanskog aktivizma. Volonterski rad predstavlja osnovu funkcionisanja kako lokalnih udruženja građana, tako i organizacija koje deluju na širem području. Volonterski rad zastupljen je u širokom dijapazonu organizacija: verskih, humanitarnih, socijalnih, sportskih, nevladinih, itd. U tom smislu, volonteri bez sumnje predstavljaju značajan potencijal sveukupnog društvenog razvoja.

Volotiranje je aktivnost koju čovek obavlja dobrovoljno, izvan svojih redovnih aktivnosti, bilo da to čini spontano ili organizvano, za dobro drugih osoba, grupe, organizacije, društva uopšte, kao i za svoju ličnu korist pri čemu za tu aktivnost ne dobija materijalnu nadoknadu izuzev nadoknade troškova.

Ključne karakteristike volonterstva su:

- **dobrovoljnost** – volonterska aktivnost obavlja se svojevoljno. U tom smislu, u volonterski rad ne spadaju aktivnosti koje se obavljaju u okviru obavezne nastave u školama, civilno služenje vojnog roka, kao i neplaćene aktivnosti zaposlenih na koje ih obavezuju kompanije u kojima su zaposleni.

- **neplaćenost** – volonterska aktivnost ne obavlja se iz želje za zaradom. Ipak, to ne znači da angažovanje volontera ne iziskuje nikakve troškove. Ukoliko je osoba volonterski angažovana u okviru neke organizacije, smatra se da je organizacija dužna da pokrije sve troškove koje osoba ima na osnovu svog volonterskog rada.
- **obostrana korist** – aktivnost od koje korist ima samo angažovana osoba, kao i ona koja ima štetne posledice po drugog pojedinca, organizaciju ili društvo uopšte, nikako ne može spadati u volontерstvo.

Volonterski rad u sportu definiše se kao obavljanje bilo koje aktivnosti u vezi sa sportom, osim neposrednog učešća u sportskom takmičenju, bez materijane nadoknade, osim pokrivanja troškova u vezi sa konkretnim poslom.

2.2. MOTIVACIJA ZA VOLONTERSKI RAD

Motivacija predstavlja skup procesa koji podstiču, usmeravaju i održavaju svaku ljudsku aktivnost pa i volonterski rad. Motivi pokreću čovekove delatnosti ka određenom cilju i održavaju svako ljudsko ponašanje koje je determinisano motivacijom, sadašnjom situacijom i prošlim iskustvom. Motivi počivaju na urođenim potrebama, to su primarni motivi (glad, žed) ili na stičenim potrebama – to su sekundarni motivi (altruizam, empatija).

Motivi od kojih direktno zavisi interesovanje za volonterski rad su sledeći:

- **altruizam** je jedan od odlučujućih faktora za volonterski rad. To je ponašanje koje je izazvano željom da se pomogne drugima, bez očekivanja nagrade.
- **empatija** je drugi važan faktor. Ona predstavlja sposobnost emocionalnog doživljavanja osećanja drugih ljudi.
- **afiliativni** motiv je veoma važan, manifestuje se u želji da se bude u kontaktu sa drugim ljudima i da se sa njima udružuje u raznim aktivnostima. Socijalni motivi zadovoljavaju lične ego potrebe, kao što su potrebe ze samopotvrđivanjem, potreba za prestižom i ugledom, učestvovanju u zajedničkim delatnostima, upoznavanje sa ljudima, ali i širenje kontakata.

Osim navedenog, snažan motiv za volontiranje je i pozitivno iskustvo u volontiranju, što je bitan podsticaj za dalje aktivnosti u tom pravcu i pozitivan uticaj na druge ljude. Važan motiv za volontiranje je i mogućnost sticanja novih znanja i veština, kao i mogućnost zaposlenja, ali i korist u daljoj karijeri. Na kraju, sve veći broj ljudi volontira kako bi na koristan način iskoristio svoje slobodno vreme odnosno prevazišao osećaj usamljenosti – što je jedna od glavnih odlika savremenog društva.

2.3. POJEDINI SOCIOEKONOMSKI POKAZATELJI BITNI ZA RAZVOJ VOLONTERSTVA

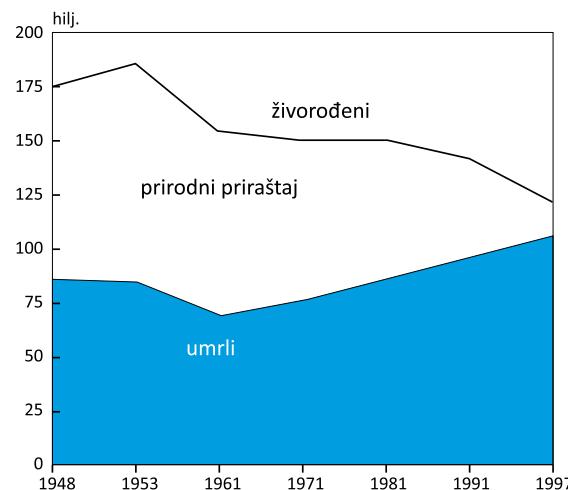
Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, Republika Srbija ima površinu od 88361 km², na kojoj se nalazi 6169 naselja. Broj stanovnika prema Popisu 2002. godine je 7.498.001.

Tabela 1.

1	Naziv teritorije	Površina km ²	Upravni okruzi	Opštine	Naselja	Gradska naselja	Ostala naselja
Republika Srbija	88361	29	194	6169	207	5962	
Centralna Srbija	55968	17	120	4253	129	4124	
AP Vojvodina	21506	7	45	467	52	415	
AP Kosovo i Metohija	10887	5	29	1449	26	1423	

Posmatrajući ukupan broj opština u Republici Srbiji i broj opština sa negativnim prirodnim priraštajem, dobija se zastrašujući podatak da je u Republici Srbiji 93,4% opština sa negativnim prirodnim priraštajem. Dakle, odnos živorođenih i umrlih je izrazito nepovoljan.

Grafikon 1. Prirodno kretanje stanovništva, 1947-1997

Kao potencijalnu pretnju razvoju sporta vezujemo činjenice da je prema Popisu 2002. godine, ukupan broj stanovnika ispod 7 godina – 495327, od 7 do 14 godina – 681443, dok je broj stanovnika sa 65 i više godina 1240505, dakle više od prethodno navedene dve starosne kategorije. Broj učenika osnovnih škola (2006/2007. – kraj školske godine) iznosi 619771, dok je broj srednjoškolaca u Republici Srbiji (2006/2007. – kraj školske godine) 299194. Ukoliko se ovome dodaju studenti viših škola (2006/07) – 64500, kao i studenti fakulteta (2006/07) – 174210, dakle mlađi od kojih se očekuje da se uključe u sportske aktivnosti, kroz takmičenje ili volontiranje, jasno je da je ovakva nedovoljna brojnost mlađe populacije relativno nepovolja. Ukoliko dodamo npr. ekonomski pokazatelj, ukupan broj zaposlenih 2007. godine, gde je utvrđen – procenjen godišnji prosek od 2002344, jasno je da ovakva struktura nije povoljna za sportske organizacije, takmičenja, regrutovanje volontera u sportskim organizacijama i sl.

2.4. VOLONTERSTVO U STRATEŠKIM DOKUMENTIMA REPUBLIKE SRBIJE

Vlada Republike Srbije je na predlog Ministarstva omladine i sporta u 2008. godini usvojila dve strategije koje prepoznaju značaj volonterskog rada – Nacionalnu strategiju razvoja sporta u Republici Srbiji za period od 2009. do 2013. godine i Nacionalnu strategiju za mlade. U ovom poglavlju su izdvojeni delovi iz obe strategije u kojima je obrađena oblast volonterstva i volonterskog rada.

Nacionalna strategija razvoja sporta u Republici Srbiji za period od 2009. do 2013. godine¹ (Volonterizam u sportu)

1. Stanje sporta u Republici Srbiji

Volonterizam u sportu nije razvijen u dovoljnoj meri. Trenutna situacija odslikava se kroz nepostojanje odgovarajućeg propisa o volonterskom radu, dok sa druge strane većinu kadrova u sistemu sporta čine volonteri. Na taj način „rad na crno“ u sportu je postao veoma izražen. Sportske organizacije suočavaju se sa problemima volonterizma kada je u pitanju, kako kratkoročno (organizacija sportskih manifestacija) tako i dugoročno volontiranje (trenerski kadar). Zakonsko uređivanje volonterskog rada predstavlja urgentnu potrebu srpskog sporta.

5. Strateški ciljevi

Promovisanje volonterizma u sportu

8. Mere za ostvarivanje ciljeva

---

1 ("Službeni glasnik RS", Br. 55/05, 71/05 – ispravka, 101/07 i 65/08)

Ciljevi:

Urediti sistem volonterizma u sportu

Aktivnosti:

- Podržati zakonsko uređivanje volonterskog rada;
- Podsticanje učešća dece, omladine i starih u sportu kroz volonterske aktivnosti;
- Promovisanje ideje volonterizma kroz edukaciju i promotivne kampanje;
- Povezivanje sistema školstva, omladinskih organizacija i privrednog sektora sa sportskim organizacijama radi promovisanja ideje volonterizma.

Nosilac aktivnosti – izvor finansiranja:

MOS – Finansiranje aktivnosti obavlja se iz budžeta RS za MOS, kroz programe za ostvarivanje opštег interesa u oblasti sporta.

Nacionalna strategiju za mlađe² (Volonterizam)

3. Prikaz stanja u odnosu na opšte ciljeve Strategije

3.1. Aktivno učešće mladih u društvu

Volonterizam. U Republici Srbiji ne postoji specifični izvori informacija o broju volontera, volonterskih programa niti o učešću mladih u volonterskim aktivnostima.

U Republici Srbiji ne postoji propis koji na opšti način reguliše pitanje volonterskog rada. Pojedini propisi uređuju pitanja u vezi sa dobrovoljnim radom, ali ne postoji propis koji bi takav rad regulisao na opšti način. Zakonom o radu predviđena je mogućnost zaključivanja ugovora o stručnom osposobljavanju i usavršavanju kao vida volonterskog rada, a u cilju obavljanja pripravničkog staža i polaganja stručnog ispita, odnosno radi stručnog usavršavanja, sticanja posebnih znanja i sposobnosti za rad u struci i specijalizacije.

Radna grupa koja se bavila i pitanjima učešća volontera u radu udruženja građana u Republici Srbiji u okviru Inicijative za zakonsko regulisanje statusa volontera u Republici Srbiji uradila je istraživanje prema kome se može zaključiti da veći deo populacije volontera čine mlađi, pri čemu je učešće žena zastupljeno u većoj meri. Značajan broj udruženja građana angažuju volontere po potrebi (41%), u pojedinim organizacijama su svi volonteri (27%), a jedna četvrtina ispitanih organizacija volontere angažuje u skoro svim projektima (24%).

2 ("Službeni glasnik RS", Br. 55/05, 71/05 – ispravka i 101/07)

Najčešće navođeni razlozi za volontiranje, među mladima su: zadovoljstvo u obavljanju zajedničkih aktivnosti, druženju, provođenju slobodnog vremena, potreba za samopotvrđivanjem i osećanjem korisnosti kao i zadovoljstvo poslom.

Kao važni demotivijući faktori volontiranja navedeni su: strah od zloupotrebe i manipulacije, gubitak motivacije, strah od neuspeha i procena da volonteri dobijaju sitne, beznačajne poslove, što često odgovara realnosti. Mnogi mladi smatraju da niko ne želi da čuje njihovo mišljenje i uvereni su da će ih stariji ometati u radu. Ipak, kao poseban razlog za nevolontiranje mlađi često navode da ih nikada niko nije pozvao i pitao da se uključe u bilo kakvu aktivnost.

Rezultati istraživanja Instituta za psihologiju pokazuju da je najveći broj srednjoškolaca učestvovao u humanitarnim akcijama skupljanja novca (45,5%) i skupljanja odeće i obuće za ugroženu decu (42,5%), a potom u akcijama čišćenja: školskog dvorišta (35,7 %), okoline u kojoj živi (15,9%) i aktivnostima skupljanja starog papira (24,1%).

Mali broj mlađih bio je uključen u akcije koje se odnose na brigu o životinjama i aktivnosti dobrovoljnog davanja krvi. Mlađi iznose da se ne uključuju u volonterske akcije najčešće jer se one ne organizuju u njihovoj sredini, jer nemaju vremena i zato što nisu na vreme informisani.

4. Specifični ciljevi i mere za njihovo ostvarivanje

4.1.4 Uspostaviti mehanizme za podsticanje, organizovanje i vrednovanje volonterskog rada mlađih

Podržati procese stvaranja pozitivnih zakonskih okvira o pitanjima vezanim za volonterstvo i volonterski rad, sa ciljem obezbeđivanja minimuma prava koje garantuje država, za volontere i organizatore volontiranja;

Podržati uspostavljanje mehanizama za vrednovanje volonterskog rada mlađih kroz priznanje znanja, veština i/ili radnog iskustva stečenih volonterskim radom, sa ciljem obezbeđivanja beneficija za volontere;

Stvoriti mehanizme i definisati standarde po kojima će profitni, neprofitni i državni sektor podržavati volonterski rad, a u cilju obezbeđivanja kvaliteta i održivosti ovog oblika društvenog angažovanja;

Podsticati promovisanje sistema vrednosti volontiranja, sa ciljem ukazivanja na društvene potrebe za volonterskim programima i dobitima od volonterskog rada;

Podržavati procese stvaranja podsticajnih javnih politika o pitanjima vezanim za volontiranje i volonterski rad, sa ciljem obezbeđivanja uslova za volontiranje u svim oblastima društvenog života;

Podsticati i podržavati sve vidove volontiranja učenika i studenata, sa ciljem obezbeđivanja uslova za volontiranje pri školama i fakultetima.

4.1.6 Razvijati građansko društvo pružanjem podrške volonterstvu i aktivizmu mladih

Pokrenuti inicijative za uvođenje poreskih olakšica za donatore koji ulažu u razvoj aktivizma i volonterstva i društveno odgovornog poslovanja usmerenog ka mladima.

4.3.2. Učiniti dostupnim relevantne informacije o pravima mladih i mogućnostima i prilikama za mlade

Uspostaviti saradnju sa obrazovnim institucijama i organizacijama učenika i studenata kako bi se povećao stepen informisanosti o volonterstvu.

4.6.2. Obezbediti podršku i uslove za samoorganizovanje mladih

Podsticati volonterstvo mladih na lokalnom nivou

4.6.3. Promovisati aktivno učešće mladih u kreiranju i sprovođenju kulturnih politika na svim nivoima

Organizovati volontiranja u ustanovama kulture u obrazovne svrhe.

2.5. ISKUSTVO U RADU SA VOLONTERIMA

U sklopu istraživanja o dosadašnjim iskustvima u radu sa volonterima obavljen je intrevju sa četiri organizacije koje u svom radu angažuju volontere. Za primer smo uzeli tri sportske organizacije i jednu nevladinu organizaciju civilnog društva. Intervjuisani su prestavnici organizacija koji imaju direktnu vezu sa angažovanjem volontera. U sklopu intervjua postavljena su dva pitanja:

Za sportske organizacije:

- Na koji način ste regrutovali volontere za navedeno takmičenje?
- Problemi na koje ste nailazili u radu sa volonterima na navedenom takmičenju?

Za nevladinu organizaciju civilnog društva:

- Način na koji vaša organizacija regrutuje volontere?
- Problemi na koje ste nailazili u radu sa volonterima?

NAZIV ORGANIZACIJE: Džudo savez Srbije

IME I PREZIME: Dragan Atanasov

FUNKCIJA: Direktor evropskog prvenstva u džudou

NAJVEĆE MEĐUNARODNO TAKMIČENJE KOJE STE DO SADA ORGANIZOVALI:

Ekipno seniorsko prvenstvo Evrope 2006, Apsolutno prvenstvo Evrope seniorke i seniori 2006, Pojedinačno prvenstvo Evrope za seniorke i seniore 2007

ULOGA NA TAKMIČENJU: Direktor evropskog prvenstva u džudou

BROJ ANGAŽOVANIH VOLONTERA: 150

Na koji način ste regrutovali volontere za navedeno takmičenje?

Opšte volontere smo regrutovali iz organizacija koje su organizovale slične manifestacije. Najbolja saradnja je ostvarena sa Odbojkaškim savezom Srbije i upravo iz te organizacije su dolazili opšti volonteri. Volontere za specifične poslove regrutovali smo iz klubova članica Džudo saveza Srbije. Na internet sajtu saveza je bio objavljen oglas za prijavljivanje volontera i nakon odabira radili smo čitav niz edukativnih radionica. Kako bismo olakšali rad volontera priredili smo knjigu pravila i obaveza gde je svaka aktivnost volontera bila detaljno opisana. Takođe, u samoj knjizi su se nalazili svi podaci o angažovanim volonterima i vođama grupe volontera uključujući i kontakt telefone.

Problemi na koje ste nailazili u radu sa volonterima na navedenom takmičenju?

Nismo imali gotovo nikakvih problema sa volonterima pošto su bili visoko motivisani da učestvuju u realizaciji projekta. Na visokom stepenu motivisanosti radili smo svi kao tim tj. kao vođe organizacije i to kroz organizovanje čestih edukacija, viđenja u Sali za takmičenje i druženja uopšte. Volonteri su bili veoma zaslužni što sam za organizaciju pojedinačnog prvenstva Evrope za seniore i seniorke 2007. dobio nagradu od strane Evropske džudo unije za najboljeg direktora šampionata u 2007. godini. Takođe, takmičenje je proglašeno za najbolje organizovano prvenstvo u 2007. godini. Značaj ovih priznanja je u toliko veći imajući u vidu da u konkurenциju za izbor ulaze i Svetski kupovi i Evropska prvenstva u svim uzrasnim kategorijama.

NAZIV ORGANIZACIJE: Odbojkaški savez Beograda

1

VOLONTERSTVO

IME I PREZIME: Zorica Bjelić

FUNKCIJA: Sekretar

NAJVEĆE MEĐUNARODNO TAKMIČENJE KOJE STE DO SADA ORGANIZOVALI:
Finalni turnir Svetske lige u odbojci – Beograd, jul 2005.

ULOGA NA TAKMIČENJU: Član Organizacionog komiteta – Menadžer za volontere

BROJ ANGAŽOVANIH VOLONTERA: 250

Na koji način ste regrutovali volontere za navedeno takmičenje?

Putem internet sajta Odbojkaškog saveza Srbije (tada Srbije i Crne Gore) i Odbojkaškog saveza Beograda, preko klubova – članica OS Beograda i u saradnji sa Sportskom asocijacijom menadžera Srbije.

Posle prijava, obavljeni su razgovori sa svim prijavljenim osobama, grupno i pojedinačno, upoznati su sa onim šta će raditi na takmičenju i nakon odabira zainteresovanih, obavljeni su treninzi u sportskoj hali „Arena“.

Problemi na koje ste nailazili u radu sa volonterima na navedenom takmičenju?

Uglavnom nije bilo nekih većih problema, ali se dešavalo da pojedini volonteri ne poštuju kućni red dvorane u kojoj se odvija takmičenje, kao i dogovor oko poslova koje će obavljati. Takođe sam imala problem sa jednom devojkom koja je napustila svoje radno mesto u hotelu Hajat (gde je koristila telefon u privatne svrhe – pozivi u inostranstvo) jer je htela da gleda utakmice.

Odmah po uočavanju problema obavila sam razgovore sa tim volonterima i svi, sem pomenute volonterke koja je bila raspoređena u hotelu Hajat, su se od tada ponašali prema pravilima sa kojima su bili upoznati.

Volonterka koja nije htela da prihvati pravila organizacije posla udaljena je iz organizacije takmičenja i više nije radila kao volonter do kraja takmičenja.

NAZIV ORGANIZACIJE: EYOF Beograd 2007

IME I PREZIME: Nataša Janković

FUNKCIJA: Menadžer, sektor volonteri

NAJVEĆE MEĐUNARODNO TAKMIČENJE KOJE STE DO SADA ORGANIZOVALI:
Evropski olimpijski festival mladih (EYOF Beograd 2007)

VAŠA ULOGA NA TAKMIČENJU: Realizacija projekta volontera, u saradnji sa koordinatorima i vođama timova podsektora Volonteri praćenje rada volontera

BROJ ANGAŽOVANIH VOLONTERA: OKO 1500

Na koji način ste regrutovali volontere za navedeno takmičenje?

U cilju animiranja i angažovanja neophodnog broja volontera, preduzeće EYOF Beograd 2007 je ostvarilo saradnju sa Fakultetom sporta i fizičkog vaspitanja, Univerzitetom „Braća Karić“, Savezom studenata Beograda, Vojnom Akademijom i Vojnom gimnazijom. Sve informacije o volontiranju na EYOF-u su se nalazile na zvaničnom internet sajtu. Takođe, svi zainteresovani su mogli da se prijave putem on-line prijave ili popunjavanjem volonterskog formulara na nekoj od promocija.

Kampanja „Budi volonter“ je počela sa radom u februaru mesecu 2007. godine. U početku su se promocije održavale na Fakultetu sporta i fizičkog vaspitanja, Univerzitetu „Braća Karić“ i Beogradskom Univerzitetu, a kasnije se počelo i sa promotivnim aktivnostima na svim većim sportsko-rekreativnim događajima koji su se održavali u Beogradu u periodu od marta do jula meseca 2007. godine (Beogradski maraton, Sportski dan „Lasta“, Dan izazova, Beogradska rollerjada, Samsung trka, Olimpijski dan trčanja). Takođe, promotivne aktivnosti sektor volontera je imao za vreme sajma brendova i sajma turizma, a tokom juna i jula meseca vršene su promocije na Trgu republike i Adi Ciganlji u saradnji sa Turističkom organizacijom Beograda i kompanijom „Samsung“.

Sportski savezi, zaduženi za obezbeđivanje potrebnog broja sportskih volontera, su vršili regrutaciju preko svojih klubova.

Problemi na koje ste nailazili u radu sa volonterima na navedenom takmičenju?

Volonteri angažovani u podsektoru obezbeđenje nisu mogli da pruže adekvatnu podršku, tako da se ovaj podsektor pokazao kao potpuni promašaj za volontersko angažovanje.

Usled promene funkcionisanja sektora transport i sektora info centar, svi volonteri ovih podsektora su postali suvišni na sportskim objektima. Većina koordinatora sporta, uvidevši to, dodelila im je neke druge poslove, dok su se na pojedinim objektima volonteri dosađivali, pa samim tim pravili gužvu.

Pojedini sportski savezi koji su bili u obavezi da obezbede potreban broj sportskih volontera su nekoliko dana pred takmičenje javili da ipak nemaju dovoljan broj. Trebalo je regrutovati dodatni broj volontera, a vremena za obuku nije bilo, tako da su se sveže regrutovani volonteri uhodavali za vreme samog takmičenja, što se negde pokazalo kao loše.

Neki od šefova delegacija su svojim volonterima – Atašeima davali zaduženja koja nisu bila prihvatljiva (nameštanje kreveta u sobama, izbacivanje đubre, fizički poslovi). Nakon intervencije Vođe tima Ataše, problem je rešen, a šefovi delegacija su se izvinili.

NAZIV ORGANIZACIJE: Viktimološko društvo Srbije

IME I PREZIME: Jasmina Nikolić

FUNKCIJA: Rukovoditeljka službe za žrtve

BROJ TRENUITNO ANGAŽOVANIH VOLONTERA: 8

Način na koji vaša organizacija regrutuje volontere?

Preko preporuka, informisanjem putem internet stranice, pozivom za volontiranje koji se stavlja na oglasne table fakulteta. Zainteresovani volonteri prvo šalju CV i pismo motivacije i zatim se odabrani kandidati pozivaju na razgovor. Po obavljenom razgovoru vrši se selekcija volontera koji će prisustvovati osmodnevnoj obuci za rad sa žrtvama kriminaliteta. Obaveza volontera je da posle završene obuke volontira minimum godinu dana, minimum četiri sata nedeljno.

Problemi na koje ste nailazili u radu sa volonterima?

Dešava se da i posle ovakve selekcije volonteri odustanu u toku treninga. Razlozi su da shvataju da ne mogu da odgovore zahtevima koji će pred njima biti postavljeni u toku rada ili njihovo shvatanje da ih ta oblast rada ne zanima. Primećuje se veća zainteresovanost za volontiranje u poslednje dve godine, za razliku od pet godina u nazad kada je Viktimološko društvo Srbije počelo da regrutuje volontere. Takođe, daleko je veća ozbiljnost volontera i njihov prilaz radu. U početku su volonteri shvatali svoj rad kao početak zasnivanja svog radnog odnosa i ako nisu videli izglede za ostvarivanje tog cilja odustajali su. Čini mi se da u poslednje vreme volonteri shvataju rad kao način da nauče nešto novo i steknu neophodna iskustva u radu. Otežavajuća okolnost je da ne postoji zakon o volonterizmu i ne postoji zakonske mogućnosti da se volonterima nadoknađuju materijalni troškovi bez plaćanja velikih poreza.

3. ZAKONSKA OSNOVA VOLONTIRANJA

Volontiranje predstavlja izuzetno značajnu društvenu instituciju i jedan od metoda kojim se ostvaruje načelo društvene solidarnosti i građanska kohezija u svim državama sveta. S obzirom na to da volonteri, svojim volonterskim radom, doprinose opšem razvoju države i društva kroz obavljanje društveno korisnih delatnosti, logično je da pravni sistem (zakoni i odgovarajući podzakonski propisi) treba da propiše pravila o pravnom statusu volontera, tj. njihovim pravima, obavezama i odgovornostima.

Mnogobrojne međunarodne organizacije bavile su se pitanjem volonterstva i volonterskog rada, a najaktivnije na tom polju bile su Ujedinjene nacije (UN) i Savet Evrope (SE).

Savet Evrope je 11. maja 2000. godine doneo *Konvenciju o promovisanju transnacionalnog dugoročnog volonterskog rada mladih*³ u čijem članu 1. stavu 2. je predviđeno da se: „*Volonterski rad mora zasnovati na aktivnosti za koju se ne dobija novčana naknada i na slobodnoj odluci volontera*“. Stavom 3. istog člana Konvencije predviđeno je izuzetno važno ograničenje kojim je propisano da transnacionalni dugoročni volonterski rad ne zamenjuje obaveznu nacionalnu službu, u državama u kojima ona postoji, kao i da ne može da zameni plaćeno zaposlenje. U članu 2. stavu 1. tački 3. Konvencije određeno je da: „*Transnacionalni dugoročni volonterski rad označava aktivnost koja se obavlja u inostranstvu, bez novčane naknade volonteru, a koja obezbeđuje uzajamni neformalni edukativni proces za volontera i ljudе sa kojima on ili ona sarađuje*“. Time se Konvencija Saveta Evrope ograničila isključivo na pravno uređivanje transnacionalnog volonterskog rada, dok je pravno regulisanje volonterskog rada u okvirima država, prepustila nacionalnim zakonodavstvima. Takav pristup potvrđen je pravilom iz člana 3. stava 3. Konvencije u kome stoji da: „*Odredbe ove Konvencije ne utiču na povoljnije odredbe u okviru nacionalnog zakonodavstva u pogledu statusa ili pravnog režima volonterskog rada*“.

³ European Convention on the Promotion of a Transnational Long-term Voluntary Service for Young People, nalazi se se na internet stranici: <http://www.conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Word/175.doc>.

Konvenciju o promovisanju transnacionalnog dugoročnog volonterskog rada mlađih, do sada je potpisalo samo devet država (Azerbejdžan, Belgija, Francuska, Luksemburg, Jermenija, Rumunija, San Marino, Turska i Velika Britanija), a ratifikovala je samo jedna država – Luksemburg i to 23. januara 2007. godine.⁴ Kada će Republika Srbija pristupiti toj Konvenciji i izvršiti njenu ratifikaciju, nije poznato.

Osim navedene Konvencije, tokom 2001. godine, koja je od strane Generalne skupštine UN bila proglašena Međunarodnom godinom volontera, Parlamentarna skupština Saveta Evrope usvojila je Preporuku br. 1496 (2001) o unapređenju statusa i uloge volontera u društvu, kao doprinos Parlamentarne skupštine Međunarodnoj godini volontera.

U Republici Srbiji ne postoji pravni okvir koji omogućava volontiranje u onom smislu u kome volonterski rad postoji već dugi niz godina u mnogim drugim državama sveta,⁵ tako da je i mogućnost pravno priznatog volonterskog rada u sportu i sportskim organizacijama svedena na minimum.

*Zakon o radu*⁶ članom 201. uredio je mogućnost zaključivanja ugovora o stručnom osposobljavanju i usavršavanju. Mogućnost zaključivanja tog ugovora između poslodavca i nezaposlenog lica, radi obavljanja pripravničkog staža i polaganja stručnog ispita, kad je to zakonom, odnosno pravilnikom predviđeno kao poseban uslov za samostalan rad u struci, kao i mogućnost da poslodavac zaključi takav ugovor sa licem koje želi da se stručno usavrši i stekne posebna znanja i sposobnosti za rad u svojoj struci, odnosno da obavi specijalizaciju, za vreme utvrđeno programom usavršavanja, odnosno specijalizacije, samo liči na ugovor o volonterskom radu, ali se suštinski razlikuje od njega. Višegodišnja praksa zaključivanja ugovora o stručnom osposobljavanju i usavršavanju na osnovu člana 201. *Zakona o radu*, dovela je do toga da se u svakodnevnom životu i komunikaciji građana ustalila upotreba kolokvijalnog izraza „*volontiranje*”, a kod velikog broja ljudi stvorio utisak da je volonterski rad regulisan propisima Republike Srbije, što ne odgovara istini.

Ministarstvo rada i socijalne politike Vlade Republike Srbije, još 2006. godine konstatovalo je potrebu za što hitnjom izradom zakona kojim bi na sveobuhvatan način bila uređena oblast volonterskog rada u Republici Srbiji. Tom prilikom zauzet je stav da postojeća zakonska rešenja koja uređuju različite oblike rada, ali ne i volonterski rad, stvaraju ozbiljne prepreke, a u nekim slučajevima i sprečavaju volontiranje i istovremeno utiću na izostanak pravne zaštite volontera. Dosadašnja praksa neregulisanog volonterskog rada u Republici Srbiji, pokazala je da je zakonski okvir koji uređuje volonterski rad bitan, ne samo zbog garantovanja pravne sigurnosti građana koji se odluče za taj oblik rada, već i kako bi se u budućnosti, volonterski rad lakše i bolje organizovao, a samim tim efikasnije kontrolisao i omogućio zaštitu volontera i korisnika volonterskog rada. Osim toga, i nevladin sektor u Srbiji imao je interesa za pokretanje inicijative za pravno regulisanje volonterskog rada, kako bi volonterstvo postalo društveno, tj. državno priznato i

4 Chart of signatures and ratifications, nalazi se se na internet stranici: <http://www.conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=175&CM=8&DF=12/4/2008&CL=ENG>.

5 R. Bukumirić Katić, Zakon o volontiranju, u: Pravni savetnik 23/2008, NIP „Obrazovni informator”, Beograd, 2008, str. 11.

6 "Službeni glasnik RS", br. 24/2005 i 61/2005.

kako bi se stvorili zakonski okviri za volontiranje u Srbiji. Zbog toga je u Autonomnoj pokrajini Vojvodini (AP Vojvodini) 2006. godine oformljena „*Inicijativa IZVOR*“ (neformalna mreža nevladinih organizacija iz Novog Sada) koja je u saradnji sa Izvršnim većem AP Vojvodine pripremila *Radni tekst prednacrta zakona o volontiranju*. Proces pisanja i pripreme tog teksta Prednacrta zakona trajao je dve godine, a u okviru njega je definisan pojam volonterskog rada, napravljena jasna razlika između svesnog dobrovoljnog rada u korist zajednice i pripravničkog staža. Prednacrtom sačinjenim od strane „*Inicijative IZVOR*“ predloženo je da se zakonom volonterima osigura minimum prava koje će im garantovati država, kao i da se obezbede dodatne beneficije, kako volonterima tako i organizatorima volontiranja.⁷

Kako bi se pravno regulisala sva pitanja od uticaja na organizovanje i sprovođenje volonterskog rada, Ministarstvo rada i socijalne politike oformilo je radnu grupu za pripremanje *Nacrt zakona o volonterskom radu*. Ta radna grupa uzela je u obzir i rešenja predložena *Radnim tekstrom prednacrta zakona o volontiranju* koji je pripremila „*Inicijativa IZVOR*“. Prema trenutno dostupnim informacijama, budući zakonski tekst nalazi se u fazi izrade prednacrta, a *Nacrt zakona o volonterskom radu* najverovatnije će biti predstavljen javnosti u prvoj polovini 2009. godine, kada će započeti i javna rasprava o rešenjima predloženim tim Nacrtom. Za sada je poznato strateško opredeljenje Ministarstva da će se donošenjem *Zakona o volontiranju* pravno urediti odnosi između volontera, organizatora volontiranja i korisnika volontiranja, čime bi se stvorilo pozitivno društveno okruženje povoljno za promovisanje i razvoj volonterstva, a istovremeno doprinelo aktivnom uključivanju građana u društvene procese i razvoj humanog i ravnopravnog demokratskog društva.⁸

U javnim istupanjima predstavnika Ministarstva rada i socijalne politike predstavljen je stav da će budućim *Zakonom o volontiranju*, volontiranje biti određeno kao dobrovoljno pružanje usluge drugom licu ili obavljanje aktivnosti za dobro drugog lica, ili obavljanje najrazličitijih aktivnosti za opše dobro, bez isplate novčane nagrade ili druge imovinske koristi izvršiocu usluge. Pod tako široko određen pojmom volontiranja, lako će se podvesti i svi oblici volontiranja u sportu, što bi u budućnosti trebalo da poveća važnost i ulogu volontera u funkcionisanju i unapređivanju rada sportskog sistema Srbije. Takođe, najavljeno je da će pored načela dobrovoljnosti i besplatnosti volontiranja, Zakonom biti propisana i:

- **zabrana diskriminacije volontera** koja znači da će svi građani morati da imaju jednake mogućnosti za volontiranje bez obzira na svoja lična svojstva, osim ako drugačije ne proizlazi iz same prirode volonterske aktivnosti;
- **zaštita korisnika volontiranja**, što znači da će organizatori volontiranja morati da posvete posebnu pažnju izboru i ospozobljavanju volontera koji rade sa decom, osobama sa invaliditetom ili osobama sa teškoćama u razvoju, starim i nemoćnim osobama, bolesnim osobama ili osobama koje su potpuno ili delimično lišene poslovne sposobnosti;
- **zabrana zloupotrebe volontiranja**, koja će onemogućiti privredna društva da organizuju volontiranje u cilju sticanja dobiti, a podstaći volontiranje u okviru humanitarnih i ostalih neprofitnih organizacija, fondacija, verskih zajednica, ustanova, bolnica i sportskih udruženja.

7 A. Galamboš, Volonterizam i volonterski rad, nalazi se se na veb-stranici: <http://www.lda-subotica.org/dokumenti/VOLONTERIZAM%20I%20VOLONTERSKI%20RAD.doc>.

8 R. Bukumirić Katić, op.cit, str. 11.

Zakon o volontiranju sadržaće i posebne odredbe o Ugovoru o volontiranju, a pre svega će urediti uspostavljanje ugovornog odnosa između volontera, organizatora volontiranja i korisnika volontiranja. Zakonom će biti propisana forma i uslovi za zaključenje Ugovora o volontiranju, njegova sadržina, način prestanka i raskida, kao i eventualne posledice njegovog nepoštovanja.⁹

Osim toga, prava i obaveze volontera biće propisani i garantovani Zakonom i volonter će imati:

- pravo da unapred bude upoznat sa uslovima volontiranja i aktivnostima koje će obavljati;
- pravo da bude upoznat sa etičkim pravilima volontiranja;
- pravo na stručnu pomoć i podršku tokom volontiranja;
- pravo da odbije ili prekine volontiranje ako ono nije u skladu sa zakonom ili ugovorom o volontiranju, ili ako volontiranjem može da ugrozi svoju bezbednost i zdravlje, ili bezbednost i zdravlje drugog lica;
- pravo na naknadu troškova nastalih u vezi sa volontiranjem (troškovi prevoza, smeštaja i ishrane za vreme volontiranja, eventualni troškovi medicinskih pregleda potrebnih za dobijanje statusa volontera i sl.).

O opravdanosti potrebe da volonterski rad bude uređen zakonom, govori i činjenica da je u najvećem broju evropskih država taj oblik rada regulisan zakonima, bilo posebnim zakonom o volonterskom radu, bilo u okviru drugih zakona koji uređuju rad, socijalnu zaštitu i javne službe. Uporednopravna praksa potkrepljuje stav o neophodnosti što skorijeg donošenja **Zakona o volonterskom radu** u Srbiji, a sagledavanje i analiza konkretnih zakonskih rešenja iz stranih zakonodavstava, pomaže da se zauzme stav i pravilno ocene rešenja koja će predložiti srpski zakonodavac. Za potrebe ovog istraživanja biće predstavljen i analiziran pravni okvir koji uređuje volonterski rad u Italiji, Češkoj, Poljskoj i Rumuniji.

Italija

U Republici Italiji postoji dugogodišnja tradicija volonterskog rada i veoma širok pravni okvir, koji brojnim propisima uređuje pravni status volontera u toj državi. Osim **Zakona o volonterstvu** donetim pod brojem 266/1991, sledeći zakoni Republike Italije uređuju volonterstvo i volonterski rad:

- **Zakon o saradnji i razvoju volonterskih organizacija** donet pod brojem 49/1987;
- **Zakon o socijalnoj saradnji** donet pod brojem 381/1991;
- **Zakon o javnim službama** donet pod brojem 383/2000;
- **Zakon o civilnom služenju vojnog roka** donet pod brojem 64/2001.

Italijanski **Zakon o volonterstvu** donet je 1991. godine i predstavlja sistemski zakon u toj oblasti koji pruža pravni osnov za donošenje podzakonskih akata kojima regionalne i lokalne vlasti u Italiji detaljnije

---

9 R. Bukumirić Katić, op.cit, str. 12.

uređuju posebna pitanja u vezi sa volonterstvom i volonterskim radom. Tim zakonom volonterski rad je priznat kao legitiman oblik rada i aktivnost koja doprinosi razvoju civilnog društva. Zakonom su definisane volonterske aktivnosti i određen odnos koji uspostavlja država, tj. Vlada Republike Italije, sa volonterskim organizacijama i grupama. **Zakonom o volonterstvu** je izričito propisano da se volonteri ne smatraju zaposlenim licima.¹⁰ Takvo opredeljenje zakonodavca oslobodilo je volonterske organizacije plaćanja obaveznih socijalnih doprinosa za volontere, kao i plaćanja državi i lokalnim vlastima odgovarajućih vrsta poreza u vezi sa radom volontera. Međutim, Zakon propisuje obavezu za volonterske organizacije da zdravstveno osiguraju svoje volontere, a uz to predviđa da volonterima nije dozvoljeno isplaćivati naknadu za volonterski rad, nego isključivo naknade razumnih troškova nastalih tokom vršenja volonterskih aktivnosti (troškovi prevoza, ishrane, smeštaja i sl.). Prikazani način zakonskog uređivanja volontiranja, omogućava razvoj volonterske delatnosti i korišćenje volonterskog rada, između ostalog i u okviru sportskog sistema Italije.

Zakon o saradnji i razvoju volonterskih organizacija donet je na inicijativu Vlade Republike Italije 1987. godine i njime je stvoren pravni osnov za uspostavljanje institucionalne međudržavne saradnje volonterskih organizacija, a sa ciljem omogućavanja pravno priznatog volontiranja italijanskih građana u inostranstvu. Zakon je predviđao mogućnost da nevladine organizacije organizuju volontersku službu, tj. volonterski rad, u drugim državama.

Postoje dva zakonska ograničenja kada je reč o učešću italijanskih građana u volonterskom radu u drugim zemljama. Prvo ograničenje zapravo predstavlja uslov za volontersku delatnost u inostranstvu, koji se ogleda u tome da isključivo punoletni italijanski građani (osobe starije od osamnaest godina života) mogu preko italijanskih volonterskih organizacija obavljati organizovane volonterske aktivnosti u inostranstvu. Naravno, ako je reč o volonterskim aktivnostima u inostranstvu, koje nisu organizovane od strane italijanskih volonterskih organizacija, svaki građanin, pa i maloletno lice, slobodno je da ode u neku drugu državu i u skladu sa propisima te države obavlja volonterski rad. Drugo ograničenje propisano Zakonom predviđa da osoba koja će vršiti volonterski rad u inostranstvu, mora da poseduje odgovarajuće kvalifikacije, a po potrebi i potvrdu o završenoj posebnoj obuci koja će joj omogućiti da shvati svrhu svojih aktivnosti u inostranstvu. Zanimljivo je opredeljenje zakonodavca da volonteri koji rade u inostranstvu, u okviru međunarodnih volonterskih projekata, mogu da primaju platu čija visina zavisi od nekoliko elemenata, a pre svega od mesta volontiranja i radne uloge (vrste aktivnosti) volontera.¹¹ Dobra strana odredbi **Zakona o saradnji i razvoju volonterskih organizacija** je što omogućava da italijanske sportske organizacije organizuju učešće svojih volontera na međunarodnim sportskim manifestacijama prilikom čije organizacije i sprovođenja je volonterski rad uvek dobrodošao.

Italijanski **Zakon o socijalnoj saradnji** iz 1991. godine i **Zakon o civilnom služenju vojnog roka** iz 2001. godine, iako uređuju određene segmente volonterskog rada, nemaju značaja za oblast pravnog uređivanja volonterskog rada u sportu i sportskim organizacijama, tako da odredbe tih propisa neće biti detaljnije predstavljene u okviru ove studije.

10 Volonterizam i javne institucije, ADP-Zid, Podgorica, 2004, str.111.

11 Volonterizam i javne institucije, op,cit, str. 112.

Češka

Republika Češka sve do 2003. godine nije imala zakon kojim se uređuje volonterski rad. **Zakon o dobrovoljnem radu** počeo je da se primenjuje u Češkoj od 1. januara 2003. godine i on predstavlja prvi zakon u istoriji češkog pravnog sistema koji je posebno uredio volonterski rad. Članom 3. tog Zakona volonter je definisan kao: „*osoba koja je slobodnom voljom odlučila da vrši volonterske usluge upotrebom sopstvenih veština, znanja i kvaliteta*“. U okviru istog člana Zakona propisano je da status volontera može imati samo lice starije od petnaest godina života, ako se volonterski rad obavlja na teritoriji Češke Republike, dok za obavljanje volonterskog rada van teritorije Češke države, ako je taj rad organizovan od strane čeških volonterskih organizacija, volonter koji je državljanin Republike Češke, mora imati najmanje osamnaest godina života.

Zakon o dobrovoljnem radu u mnogim analizama i studijama objavljenim u proteklih nekoliko godina, naveden je kao dobar primer pravnog uređivanja volonterskog rada i put koji bi trebalo da slede zakonodavstva država srednje i jugoistočne Evrope. Međutim, pored mnogih prednosti, taj Zakon sadrži i određene nedostatke.¹² Zakon nije obuhvatio i uredio sve vrste volonterskog rada, već je osmišljen kao sredstvo za promovisanje i pružanje podrške samo jednom delu volonterskog sektora i aktivnosti. Češki zakon prepoznaće i uređuje sledeće oblasti volonterskog rada:

- pružanje socijalne zaštite;
- rad sa nacionalnim manjinama i imigrantima;
- rad sa narkomanima;
- pružanje pomoći starim ljudima;
- zabavne aktivnosti mladih i dece;
- dobrotvorni rad;
- rad na zaštiti životne sredine;
- zaštita kulturnog nasleđa.

Eventualno volontiranje u sportu i sportskim organizacijama, prema tom zakonu moguće je samo ako se određene sportske aktivnosti mogu podvesti pod pojmom zabavnih aktivnosti mladih i dece. To zapravno znači, da češki volonteri mogu pružati usluge volontiranja na svim sportskim događajima i drugim manifestacijama povezanim sa sportom i sportskim aktivnostima, ako se te aktivnosti odnose na decu i omladinu.

Iako je zakonska lista oblasti u kojima se u Češkoj može obavljati volonterski rad prilično široka, razlog iz koga se mnogi volonteri i njihov rad ne mogu podvesti pod dejstvo **Zakona o dobrovoljnem radu** je činjenica da volonterske organizacije moraju biti akreditovane od strane češkog Ministarstva unutrašnjih

12 Volunterizam i javne institucije, op,cit, str. 118.

poslova koje vodi njihov registar. Češki Zakon članom 6. stavom 1. propisao je da akreditacija mora biti predložena od strane savetodavnog tela – **Komiteta za Akreditacije** – koji se sastoji od jednog predstavnika Ministarstva spoljnih poslova, Ministarstva obrazovanja, mlađih i sporta, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva za životnu sredinu, Ministarstva zdravlja, Ministarstva kulture, Ministarstva finansija i vladinog Saveta za nevladine i neprofitne organizacije. Sa druge strane, takav pravni režim je dobar, pošto dovodi do toga da su organizatori volonterskih aktivnosti (volunteerske organizacije) partneri Češke Republike i kao akreditovani partneri imaju značajnu finansijsku podršku češke države. Uslov da bi organizacija bila akreditovana je da je na teritoriji Češke registrovana kao neprofitna organizacija koja se bavi nekom od zakonom dozvoljenih delatnosti. Zakon je predvideo obavezno zdravstveno osiguravanje svih volontera, osiguranje za slučaj nesreće na radu i plaćanje troškova penzijskog osiguranja volontera.

Poljska

U Poljskoj postoji izuzetno veliki broj neprofitnih organizacija koje se bave organizovanjem i sprovođenjem volonterskog rada. Ministarstvo za rad i socijalno staranje te države 2003. godine uputilo je **Predlog zakona o volontiranju i radu za opšte dobro** parlamentu na usvajanje.

Zakon o volontiranju i radu za opšte dobro stupio je na snagu 29. juna 2003. godine. On stvara pravni osnov za sporovođenje volonterskih aktivnosti u Poljskoj, što dodatno motiviše pojedince da se uključe u tu oblast rada. Zakon propisuje da volontiranje može da postoji u tri slučaja:

1. onda kada volonterski rad organizuju nevladine organizacije čijim statutom je određeno da se bave delatnostima koje su usmerene na ostvarivanje opštег dobra, pod uslovom da su kao takve upisane u sudske registre;
2. onda kada volonterski rad organizuju javne službe, pod uslovom da se ne bave profitabilnim delatnostima;
3. onda kada volonterski rad organizuju druga pravna lica čijim radom upravljaju ili ih direktno kontrolišu državni organi.

Zakon sadrži i odredbe koje se tiču zaštite prava volontera, tako da između ostalog propisuje da volonter ima pravo na bezbednost na volonterskom radnom mestu, što obuhvata i obavezu organizatora volontiranja da volontera unapred upozna i upozori sa rizicima koje nosi radno mesto. Volonterska organizacija dužna je da prema odredbama Zakona, obezbedi volonteru sredstva potrebna za prevoz i da mu naknadi druge troškove vezane za volontiranje. Propisano je da se ugovor o volontiranju mora sačiniti u pisanim oblicima, u slučajevima kada volontiranje traje duže od trideset dana. Područje primene Zakona je veoma široko, a zakonom su nabrojane 24 oblasti delovanja volontera. Dobro rešenje zakonodavca je što se pod neke od 24 propisanih oblasti lako može podvesti i volontiranje u sportu i sportskim organizacijama.

Rumunija

Zakon o volontерству donet je u Rumuniji 2001. godine, a volontiranje je definisao kao: „*aktivnost od javnog interesa koju sprovode pojedinci koji se nazivaju volonterima, unutar propisanog pravnog okvira*“. Međutim, rumunski Zakon je znatno više pažnje poklonio uređivanju tzv. međunarodnog volonterstva u odnosu na volonterski rad koji se sprovodi u domaćim okvirima.¹³ Zakonom su propisani uslovi za zaključivanje volonterskog ugovora, a u okviru zakonskih normi je predviđeno i sledećih pet principa na kojima se zasniva volontiranje:

- učešće volontera u volonterskim aktivnostima temelji se na njihovoj slobodno donesenoj odluci;
- volonterske aktivnosti vrše se bez bilo kakve finansijske nadoknade;
- svi zainteresovani pojedinci imaju jednake šanse za učešće u volonterskom radu, bez obzira na rasu, pol, veroispovest ili bilo koji drugi potencijalni osnov diskriminacije;
- volonteri mogu aktivno učestvovati svojim radom u bilo kom segmentu života društvene zajednice;
- povremene dobrovoljne aktivnosti pojedinaca koje se zasnivaju na porodičnim, prijateljskim ili komšijskim vezama, ne smatraju se volontiranjem.

Zakon o volontерству propisao je i naknade koje se mogu isplatiti volonterima po osnovu troškova pro-uzrokovanih volontiranjem (naknade troškova prevoza, ishrane, smeštaja i sl.), kao i pravilo da isplaćene naknade troškova volontiranja ne mogu biti predmet oporezivanja.

Države čiji propisi ne uređuju volonterstvo

Osim država koje propisima uređuju volonterizam, volonterski rad i pojam volontera, postoje i one države koje tu oblast društvenog života nisu posebno uredile. To ne znači da je u tim državama volontiranje prepušteno potpunoj stihiji i bezakonju, već da se na volontiranje primenjuju odredbe drugih propisa koji uređuju rad ili pojedine ljudske delatnosti i aktivnosti (zdravstvo, prosvetu, kulturu, socijalnu zaštitu, sport...).

Danska, Velika Britanija, Bugarska i Slovenija tipični su predstavnici država u kojima postoji duga tradicija volonterskog rada, iako nemaju posebne zakone o volontiranju. Međutim, i pored dobro razvijene prakse volontiranja, nedostatak posebnog zakona, ili nekog drugog posebnog propisa, dovodi do značajnih problema u praksi. Često je tzv. shodna primena pravila iz drugih propisa na volontiranje neprimerena i komplikovana. Poseban problem u tim državama predstavlja činjenica da dugoročno (višegodišnje) volontiranje izaziva posebne pravne i socijalne probleme koji se kasnije rešavaju od slučaja do slučaja. Naknada eventualnih troškova koji nastanu za vreme volontiranja, volonterima se isplaćuje, ili ne isplaćuje, u zavisnosti od opredeljenja organizatora volonterskih usluga, pošto organizatori volontiranja nemaju

13 Volunterizam i javne institucije, op,cit, str. 124.

zakonsku obavezu da naknade takvu vrstu troškova. Ni sistem oporezivanja takvih naknada nije uvek jasno određen, a problemi postoje i u vezi sa socijalnom i zdravstvenom zaštitom volontera.

Prethodno nabrojani problemi govore o prednostima koncepta pravnog uređivanja volonterstva u okviru posebnog Zakona. Takođe, pravnim uređivanjem volonterstva i volonterskog rada, povećava se nivo pravne sigurnosti koju država pruža svojim građanima, a istovremeno se podstiče veće angažovanje građana u volonterskim projektima i programima. Kako bi se izbegli opisani problemi, neophodno je da se u Republici Srbiji što pre doneše **Zakon o volontiranju**, čijom primenom bi se između ostalog, podstakao razvoj volonterskog rada u srpskom sportu.

4. ISTRAŽIVANJA IZ OBLASTI VOLONTERSTVA

Od više sprovedenih istraživanja koja sadrže značajne podatke o volonterskom radu izdvajamo neka.

U 2007. godini na prostoru Republike Srbije sproveden je istraživački projekat „Svakodnevica mladih u Srbiji“ koji je realizovan u saradnji Instituta za psihologiju Filozofskog fakulteta u Beogradu i Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije. Osnovni cilj istraživanja je bio da se, na reprezentativnom uzorku mladih iz Republike Srbije srednjoškolskog uzrasta, dobije slika o tipičnim načinima na koje mladi provode slobodno vreme. Jedan od ciljeva istraživanja bio je i procena učešća mladih u volonterskim aktivnostima kao i utvrđivanje razloga koji loše utiču na njihov aktivizam u pogledu volonterskog rada. Rezultati istraživanja korišćeni su za potrebe izrade Nacionalne strategije za mlade.

Rezultati istraživanja govore da organizovan volonterski, dobrovoljan (besplatan) rad koji traje neko određeno vreme, usmeren na dobrobit drugih ljudi – nije uobičajena praksa u našoj sredini. Osnovni nalaz je da su učenici i u akcijama u kojima su učestvovali, učesovali mali broj puta i da se ne radi o praksi ili o uobičajenim tipovima aktivnosti. Kada se prati koliko ih je učestvovalo u većem broju aktivnosti istog tipa podaci pokazuju da učešće učenika opada.

Tabela 2. Rang učešća srednjoškolaca u volonterskim aktivnostima:

Aktivnost	% uključenih srednjoškolaca
Skupljanje novca iz humanitarnih razloga	45,5 %
Skupljanje odeće/igračaka za ugroženu decu	42,5 %
Čišćenje školskog dvorišta	35,7 %
Skupljanje starog papira	24,1 %
Čišćenje okoline u kojoj živiš	15,9 %
Udomljavanje životinja	9,5 %
Davanje krvi	6,2 %

Iz kojih razloga srednjoškolci nisu učestvovali u akcijama izdvojenim u upitniku? Najčešći razlozi koje navode mladi iz uzorka dati su u tabeli 3. (u procentima):

Tabela 3. Rang razloga zbog kojih se mladi ne uključuju u volonterske akcije

Rang	Razlog	% srednjoškolaca
1.	Nije ih bilo u mom mestu	21,1 %
2.	Nemam vremena za to	18,1 %
3.	Nisam čuo-la na vreme	14,9 %
4.	To me ne zanima	13,6 %
5.	Nemam društvo za to	7,6 %

Istraživanje koje prezentuje stanje u vezi sa volonterskim radom u sportu sprovedeno je 2003. godine na području Engleske. Istraživanje je sproveo Institut za slobodno vreme Šefild. Prema istraživanju opšte populacije, 14,8% odraslih u Engleskoj je volontiralo u sportu tokom 2002. godine.

Rezultati evidentno pokazuju da volonteri uglavnom obavljaju više poslova, ispunjavajući različite uloge. Aktivnosti kojima se volonteri bave pobrojane su u tabeli 4.

Tabela 4.

Aktivnosti tokom prethodne godine	% svih volonteru u sportu
Treniranje članova sportske organizacije	88%
Administrativni poslovi za sportsku organizaciju	85%
Sudije/zvaničnici na meču/takmičenju	82%
Prikupljanje fondova za sportsku organizaciju	75%
Druga praktična pomoć, na primer prevoz, osveženje, prva pomoć	64%
Pomoć svojoj deci/rođacima	43%
Druge aktivnosti	28%

Glavni razlozi zbog kojih su ljudi počeli da volontiraju pobrojani su u tabeli 5.

Tabela 5.

Inicijalna motivacija	% odgovora
Ima veze sa mojim potrebama ili interesovanjima	53%
Ima veze sa mojim potrebama ili interesovanjima ili članova moje porodice i prijatelja	47%
Hteo sam da poboljšam stvari/pomognem ljudima	46%
Hteo sam da upoznam nove ljudе/steknem prijatelje	22%
Postojala je potreba zajednice	12%
Ima veze sa mojim poslom	3%

Tokom prethodnih nekoliko godina, tema proračuna ekonomske vrednosti volonterskog rada postala je sve značajnija. The Johns Hopkins University (JHU) sproveo je istraživanje¹⁴ doprinosa volonterstva nacionalnim ekonomijama i njihovom BDP¹⁵.

14 Comparative Non-Profit Sector Project.

15 GDP – Gross Domestic Product – izražava sumu finalnih dobara i usluga tokom nekog vremenskog perioda (obično godina dana) u jednoj zemlji. Tome se dodaje prirast zaliha (širovina, nedovršene proizvodnje i gotovih proizvoda).

Istraživanje je sprovedeno u 41 zemlji, pri čemu je utvrđeno da:

- volonteri predstavljaju ekvivalent od 3-5% od ekonomski aktivne populacije u mnogim zemljama;
- volonteri doprinose globalnoj ekonomiji sa 400 milijardi dolara;
- broj volontera angažovanih puno radno vreme iznosi približno 140 miliona;
- ukoliko bi volonteri bili nacija, bili bi deveta najmnogoljudnija zemlja na svetu.

Tabela 6. Volontiranje – 36 država

Država	Vrednost volonterskog rada (milioni US \$)	Volonteri	
		Broj (hiljade)	Procenat u populaciji odraslih
Argentina	2.693,2	1.913	8%
Australija	4.484,8	1.832	13%
Austrija	1.380,4	550	8%
Belgija	4.197,7	809	10%
Brazil	754,1	6.483	6%
Kolumbija	229,1	1.149	5%
Češka	196,4	381	5%
Egipat	22,1	233	1%
Finska	2.657,5	326	8%
Francuska	41.929,6	6.536	14%
Nemačka	48.433,0	7.071	10%
Mađarska	49,7	277	3%
Indija	1.355,9	16.490	2%
Irska	715,6	293	11%
Izrael	894,7	235	6%
Italija	8.290,7	2.048	4%
Japan	23.354,8	485	0.5%
Kenija	52,0	955	6%
Meksiko	219,6	30	0.1%

Država	Vrednost volonterskog rada (milioni US \$)	Volonteri	
		Broj (hiljade)	Procenat u populaciji odraslih
Maroko	98,4	699	4%
Holandija	16.991,6	1.962	16%
Norveška	4.255,8	1.847	52%
Pakistan	68,1	133	0,2%
Peru	38,2	729	5%
Filipini	775,9	2.833	6%
Poljska	150,8	3.614	12%
Rumunija	155,0	325	2%
Slovačka	7,3	149	4%
Južna Afrika	960,5	2.659	9%
Južna Koreja	2.433,2	1.204	3%
Španija	7.055,1	1.681	5%
Švedska	10.206,1	2.009	28%
Tanzanija	289,5	2.092	11%
Uganda	30,5	2.606	23%
Velika Britanija	21.976,2	14.375	30%
SAD	109.012,6	44.564	22%
Ukupno	316.415,6	131.557	–

II DEO – REZULTATI ISTRAŽIVANJA O VOLONTERSTVU U SPORTU

5. CILJ ISTRAŽIVANJA

Osnovni ciljevi istraživanja sprovedenog nad svim grupama ispitanika bili su:

- identifikovanje demografskih podataka vezanih za volontere u sportu
- identifikovanje (ili procena) broja sportskih klubova, granskih i opštinskih saveza koji imaju razvijene programe vezane za volontere
- identifikovanje (ili procena) broja sportskih klubova, granskih i opštinskih saveza koji imaju koordinatora volontera
- identifikovanje trenutnih/uobičajenih problema sa kojima se sreću volonteri u sportu i sportske organizacije
- procena stava mladih ljudi prema volontiranju u sportu
- procena stava sportskih klubova, granskih i opštinskih saveza o prihvatanju mladih ljudi za volontere
- identifikovanje prepreka volontiranju u sportu
- identifikovanje i dokumentovanje dobre primere pristupa regrutovanju, organizovanju i razvijanju volontera u sportu i
- identifikovanje koristi koje donosi volontiranje u sportu – za pojedinca, za sportske organizacije i za lokalnu zajednicu.

6. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje odnosa prema volonterstvu sprovedeno je među šest različitih ciljnih grupa, koje se mogu podeliti u dve kategorije. Jednu kategoriju čine socijalne grupe, iz kojih su ispitanici birani kao pojedinci koji reprezentuju stavove svoje grupe (učenici srednjih škola, studenti i sportisti), dok drugu čine predstavnici organizacija, koji su odgovore davali kao reprezenti tih organizacija (granski sportski savezi, opštinski sportski savezi i sportski klubovi).

Ispitanici su u prve tri grupe birani po principu slučajnog uzorka u okviru određenih kvota (ravnomerna raspodela razreda ili godine studija), na mestima u kojima provode najviše vremena (u školama, na fakultetima ili sportskim klubovima). Kada je reč o drugoj grupi, odnosno o organizacijama, princip odabira ispitanika je bio relevantnost funkcije koji pojedinci imaju u okviru organizacije (pojedinci koji su na čelu organizacije ili na čelu jednog njenog dela). Ovaj metod izbora je bio važan, jer jedino pojedinci na visokim funkcijama mogu da daju relevantne i tačne informacije, sa jedne strane, odnosno da govore na pravi način o politici organizacije prema volonterstvu.

Prilikom odabira uzorka, vodilo se računa o tome da se obezbedi određena regionalna raspodela, pa su ispitanici (pojedinci i organizacije) u svim ciljnim grupama birani u gradovima (opštinama) koji reprezentuju različite regije i za koje se može reći da predstavljaju „Srbiju u malom“.

Instrument za prikupljanje podataka bio je upitnik čija su pitanja u većoj meri bila zatvorenog tipa, uz manji broj polutvorenih i otvorenih. Upitnik je bio srednjeg obima i popunjavao se za, u proseku, do 15 minuta. Instrument je kreiran tako da je na osnovu njega bilo moguće porebiti nalaze, pre svega, unutar dve pomenute kategorije ciljnih grupa (organizacije i pojedince), a potom i između svih ciljnih grupa. Ova poređenja, tamo gde su relevantna i interesantna, data su u pojedinačnim izveštajima.

Popunjeni upitnici unošeni su u program za unos i obradu podataka, a osnov za analizu bile su osnovne frekven-cije odgovora i ukrštanja pitanja, tamo gde su ta ukrštanja i poređenja relevantna za istraživanu temu.

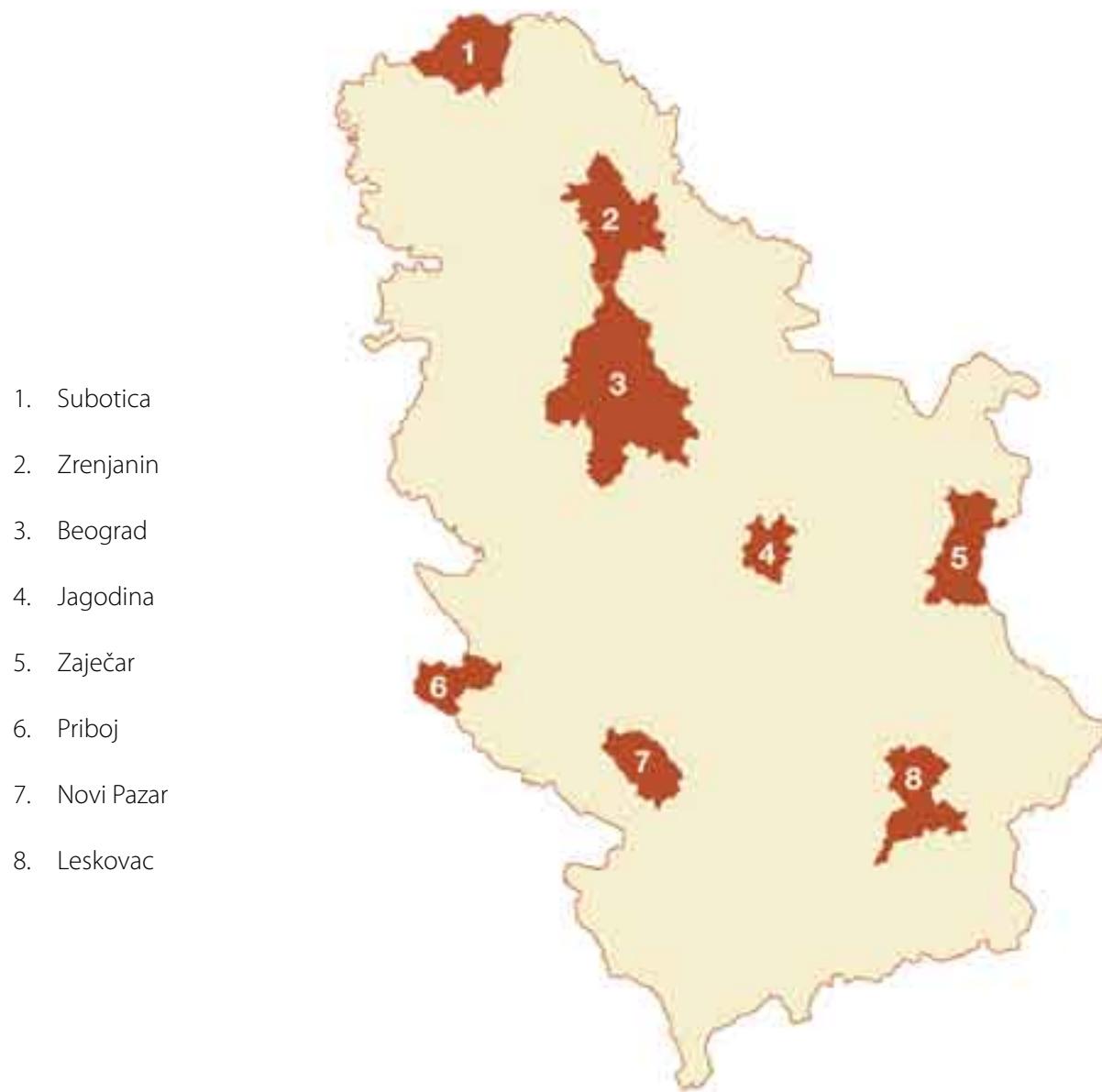
Istraživački izveštaji rađeni su za svaku ciljnu grupu pojedinačno. Opisi uzoraka za svaku od grupa dati su na početku izveštaja, a nalazi koji su dobijeni iz tih opisa govore o visokoj reprezentativnosti uzorka.

Grafikon 2. Šema sprovođenja istraživanja

2

Grafikon 3. Mesta u kojima je sprovedeno istraživanje

7. REZULTATI I ANALIZA ISTRAŽIVANJA

7.1. UČENICI SREDNJIH ŠKOLA

7.1.1. Opšti podaci

Anketni upitnik sa učenicima srednjih škola popunjavan je u osam gradova, koji su regionalno ravnomerno raspoređeni i čiji je odabir obezbedio regionalnu reprezentativnost uzorka. Mesta u kojima je realizovano istraživanje sa srednjoškolcima su: Beograd, Zrenjanin, Subotica, Jagodina, Novi Pazar, Priboj, Leskovac i Zaječar. Ukupan broj anketiranih učenika je 838. Istraživanjem su obuhvaćeni učenici gimnazija, drugih četvorogodišnjih škola i tehničkih-trogodišnja škola.

Opis uzorka

Pol: muški – 53%; ženski 47%.

Starost: 15 godina – 27%; 16 godina – 30%; 17 godina – 24%, 18 godina – 18%, 19 godina – 1%.

Razred: prvi – 27%; drugi – 30%; treći – 25%; četvrti – 18%.

Uspeh u školi: nedovoljan – 2%; dovoljan – 3%; dobar – 27%, vrlo dobar – 38%; odličan – 30%.

Materijalno stanje: veoma loše – 2%; loše – 5%; dobro – 51%; vrlo dobro – 27%; odlično – 15%.

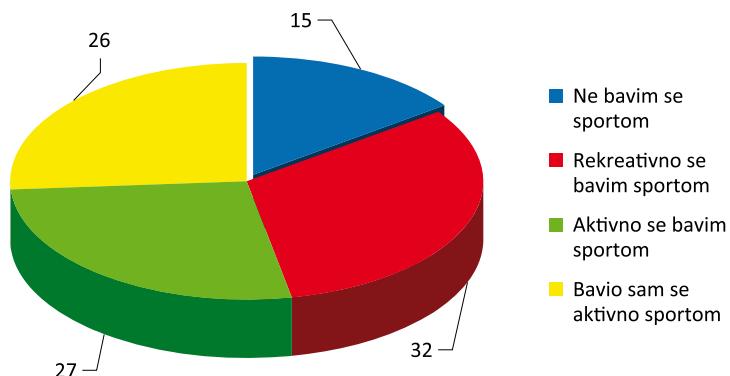
Sudeći prema podacima koji su u vezi sa objektivnim, demografskim odlikama, uzorak na osnovu kog će biti izvođena analiza za učenike srednjih škola je visoko reprezentativan, što potvrđuju pol ispitanika, kao i relativno

ravnomerna raspodela starosti, odnosno razreda unutar svih kategorija učenika. U opis uzorka su ušle još dve varijable, koje ne spadaju u klasične sociodemografske odlike, već se nalaze u domenu subjektivnih percepcija (materijalni status) i poželjne reinterpretacije školskog uspeha (uspeh u školi). Međutim, ovo su varijable koje će biti tretirane kao nezavisne u procesu analize odnosa prema sportu uopšte, kao i prema volontiranju, pa je zbog toga bitno imati u vidu raspodelu ispitanika prema odgovorima na ova dva pitanja. Osim toga, ovaj izveštaj će u nekim slučajevima pratiti i poređenje srednjoškolaca sa dvema drugim ciljnim grupama koje su slične njima, odnosno koje ne spadaju u predstavnike organizacija, već u društvene grupe, a to su studenti i sportisti.

7.1.2. Sportska aktivnost

Nalaz ovog istraživanja pokazuje zavidan sportski aktivizam mладих. Svega 15% ispitanika tvrdi da se ne bavi sportom, dok je preostalih 85% u nekom obimu vezano za sport ili je to bilo u nekom prethodnom periodu – oko jedne trećine srednjoškolaca (32%) sportom se bavi rekreativno, 27% se trenutno aktivno bavi sportom, a 26% se aktivno bavilo sportom.¹⁶ Ovaj nalaz, međutim, treba uzeti sa jednom ozbiljnom rezervom. Učenici srednjih škola kao obavezan predmet imaju fizičko vaspitanje, u kom se, hteli to neki ili ne, bave fizičkom aktivnošću, odnosno sportom. Prepostavka je da jedan broj njih u ovom pitanju iskazuje i tu vrstu odnosa, odnosno rekreativno ili aktivno bavljenje sportom poistovećuju sa časovima fizičkog vaspitanja.

Grafikon 4. Vaše dosadašnje učešće u sportu (u %)

16 Poredeći ovaj nalaz sa studentima, videćemo da su srednjoškolci znatno aktivniji od studenata fakulteta koji ne pripadaju grupi sportskih fakulteta (među kojima se 26% ne bavi sportom), ali manje od studenata sportskih fakulteta i viših škola (kod kojih je broj onih koji se ne bave sportom svega 2%).

Najveći uticaj na bavljenje sportom od svih nezavisnih varijabli koje su testirane pokazuje **pol. Muškarci pokazuju pozitivniji odnos prema bavljenju sportom od devojaka**, što je nalaz koji je očekivan i koji govori o potrebi da se ženskoj populaciji posveti više pažnje u promociji sporta. Tako, sportom se ne bavi svega 8% muškaraca u srednjoj školi, dok je taj broj kod devojaka četvrtina njih – 25%.

Tabela 7. Pol i učešće u sportu (u %)

2		Ne bavim se sportom	Rekreativno se bavim sportom	Aktivno se bavim sportom	Bavio/la sam se aktivno sportom	Ukupno
Muški	8	35	34	24	100	
Ženski	24	27	20	29	100	
Prosek	15	32	27	26	100	

Starost srednjoškolaca, odnosno činjenica da su učenici prvog, drugog ili nekog drugog razreda ne utiče na odnos prema sportu – učenici svih razreda pokazuju vrlo sličan odnos. Međutim, uspeh u školi, kao i materijalni položaj pokazuju određene veze sa odnosom prema sportu.

Pokazuje se da „bolji đaci“ imaju pozitivniji odnos prema sportu. Na primer, u strukturi onih sa nedovoljnim uspehom više je onih koji se uopšte ne bave sportom nego što je to u strukturi ostalih učenika ili u proseku (24%, naspram 15%, što je prosek nebavljenja sportom). Šta je u ovom slučaju uzrok, a šta posledica, nije lako utvrditi. Očigledno je da je za uspešno bavljenje sportom, kao i za dobar uspeh u školi, neophodna odgovornost, organizovanost i (samo)disciplina. Tako gde toga nema, nema solidnog uspeha u školi, ali ni ozbiljnog sportskog angažmana. „Popuštanje“ u jednoj oblasti direktno je uslovljeno i u drugoj, o čemu govori i nalaz da je u strukturi loših đaka značajan broj onih koji su se nekada bavili sportom, ali to više ne čine (35%, u proseku je taj broj 26%).

Tabela 8. Uspeh u školi i bavljenje sportom (u %)

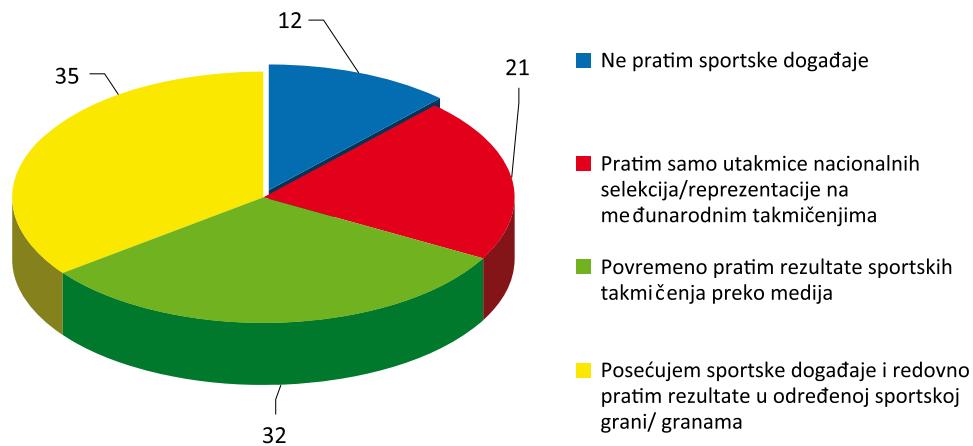
	Ne bavim se sportom	Rekreativno se bavim sportom	Aktivno se bavim sportom	Bavio/la sam se aktivno sportom	Ukupno
Nedovoljan	24	12	29	35	100
Dovoljan	21	43	21	15	100
Dobar	13	43	20	24	100
Vrlo dobar	13	26	33	28	100
Odličan	20	27	27	26	100
Total	15	32	27	26	100

Lošije materijalno stanje u određenoj meri korelira sa nebavljenjem sportom. Najveća razlika je između onih koji žive veoma loše i svih ostalih. Bavljenje sportom ne povećava se linearno sa rastom životnog standarda, već pogodja samo one najugroženije, odnosno one sa dna društvene lestvice, koji su odgovorili da žive veoma loše. Čak i oni koji tvrde da žive „samo“ loše bave se sportom na nivou proseka.

Tabela 9. Materijalno stanje i uspeh u školi (u %)

	Ne bavim se sportom	Rekreativno se bavim sportom	Aktivno se bavim sportom	Bavio/la sam se aktivno sportom	Ukupno
Veoma loše	33	17	28	22	100
Loše	12	31	31	26	100
Dobro	16	33	25	26	100
Vrlo dobro	15	28	29	28	100
Odlično	11	34	28	27	100
Prosek	15	32	27	26	100

Praćenje sportskih događaja zastupljenije je od bavljenja sportom. Ovaj nalaz je i očekivan, jer se manje energije ulaže u pasivno praćenje sportskih događaja, nego što se ulaže u aktivno bavljenje sportom. Na primer, sportom se ne bavi 15% učenika, a ne prati 12%. Najveći broj ispitanika je na ovo pitanje odgovorilo da redovno ide i na sportske događaje, ne samo da ih prati (35%).

Grafikon 5. Koliko pratite sportske događaje?

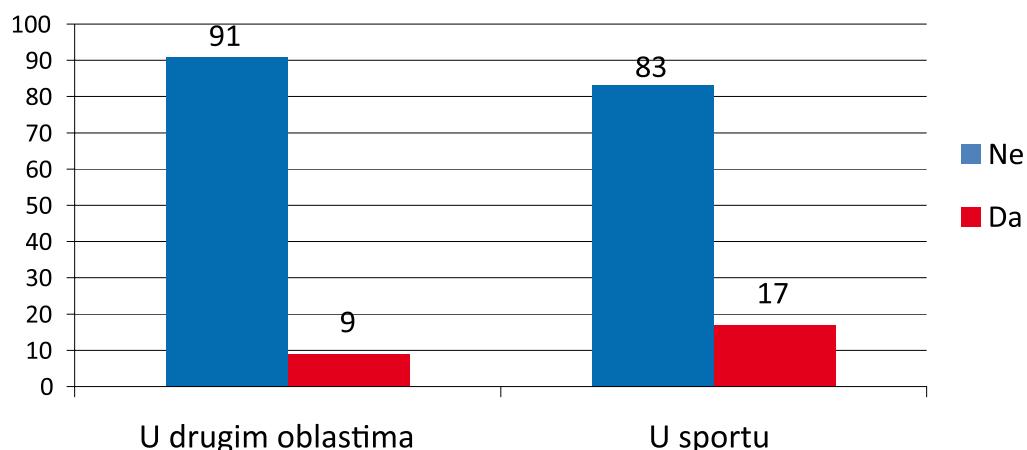
7.1.3. Iskustvo i odnos prema volontiranju

Srednjoškolski uzrast je uzrast u kom još uvek traje formiranje stavova i pogleda na svet. Zato je informisanje i edukacija u ovom periodu važna ne samo za usvajanje stavova i vrednosti, već i za konkretno delovanje koje iz toga proističe.

Da li se mladi mogu baviti nečim ili makar o nečemu razmišljati, ukoliko o tome nemaju nikakve ili imaju vrlo ograničene informacije? Odgovor na ovo pitanje daje i nalaz dobijen iz pitanja da li su mladi imali prilike da nekada slušaju nešto o volonterstvu. Na to pitanje **94% učenika je izjavilo da nije slušalo ništa o toj temi u okviru formalnog sistema obrazovanja, dok svega 6% tvrdi da jeste**. Broj onih koji tvrde da su slušali nešto o volonterstvu, međutim, treba uzeti sa rezervom, jer je on verovatno još i manji. Dokaz za to nam pruža naredno pitanje, u kom je od ispitanika traženo da odgovore na časovima kojih predmeta su slušali nešto o toj temi. U tom slučaju, broj onih koji je dao konkretan odgovor sa 6% pada na 3,5%. Od njih, u relevantnoj meri se pominju jedino građansko vaspitanje (14 ispitanika, u absolutnim brojevima, što je 1,7%) i fizičko vaspitanje (10 ispitanika, odnosno 1,2%). Volonterstvo kao tema, očigledno, nedovoljno i sporadično je prisutna u našem sistemu obrazovanja.

Istraživanje je pokazalo da se mladi u većoj meri angažuju kao volonteri u sportu nego u drugim oblastima.

Grafikon 6. Da li ste se do sada angažovali kao volonter...? (u %)

Volontersko angažovanje je inače veoma skromno, s tim što se pokazalo da sport pokazuje veće potencijale za volontersko angažovanje od drugih oblasti. Ta razlika nije drastična, ali je dobar pokazatelj činjenice da volonterstvo kao takvo verovatno najbolje može biti promovisano kroz sport i sportsko angažovanje. Poredeći nalaze, možemo videti da su studenti, na primer, imali više iskustva sa volontiranjem u sportu nego učenici u srednjoj školi, dok su u volontiranju u ostalim oblastima, nalazi slični. I jedni i drugi su, pak, iza sportista, koji imaju više iskustva sa volontiranjem u svim oblastima.

Neke značajnije korelacije volonterskog angažovanja sa demografskim varijablama nisu uočene. Kada je reč o polu, volonterstvo u drugim oblastima je bliže devojkama, dok je volontiranje u sportu nešto čime se u većoj meri bave muškarci, što je u skladu sa iskazanim interesovanjem za sport među polovima. Godine, kao i uspeh u školi ne pokazuju razlike po pitanju volonterstva, bilo u slučaju sporta bilo u slučaju nekih drugih oblasti.

Jedino se materijalni status, i to u slučaju sportskog volontерstva, pokazuje kao značajniji faktor za angažovanje. **Lošiji materijalni status onemogućava sportsko volontерstvo, dok bolji ekonomski položaj otvara mogućnost mladima da se u većoj meri bave volonterskim radom.** Tako je u strukturi onih koji si izjavili da žive veoma loše svega 6% volontiralo, a u slučaju onih koji tvrde da žive odlično čak četiri puta više, odnosno 24%.

Tabela 10. Odnos materijalnog stanja i volontiranja u sportu (u %):

	Ne	Da	Ukupno
Veoma loše	94	6	100
Loše	88	12	100
Dobro	86	14	100
Vrlo dobro	79	21	100
Odlično	76	24	100
Prosek	83	17	100

Gde leže uzroci ovako niskog stepena volonterskog angažovanja? Odgovor na ovo pitanje pružiće nam i u ovom slučaju, kao i kod drugih istraživanih ciljnih grupa, set vrednosnih tvrdnji koje pokazuju da najveći broj učenika srednje škole veruje da se volonterstvo „ne prima“ jer društvo svojim ustrojstvom ne pruža mogućnosti pojedincima da se time bave, iako lično protiv volonterstva nemaju ništa, čak naprotiv.

Skala od 13 tvrdnji podeljena je na dve tabele – jedna govori o preprekama za volonterstvo ili slaganju sa negativnim tvrdnjama vezanim za volonterstvo. Druga tabela daje prikaz onoga što po volonterstvo može biti dobra osnova i preduslov u javnom mnenju učenika srednje škole.

Tabela 11. Iznesite svoj odnos prema iznetim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Nema mišljenje	Slaže se	Ukupno
Živimo u društvu gde se misli samo o sopstvenoj koristi	16	13	71	100
Ljudi imaju dovoljno svojih problema, ne žele se baviti još tuđim	21	16	63	100
Ljudi nemaju iskustva sa volontiranjem	14	26	60	100
U porodici i među mojim prijateljima nema volontera	34	15	51	100
Ljudi nemaju vremena za volontiranje	30	27	43	100
Volontiranje je nešto čime se bave mlađi, stariji za to nemaju vremena	32	25	43	100
Volontiranjem se ne mogu rešiti problemi u društvu	29	32	39	100

Čak 71% ispitanih učenika smatra da živimo u društvu koje za svoj osnov ima egoizam! Mladi ne veruju da u našem društvu postoji čovekoljublje ili to veruju u veoma maloj meri, što može biti ozbiljna prepreka za sagledavanje volonterstva kao moguće i realne aktivnosti članova jednog takvog društva. Sledeća tvrdnja daje objašnjenje za to zašto je naše društvo društvo u kom se misli samo na sopstvenu korist – živimo u društvu sa obiljem problema koji sprečavaju ljudi da se bave tuđim brigama. Da li to znači da kada bi se promenilo društveno okruženje, odnosno smanjio broj problema koji opterećuje ljudi promenio i odnos prema altruizmu?

Kada je reč o volontiranju, „njegore“ je prošla tvrdnja koja ne govori negativno o toj vrsti angažovanja, već samo konstatiše da ljudi nemaju dovoljno iskustva sa volontiranjem – 60% ispitanika ima takvo mišljenje. Slična je situacija i sa stavom da ljudi nemaju dovoljno vremena za volontiranje – 43% se slaže sa tim. Većinsko je i slaganje sa stavom da je volonterstvo uglavnom za mlađe, kao i da se time ne mogu rešiti problemi u društvu. Inače, interesantno je da od ovih tvrdnji, tri u kojima se eksplicitno pominje volonterstvo, postoji značajan broj onih koji nemaju stav. Taj broj se kreće od jedne četvrtine do jedne trećine. To govori o tome da značajan broj mlađih ne može da formira stav o volonterstvu, jer o tome ne znaju ništa.

Tabela broj 12. govori afirmativno o volonterstvu. Među mlađima dominira stav da svako može da volontira kada hoće, da volontiranje može koristiti mlađima u daljoj karijeri, kao i da je dobar način da se provede slobodno vreme. Istovremeno, mladi se ne slažu da ljudi volontiranjem „ubijaju“ vreme, a sudeći prema odgovoru na poslednju tvrdnju, mladi razmišljaju o volontiranju.

Imajući u vidu koliki je broj mladih koji je zaista volontirao do sada, čini se da **postoji veća spremnost da se volotiranje prihvati „na rečima“ nego u praksi i na delu**. Verovatno je da jedan broj anketiranih daje socijalno poželjan odgovor, dok jedan broj istovremeno priznaje da i sam nema volje da volontira, da se uklapa u opštu sliku društva u kom se radi samo u ličnu korist. Očigledno je da prema volonterstvu ne postoji negativan stav, ali i da je na putu od retoričkog prihvatanja do konkretne akcije neophodna promena okolnosti i percepcije vrednosti koje se neguju u društvu i koje sprečavaju da volontiranje postane masovnije.

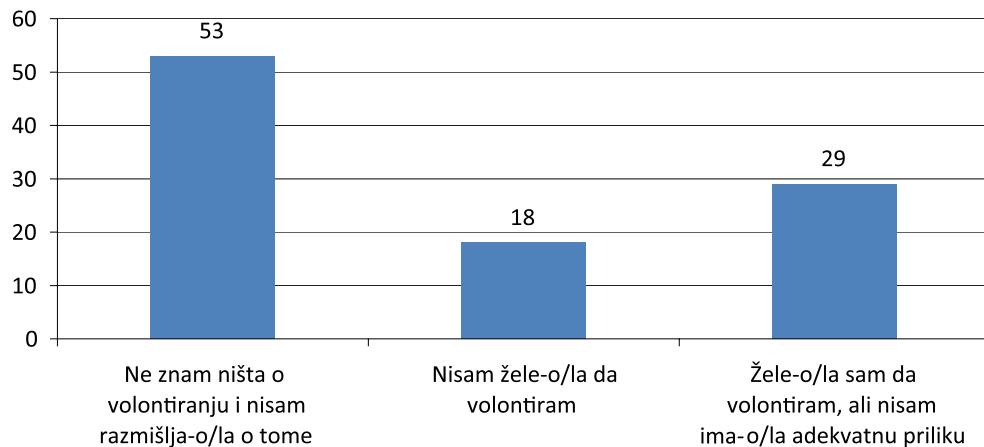
Tabela 12. Iznesite svoj odnos prema iznetim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Nema mišljenje	Slaže se	Ukupno
Svako bi mogao da volontira, samo kada bi imao volju	8	16	76	100
Volontiranje može koristiti u daljoj karijeri	9	23	68	100
Volontiranje je dobar način da se provede slobodno vreme	13	17	70	100
Ljudi volontiraju, jer nemaju pametnija posla	58	26	16	100
Ukoliko bi više ljudi volontiralo, to bi moglo doprineti opšte društvenom razvoju	10	22	68	100
Ne razmišljam o volontiranju	49	20	31	100

Stavovi učenika koji nisu nikada volontirali

U ovom delu će biti analizirani odgovori onih koji su izjavili da nikada nisu volontirali u sportu, što je, podsetimo se, 83% od ukupno ispitivane učeničke populacije. Razlozi za ovako visok stepen nepostojanja volonterskog angažmana su različiti. Na opštem nivou, najveći broj onih koji nije volontirao do sada to nije činio jer o tome ne zna ništa niti je o tome razmišljao – 53%. Nakon toga, 29% njih tvrdi da nema prilike za volontiranje, dok odbijanje da se time bave, odnosno nepostojanje želje iskazuje 18% ispitanika. Ovo je bitno za dalji razvoj volonterstva, jer se na osnovu ovoga može zaključiti da se volontiranje može povećati sa pružanjem prilike za to i informisanjem.

Grafikon 7. U prethodnom periodu niste volontirali zato što... (u %):

Međutim, srednjoškolci su u daljem delu istraživanja tvrdili da ih u volontiranju sprečava i jedna relativno objektivna okolnost, a to je nedostatak vremena. Gotovo polovina njih tvrdi da je to nešto što ih sprečava da volontiraju. Oni se po ovome ne razlikuju mnogo od studenata, koji se takođe žale na manjak vremena. Da li je u pitanju samo izgovor, loša organizacija ili učenici u srednjoj školi zaista imaju toliko obaveza da nemaju slobodnog vremena, teško je utvrditi. Svaki peti učenik koji nigde nije volontirao izabrao je tvrdnju koja govori o lošoj slici u sportu generalno kod nas (barem u jednom delu javnog mnjenja), kao o oblasti koja je postala moćno finansijsko polje i koje kao takvo uopšte ne podstiče volonterstvo.

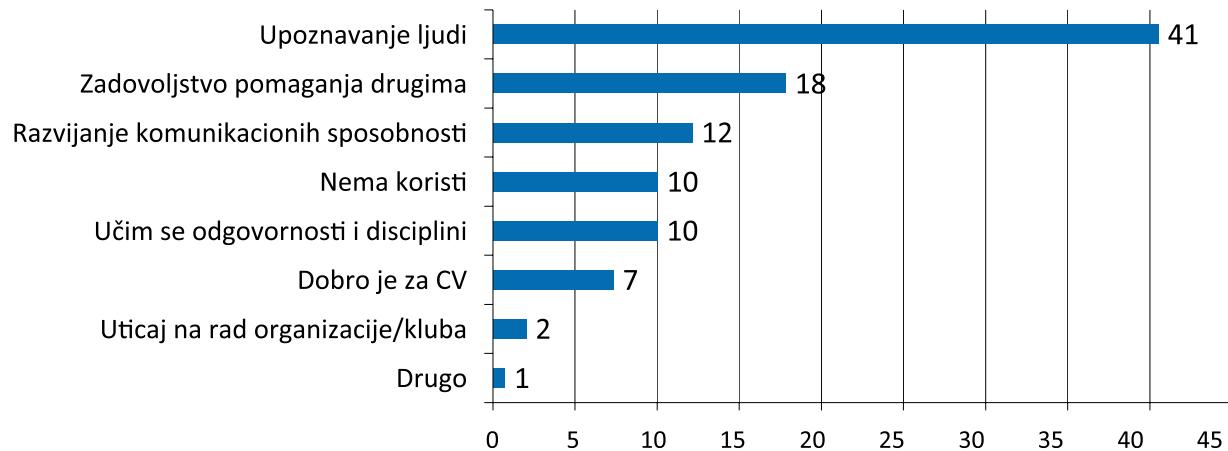
Iz ovog, ali i nekih drugih nalaza, sledi da jedan **značajan broj ispitanika volonterstvo vidi isključivo kao pomoć drugima, ali ne i kao pomoći „samima sebi“ i činjenje nečega za sebe.**

Svaki deseti učenik ne vidi nikakvo zadovoljstvo u volontiranju, dok svega 5% njih smatra da nema šta da ponudi. Značajan broj ispitanika je sam izabrao opciju „nešto drugo“, a kako je postojala mogućnost da se upiše šta je to drugo, dobijeno je da je najveći broj odgovora to da nije bilo prilike da se volontira, odnosno da se u njihovim sredinama nema gde volontirati ili se ne zna gde se to može učiniti.

Grafikon 8. Razlog zašto do sada niste volontirali u sportu (u %)

Iako nisu volontirali do sada, ova grupa učenika ima jasne stavove o tome šta mogu biti koristi od ove vrste an- gažmana. Najveći broj njih smatra da je upoznavanje novih ljudi najveća korist od volontiranja – 41%. Znatno iza tog broja, sa 18%, je grupa onih koja kao najveću korist vidi zadovoljstvo pomaganja drugima. Ostale odgovore je označio relativno mali broj ispitanika, odnosno postoji disperzija navedenih koristi.

Grafikon 9. Koje su, po vama, koristi od volontiranja? (u %)

Na kraju ovog dela treba pomenuti i to da je oko tri četvrtine ispitanika izjavilo da bi ih na volontiranje mogla motivisati činjenica da uz volontiranje usavršavaju strani jezik (73%) ili da se uz volontiranje zabave kroz organizovanje zabava, žurki i sl. (74%).

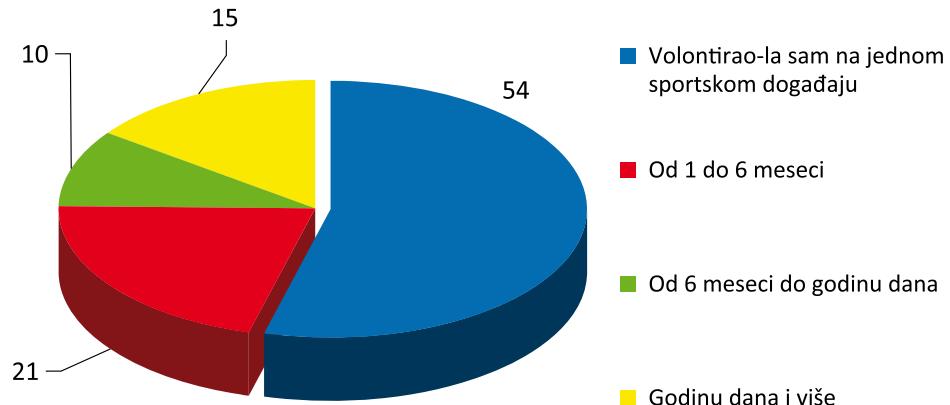
Stavovi učenika koji imaju iskustva sa volontiranjem

Istraživanjem je utvrđeno da je 17% učenika srednje škole nekada i negde volontiralo u sportu. Za ovu grupu ispitanika postavljena je posebna grupa pitanja, kako bi se detaljnije utvrdila motivacija i shvatanje volonterstva uopšte. Najpre, gde se najčešće volontira? U najvećem broju slučajeva (48%) su to lokalni sportski klubovi, 21% njih je volontiralo u klubu ili sekciji pri školi, u nekoj organizaciji mlađih je volontiralo 12%, a 9% u nacionalnoj organizaciji koja se bavi sportom. Ostale navedene organizacije zauzimaju veoma malo od svih navedenih mesta gde se volontira (organizacije sporta za ljude sa posebnim potrebama, organizacije pojedinačnih događaja ili neformalne grupe).

Grafikon 10. Aktivnosti volontera (u %)

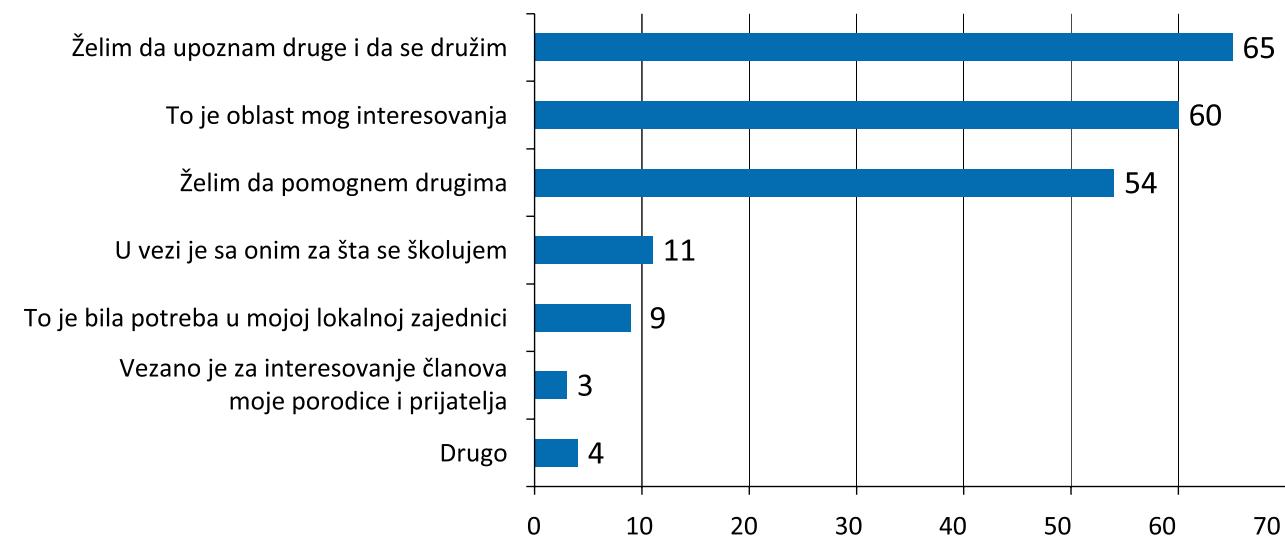
Kada je reč o trajanju volonterskih aktivnosti, istraživanje pokazuje da je najveći broj volontera bio angažovan samo na jednom sportskom događaju, 54%. Ovo je veoma važan nalaz za sagledavanje kvaliteta i intenziteta volonterskog delovanja kod nas, a ne samo obima pojave! Postojeći obim sportskog volonterskog delovanja realno je još i slabiji, imajući u vidu da je više od polovine volontera volontiralo samo jednom. Svaki peti volonter, u proseku, bio je angažovan do šest meseci, svaki deseti do jedne godine, a više od toga 15% volontera.

Grafikon 11. Koliko dugo je trajao Vaš volonterski angažman? (u %)

Anketirani učenici koji imaju iskustva sa volonterskim radom upitani su i za motive da se angažuju kao volonteri. Oni su ponovo mogli da biraju više odgovora, a nalaz je sledeći: najjači motiv za volontiranje je druženje i upoznavanje sa drugim ljudima. Ovo je za mlade očigledno veoma jak motiv, jer ga pominju i kao jednu od najvećih koristi od volontiranja, ne samo kao lični motiv. U ovom pogledu nema razlike među mladima koji su do sada negde volontirali i koji to nisu činili. Predstavljanje volontiranja kao načina za upoznavanje ljudi i proširivanje vidika može biti dobar način za regrutovanje novih volontera u ovoj istraživanoj grupi.

Približno isti broj anketiranih je naveo da je volonirao jer je to čime se bavio kao volonter predmet interesovanja. Pomoć drugima je treći po redu motiv, koji sa prethodna dva čini najjaču motivacionu osnovu za volontiranje. Preostala tri navedena razloga u vrlo maloj meri motivišu mlade na volontiranje.

Grafikon 12. Razlog volontiranja (u %)

7.2. STUDENTI

7.2.1. Opšti podaci

Studenti kao posebna ciljna grupa istraživanja anketirani su u najvećoj meri u Beogradu (96%), a potom i u Novom Sadu (4%). S obzirom na to da istraživanje nije rađeno u svim univerzitetskim centrima, uzorak na kom je ispitivana ova ciljna grupa je delimično deformisan, odnosno ne daje maksimalno reprezentativne nalaze studentske populacije. Međutim, s obzirom na specifičnu temu istraživanja, odnosno temu koja nije usko posmatrano „studentska”, reprezentativnost nalaza nije ni bila primarni zahtev, već je glavna ideja bila dobijanje osnovnih indikatora za oblast koja do sada nije istraživana među studentima na ovaj način.

Anketirano je 211 studenata, na ukupno osam viših škola i fakulteta.

Opis uzorka

Pol: muški – 67%; ženski – 33%.

Starost: od 18 do 20 godina – 39%; od 20 do 22 godina – 39%; od 22 do 25 godina – 17%, više od 25% – 5%.

Godina studija: prva – 48%; druga – 21%; treća – 18%; četvrta – 13%.

Uspeh u toku studija: između 6 i 7 – 9%; između 7 i 8 – 22%; između 8 i 9 – 25%, između 9 i 10 – 16%; bez odgovora – 28%.

Materijalno stanje: veoma loše – 5%; loše – 16%; dobro – 58%; vrlo dobro – 13%; odlično – 8%.

Osim pomenutih karakteristika, uzorak je bio podeljen i na ispitanike koji studiraju na sportskim višim školama ili fakultetima i na ostalim školama i fakultetima. Ovo je urađeno kako bi se pratile eventualne razlike u stavovima ove dve grupe studenata. Namera je bila potpuno opravdana, jer su razlike koje se javljaju između ove dve grupe studenata velike, barem kada je reč o odnosu prema sportu, a u nešto manjoj meri prema volonterstvu.

Uzorak je obuhvatio 48% studenata sportskih visokoškolskih ustanova i 52% drugih fakulteta.

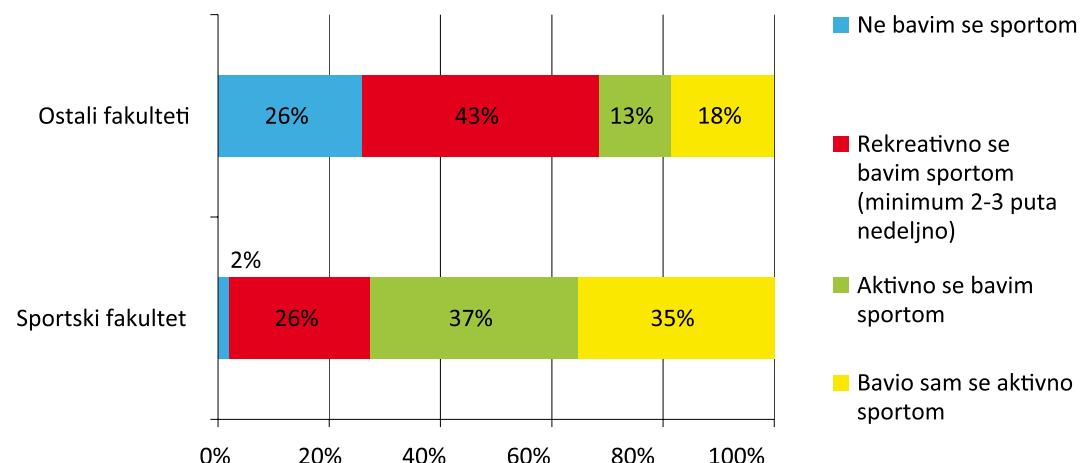
7.2.2. Sportska aktivnost

Istraživanje pokazuje očekivane razlike između studenata sportskih fakulteta i viših škola i studenata koji studiraju na drugim fakultetima. Tako, sportom se ne bavi samo 2% studenata iz prve grupe, dok je u drugoj grupi taj broj oko jedne četvrtine – 26%. Podsećanja radi, u ciljnoj grupi koja je uporediva sa studentima –

među srednjoškolcima, taj broj je 15%. Srednjoškolci, dakle, pokazuju veći stepen sportskog aktivizma od svojih nešto starijih vršnjaka, studenata koji nisu na nekom od sportskih fakulteta.

Druga razlika između dve istraživane grupe studenata je ta što je među studentima „nesportskih“ fakulteta više rekreativaca, a među studentima sportskih više aktivnih ili profesionalnih sportista. Rekreativaca je među „nesportskim“ studentima 46%, a u drugoj grupi 26%. Srednjoškolci se ponovo nalaze između ove dve grupe sa 33% onih koji se rekreativno bave sportom. Onih koji se sada bave aktivno sportom ili su to nedavno činili među studentima ostalih fakulteta je ukupno 21%, a među studentima sportskih daleko više, 72%. Srednjoškolci, sa 52% onih koji su imali ili imaju neke veze sa aktivnim bavljenjem sportom, su znatno bliži studentima sportskih fakulteta. Ovo govori da stepen sportskog aktivizma, koji ima određeni nivo u toku srednjeg školovanja, opada ili raste u znatnoj meri u zavisnosti od toga za koju vrstu daljeg školovanja se opredeljuju oni koji odlaze na dalje školovanje. Podatak koji govori da je nivo sportskih aktivnosti studenata koji odlaze na „obične“ fakultete nizak, govori o potrebi da se više radi upravo sa studentima ovih fakulteta.

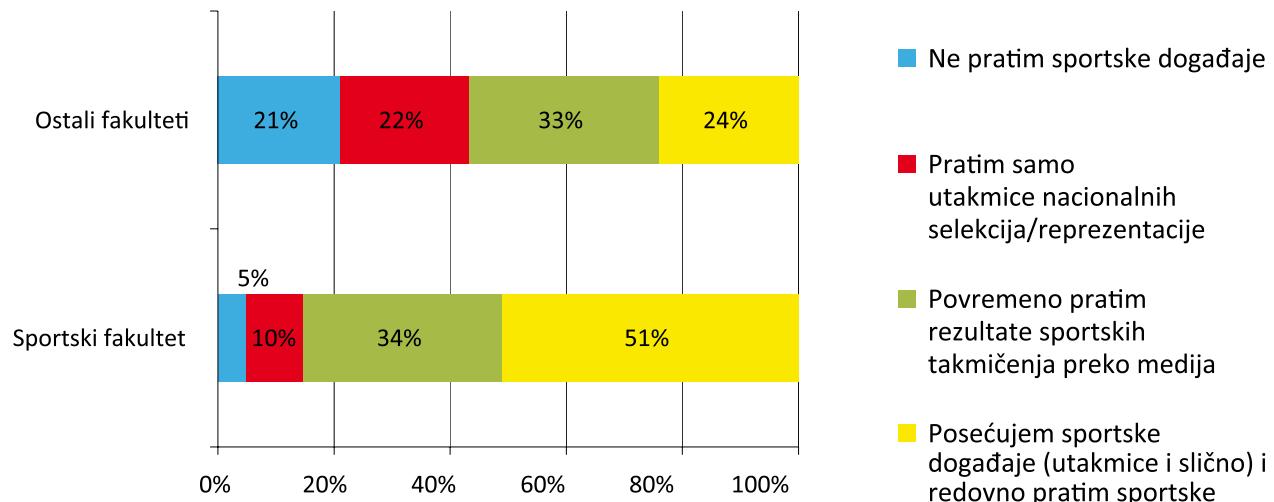
Grafikon 13. Vaše dosadašnje učešće u sportu:

U skladu sa nalazom o bavljenju sportom je i nalaz koji govori o praćenju sportskih događaja. Razlika između studenata dve grupe fakulteta/viših škola je vrlo očigledna i govori o znatno većem interesovanju za sportske događaje i rezultate od strane studenata sportskih fakulteta i viših škola. Pogledajmo „ekstreme“ – svaki peti student nesportskih fakulteta (21%) ne prati sport uopšte, dok je taj broj u grupi studenata sportskih fakulteta ili viših škola svega 5%. Podsetimo se srednjoškolaca – među njima, onih koji su se opredelili za ovaj odgovor je 12%.

Razlika među studentima je još očiglednija u najvećem stepenu praćenja sportskih događaja – više od polovine studenata sportskih fakulteta su i posetioci sportskih događaja (51%) dok je kod ostalih studenata taj broj duplo manji. Ako uzmemo u obzir srednjoškolce, videćemo da je broj onih koji pasionirano prate sport kroz posete utakmicama i drugim događajima 35%, što je ponovo „na sredini“ između dve grupe studenata.

Grafikon 14. Koliko pratite sportske događaje?

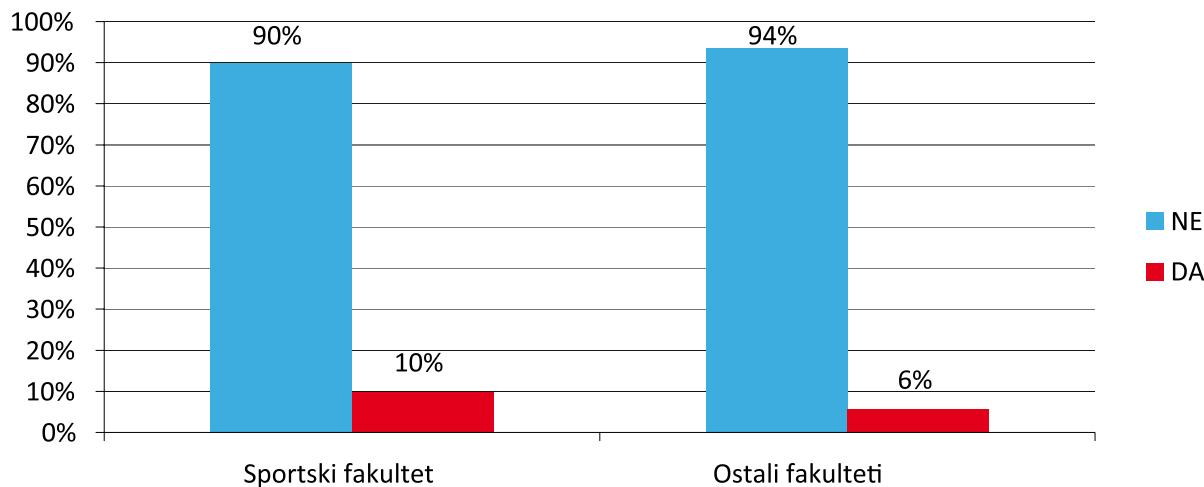

7.2.3. Iskustvo i odnos prema volontiranju

Dok se po sportskom angažovanju i interesovanju za sport studenti sportskih i nesportskih fakulteta u znatnoj meri međusobno razlikuju, to se ne može reći za njihovo angažovanje kao volontera u nesportskim oblastima. Oni su tu veoma slični. Najveći broj studenata, bez obzira kom fakultetu pripadaju, nikada nije volontiralo u nekoj od oblasti mimo sporta. Studenti sportskih fakulteta su tu za nijansu bolji, jer je 10% njih nekada volontiralo, dok je u drugoj grupi studenata taj broj svega 6%. Ovoj situaciji su vrlo bliski i srednjoškolci, među kojima je 9% nekada volontiralo negde, a da to nije u vezi sa sportom. I jedni i drugi su po tome „lošiji“ nego sportisti.

2

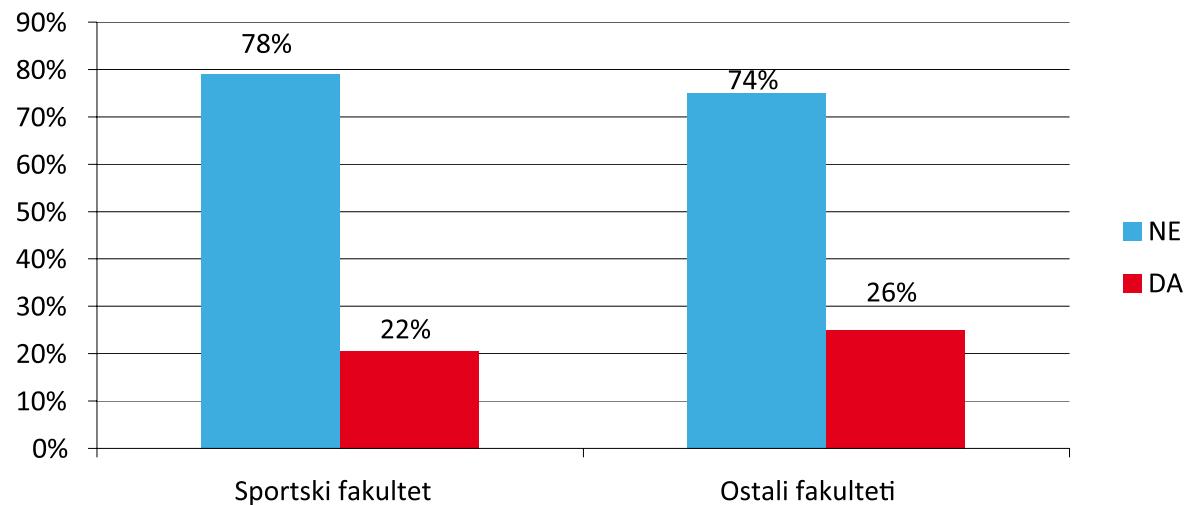
Grafikon 15. Da li ste se do sada angažovali kao volonter u bilo kojoj oblasti osim sporta?

Svi studenti, generalno, više iskustva kao volonteri imaju u sportu nego u bilo kojoj drugoj oblasti. U proseku, oko jedna četvrtina studenata je volontirala nekada u sportu (kod učenika srednjih škola taj broj je manji i iznosi 17%, kod sportista je čak 32%). Iznenade je odnos između studenata sportskih i nesportskih fakulteta i viših škola kada je reč o volontiranju u sportu. Za očekivati je bilo da oni koji imaju više veze sa sportom imaju i više iskustva kao volonteri u ovoj oblasti. Međutim, istraživanje pokazuje da studenti sportskih fakulteta imaju manje iskustva u volontiranju u sportu nego studenti drugih fakulteta. Ta razlika nije drastična, ali govori o sledećem: očigledno, studenti sportskih fakulteta svoju potrebu za sportskim angažmanom zadovoljavaju već time što su

sport odabrali kao životni poziv, njime se već bave, rekreativno ili profesionalno, pa im je angažovanje kroz volonterski rad u sportu manje interesantno ili nepotrebno.

Grafikon 16. Da li ste se do sada angažovali kao volonter u sportu?

Šta o volontiranju misle studenti, bez obzira na to da li su se do sada angažovali kao volonteri u bilo kojoj oblasti? Odgovore na ovo pitanje daju tvrdnje koje su postavljene u upitniku i sa kojima su se ispitanici slagali ili se nisu slagali. Kao i kod drugih istraživanih grupa, ove tvrdnje preispituju stav ne samo prema volonterstvu kao takvom, već i prema njegovim uslovima, kao i prema vezi sa društvenom realnošću. S obzirom na to da nema gotovo nikakvih razlika u ovom segmentu među studentima dve posebno istraživane grupe fakulteta, dajemo prikaz odgovora na celom uzorku studentske populacije.

Šta su ograničenja za volonterstvo, odnosno koje su to nepovoljne pretpostavke za razvoj volonterstva i dokle dosežu mogućnosti ovog tipa angažmana? Kao i ostali koji dele sudbinu i vrednosti društva u kojem živimo, i studenti smatraju da živimo u društvu u kojem se uglavnom samo misli na sopstvenu korist. Studenti u većini slučajeva smatraju da se volontiranjem ne mogu rešiti problemi u društvu (45%), mada značajan broj ispitanika nije znao da odgovori na ovu tvrdnju (28%), što govori o tome da oni nisu sigurni u to gde je mesto i kakva je uloga volontiranja u društvu, odnosno koji su domeni volonterskog angažmana. Jedan od razloga zbog kojih volonterstvo možda nije rašireno onoliko koliko bi trebalo je i to što ljudi

nemaju iskustva sa volontiranjem. Ovo, kao i ostale istraživane grupe, misle i studenti i to u 67% slučajeva. Slično je i sa tvrdnjom da živimo u društvu gde su ozbiljni (često i egzistencijalni) problemi više pravilo nego izuzetak i da u takvim okolnostima nema mnogo ljudi koji bi svoje vreme posvetili volontiranju. To smatra 65% studenata. Dalje, iako većina ispitanika smatra da ljudi nemaju vremena za volontiranje (55%), ovaj stav podržava manji broj nego što je to u slučaju iskustva sa volontiranjem. Studenti, dakle, smatraju da je nedostatak iskustva veći problem nego nedostatak vremena, jer se 29% ispitanika nije složilo sa tim da ljudi nemaju vremena da volontiraju. Studenti nemaju jedinstven stav o tome gde je mesto starih u volontiranju, kao što su jedinstveni u nekim drugim stavovima. Iako većina smatra da je volonterstvo samo za mlade (45%), više od jedne trećine (36%) se sa tim ne slaže.

Tabela 13. Iznesite svoj odnos prema iznetim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Nema mišljenje, ne zna	Slaže se	Ukupno
Živimo u društvu gde se misil samo o sopstvenoj koristi	11	11	78	100
Volontiranjem se ne mogu rešiti problemi u društvu	27	28	45	100
Ljudi nemaju iskustva sa volontiranjem	15	18	67	100
Ljudi imaju dovoljno svojih problema, ne žele se baviti još tuđim	20	15	65	100
Ljudi nemaju vremena za volontiranje	29	16	55	100
Volontiranje je nešto čime se bave mlađi, stariji za to nemaju vremena	36	19	45	100
U porodici i među mojim prijateljima nema volontera	36	10	54	100

Sa druge strane, neki od stavova koji su utvrđeni kod studenata daju prostor za optimistično viđenje volonterstva i njegove perspektive. Tako, čak osam od deset ispitanih studenata smatra da bi svako mogao da volontira, samo kada bi htelo. Više od polovine njih ne smatra da je volonterstvo gubljenje vremena, jer se 56% nije složilo sa stavom da ljudi volontiraju zato što nemaju pametnija posla. Ukoliko se studentima predstavi kao način za učenje i stvaranje koristi u budućoj karijeri, možda bi bilo moguće podstići veći broj njih na volonterstvo, jer čak 79% njih smatra da volontiranje može koristiti u daljoj karijeri. Takođe, većina smatra da je volontiranje dobar način da se provede slobodno vreme (66%).

Kada je reč o doprinosu volonterstva opštедруštvenom razvoju, većina studenata vidi pozitivnu korelaciju između te dve pojave – 60%. Međutim, ovaj nalaz je donekle protivrečan onom po kom takođe većina ispitanika (doduše, „manja“ većina od 45%) smatra da se volontiranjem ne mogu rešavati problemi u društvu. Ovo potvrđuje zaključak o tome da ova ciljna grupa nije sigurna kakvo je mesto i uloga volonterstva u društvu, šta je to čime ova vrsta angažmana može doprineti, kako pojedincu, tako i širim grupama i društvu uopšte. Da je tako, govori i podatak da značajan broj ispitanika nije znao da odgovori na ovu tvrdnju (29% u prvoj, a 25% u drugoj tvrdnji). Uprkos svemu, skoro polovina ispitanika tvrdi da ipak razmišlja o volontiranju. Ipak, prethodni nalazi govore da je broj volontera znatno manji od broja onih koji o tome razmišljaju. Šta su razlozi za razliku između razmišljanja i akcije, odgovor daje i deo u kom su posebno istraživani stavovi studenata koji nemaju iskustva sa volontiranjem u sportu i u kojem su istraženi i razlozi za to.

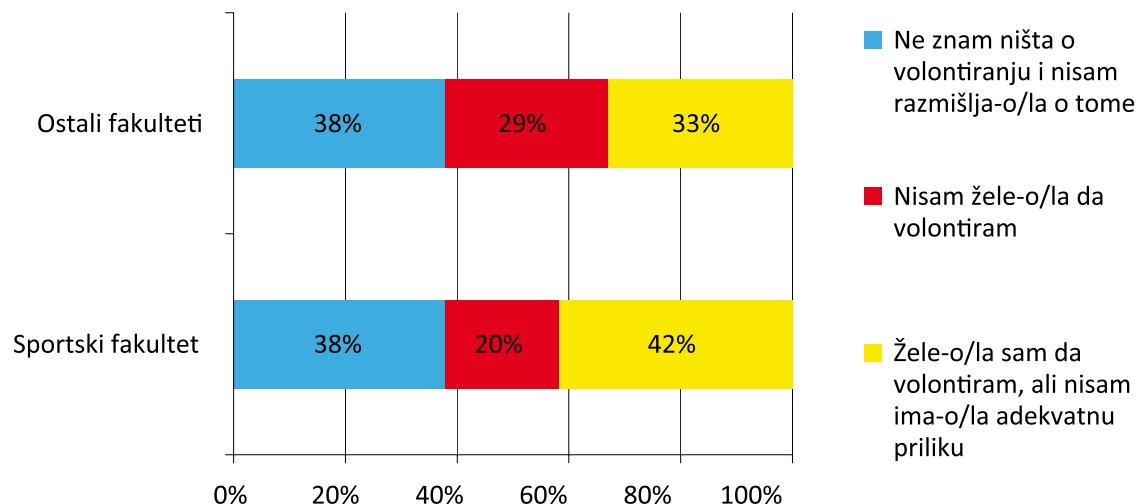
Tabela 14. Iznesite svoj odnos prema iznetim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Nema mišljenje, ne zna	Slaže se	Ukupno
Svako bi mogao da volontira, samo kada bi imao volju	10	10	80	100
Ljudi volontiraju jer nemaju pametnija posla	56	19	25	100
Volontiranje može koristiti u daljoj karijeri	9	12	79	100
Volontiranje je dobar način da se provede slobodno vreme	19	15	66	100
Ukoliko bi više ljudi volontiralo, to bi moglo doprineti opštēdrustvenom razvoju	16	24	60	100
Ne razmišljam o volontiranju	49	25	26	100

Stavovi studenata koji nisu nikada volontirali

Zašto studenti koji nikada nisu volontirali to do sada nisu činili i da li u tim uzrocima ima razlike između studenata različitih fakulteta? Istraživanje pokazuje da je najveći razlog za nevolontiranje to što studenti, bez obzira u kakvoj vezi sa sportom bio njihov fakultet, o volontiranju ne znaju dovoljno i o tome ne razmišljaju (38%). Kada je reč o drugim razlozima, postoje izvesne razlike – veći broj studenata nesportskih fakulteta nije zainteresovan za volontiranje, odnosno nema želju za tim tipom angažmana od studenata čiji fakulteti/više škole imaju direktnе veze sa sportom (u prvoj grupi nezainteresovanost je 29%, a u drugoj 20%). Na kraju, pokazalo se da je za studente sportskih fakulteta ipak najveća prepreka to što tvrde da za takvu aktivnost do sada nisu imali adekvatne prilike – 42% njih je dalo takav odgovor. Kod studenata ostalih fakulteta, taj razlog je navela trećina (33%).

Grafikon 17. U prethodnom periodu niste volontirali zato što...:

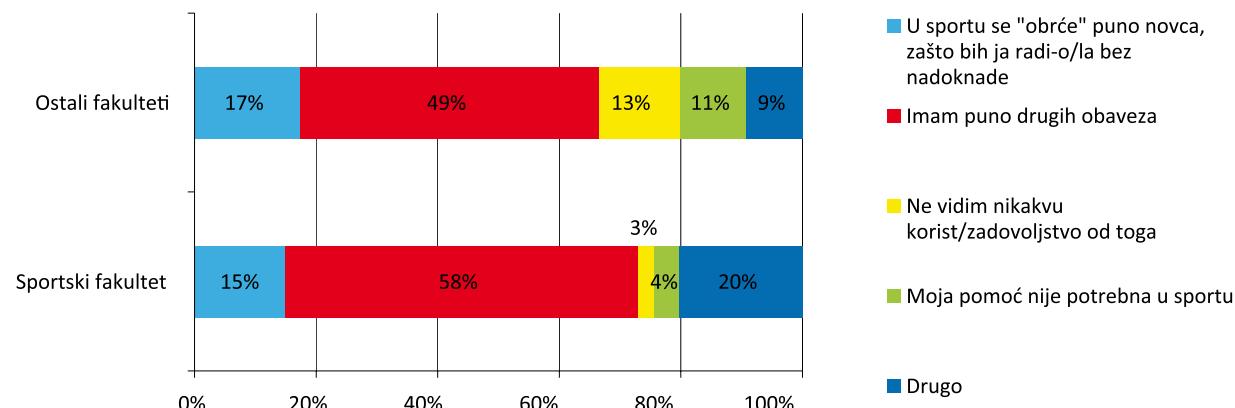
Motivi za nevolontiranje u sportu istraživani su i u slučaju studenata u još jednoj ravni, kroz navođenje konkretnih razloga za izostanak ove vrste angažmana. Nalazi su interesantni, posebno kada se porede po grupama studenata sportskih i ostalih fakulteta.

Za sve studente najveći razlog za to što nisu volontirali u sportu jeste nedostatak slobodnog vremena. Međutim, na ovu činjenicu u većoj meri se „žale“ studenti sportskih fakulteta i viših škola (58%) nego studenti ostalih

fakulteta (49%). Da li studenti ovih fakulteta imaju realno više obaveza od ostalih ili je u pitanju njihova percepcija, pitanje je za drugu vrstu istraživanja.

Međutim, imajući u vidu da se oni u većoj meri aktivno ili rekreativno bave sportom (o čemu je bilo reči na početku ovog dela izveštaja) govorи u prilog tome da oni osim fakulteta i studiranja zaista imaju još jednu „obavezu“ na koju odvajaju svoje vreme. Očekivan je nalaz da je za studente nesportskih fakulteta manje zadovoljstvo od volontiranja u sportu (13%, kod druge grupe svega 3%), kao i procena da njihovo znanje o sportu ne može biti dovoljno za pomoć koja je sportu potrebna (11%, kod studenata sportskih fakulteta 4%). Gotovo da je isti broj studenata u obe grupe koji smatra da se u sportu obrće mnogo novca i da su oni zbog toga razočarani i ne žele da u sportu rade bilo šta bez nadoknade (17%, odnosno 15%). Ipak, nedostatak vremena, kao i kod srednjoškolaca uostalom (kod kojih je to 48%), javlja se kao ubedljivo najveća prepreka za volontiranje.

Grafikon 18. Razlog zašto do sada niste volontirali u sportu...

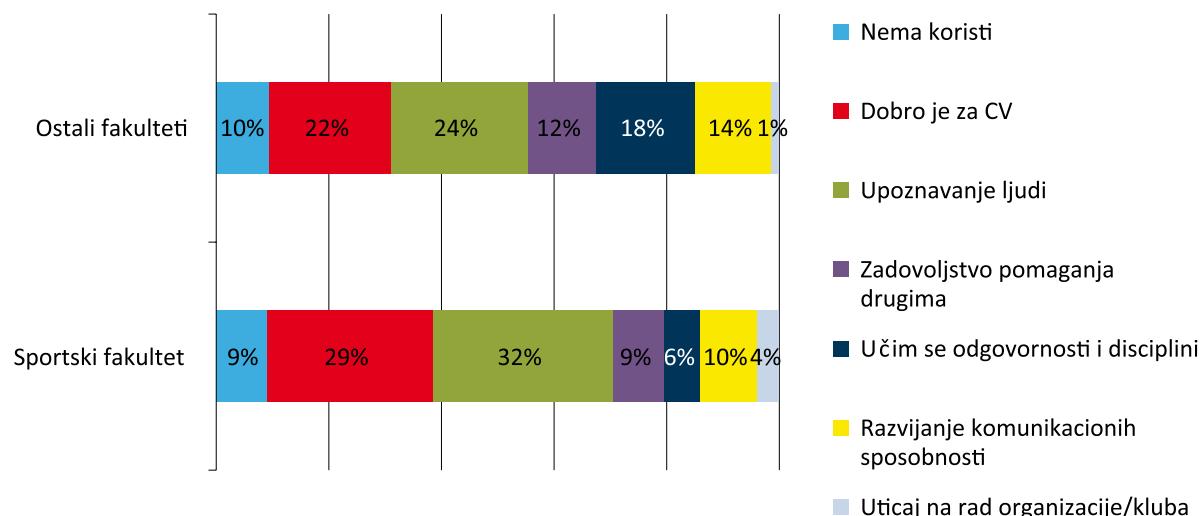

Studenti tvrde da bi ih na volontiranje moglo motivisati kada bi imalo neke veze sa onim za šta se oni školuju (85%), potom ukoliko bi volontiranje doprinelo znanju stranog jezika (89%) ili ukoliko bi se nakon volonterskog angažmana organizovale žurke i provod (83%). Sve ovo treba imati u vidu ukoliko se bude radilo na jačanju motivacije studentske populacije za volontiranje. Da su pomenuti razlozi studentima veoma bitni, govori i to da je još veći broj njih odabrao pozitivne odgovore nego u slučaju učenika srednjih škola, gde je taj broj do 75%.

Na kraju ovog dela istraživano je i šta oni studenti koji nemaju iskustva sa volontiranjem u sportu misle da su najveće koristi od toga. Postoje neke razlike među studentima u zavisnosti od toga u kakvoj je vezi njihovo studiranje sa sportom, ali one nisu drastične.

Za većinu studenata u obe grupe najvažnije što se može „izvući“ iz volontiranja je upoznavanje novih ljudi, odnosno uspostavljanje kontakata. Na drugom mestu se nalazi odgovor da je ta vrsta aktivnost dobra za CV. Kod trećeg motiva se već mogu videti razlike među studentima – za studente sportskih fakulteta to je razvijanje komunikacijskih sposobnosti (10%), a za druge studente učenje odgovornosti i disciplini (18%). Altruistički motiv, u smislu pomoći drugima kroz volontiranje i osećaj zadovoljstva koji iz toga proističe nije značajan. Takođe, studenti nemaju gotovo nikakvu želju da volontiranjem utiču na rad klubova.

Grafikon 19. Koje su, po vama, koristi od volontiranja?

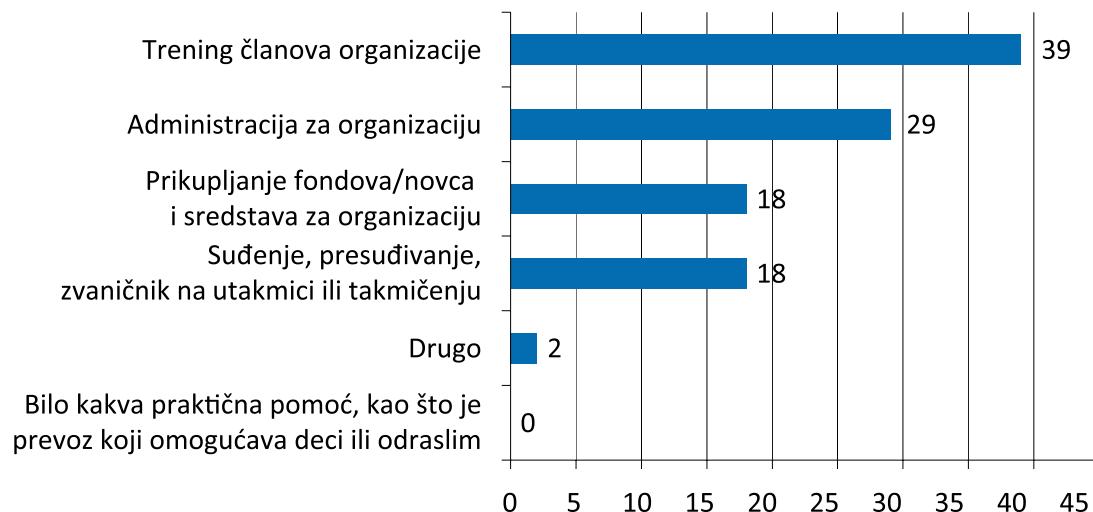
Stavovi studenata koji imaju iskustva sa volontiranjem

Šta se može zaključiti iz odgovora studenata koji imaju nekog iskustva sa volontiranjem u sportu? Broj onih koji je dao odgovor na ovo pitanje (koji je 25%, odnosno 49 studenata u absolutnim brojevima) ograničava razvrstavanje na studente sportskih i drugih fakulteta, pa će nalazi ovog dela biti dati bez razvrstavanja na poduzorke po tipu fakulteta.

Najveći broj volontera u sportu volontirao je u sportskom klubu (47%) a potom u nacionalnoj organizaciji koja se bavi sportom (22%). Na trećem mestu je volontiranje u organizaciji koja je organizovala konkretni sportski događaj (19%), dok se ostali tipovi organizacija (klub/sekacija pri fakultetu, organizacije za ljudе sa posebnim potrebama i sl.) javljaju u zanemarljivo maloj meri ili se nejavljaju uopšte.

Koji je tip angažmana koji su imali studenti koji su volontirali? Najveći broj njih je volontirao kao pomoć u treningu članova sportskih organizacija, a potom u oblasti administrativnih poslova.

Grafikon 20. Aktivnosti volontera (u %)

7.3. SPORTISTI

7.3.1. Opšti podaci

Anketni upitnik sa sportistima popunjavan je u osam gradova u Republici Srbiji, koji su regionalno ravnomerno raspoređeni i čiji je odabir obezbedio regionalnu reprezentativnost uzorka. Mesta u kojima je realizovano istraživanje sa sportistima su: Beograd, Zrenjanin, Subotica, Jagodina, Novi Pazar, Priboj, Leskovac i Zaječar. Istraživanje je rađeno u 80 sportskih klubova, a ukupan broj sportista koji je ušao u uzorak je 404 ispitanika.

Opis uzorka

Pol: muški – 63%; ženski – 37%

Starost: do 15 godina – 9%; od 15 do 20 – 45%; od 20 do 30 – 35%; od 30 do 40 – 5%; više od 40 godina – 6%;

Obrazovanje: osnovna škola – 9%; srednja škola – 64%;

viša/visoka strukovna škola – 9%; fakultet – 17%, ostalo – 1%.

Materijalni status: veoma loše – 3%; loše – 12%; dobro – 67%; vrlo dobro – 13%; odlično – 5%.

Vrsta angažovanja u klubu: profesionalno angažovan/na u klubu – 34%;

amaterski angažovan/na u klubu – 66%.

Istraživanje u ciljnoj grupi sportista imalo je za cilj da ukaže na to kako oni koji su aktivno uključeni u sportske aktivnosti vide volonterstvo u sportu, da li njihovo bavljenje sportom ima određene uticaje na shvatanje volonterstva, kao i kakva je veza između aktivnog bavljenja sportom i volontiranja, da li jedna pojava može uticati na drugu i na koji način.

7.3.2. Iskustvo i odnos prema volontiranju

Istraživanje pokazuje da su sportisti veoma malo upoznati sa aktivnostima koje se odnose na volonterstvo i koje se sprovode u njihovim klubovima (tamo gde se sprovode). Oni, ako su nekada i bili volonteri, sa početkom bavljenja sportom prestaju da se informišu o toj temi. Ovo je još očiglednije za one koji nisu nikada ni imali prilike da volontiraju.

Na pitanje da li klub u kojem su sportisti angažovani, odnosno u kojem treniraju ima napisanu strategiju ili program koji je u vezi sa volonterima, 37% ispitanika je odgovorilo da ne zna. Svega 4% je odgovorilo potvrđno, a 60% odrično. Ovo pitanje nije imalo za svrhu da se otkrije koliko klubova ima ovakvu vrstu dokumenta (ti podaci se sa mnogo više pouzdanosti mogu dobiti u samim klubovima, a ne kroz istraživanje javnog mnjenja) već

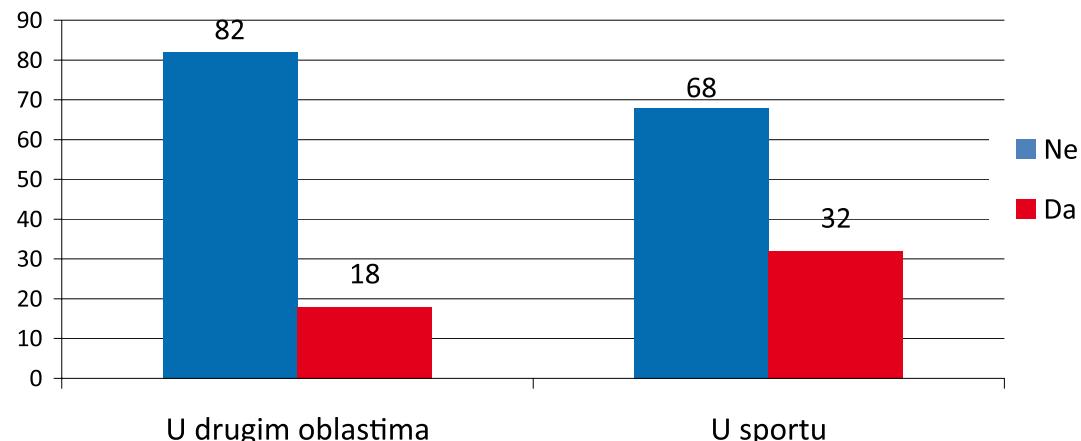
da testira upoznatost sportista sa aktivnostima njihovih klubova po pitanju odnosa prema volonterima. Odgovori na sledeće pitanje potvrđuju da je poznavanje ove teme izuzetno nisko. Pitanje je bilo da li su sportisti upoznati sa sadržajem strategije ili drugog dokumenta koji tretira položaj volontera u klubovima. Ogroman broj njih, 96%, je odgovorilo da ne zna ništa o sadržaju tog dokumenta, dok 4% tvrdi da zna. Ovo pokazuje vrlo nizak stepen poznavanja stava njihovog kluba prema volonterstvu, generalno.

Aktuelni sportisti pokazuju više volonterskog iskustva od, na primer, srednjoškolaca ili studenata. Trećina njih je do sada volontirala u sportu (32%), dok dve trećine nije (68%). Iako je ovo najveći obim volonterskog angažmana u ciljnim grupama u kojima je istraživana ova tema, za očekivati bi bilo da je on još veći, jer su sportisti ti koji su u najintenzivnijem kontaktu sa mestima gde se može volontirati. Očigledno je, međutim, da je veliki broj njih ušao u sport „odmah“, bez prethodnog angažmana kao volonter.

Sportisti pokazuju nešto veći obim volonterskog angažmana od srednjoškolaca i u drugim oblastima, ne samo u sportu. Na primer, u tim oblastima je do sada volontiralo svega 9% učenika, dok je taj broj među sportistima duplo veći, 18%. Ovo je nalaz koji indikuje činjenicu da sport može biti oblast koja podstiče volonterstvo uopšte, a ne samo u sportu, što je pozitivan nalaz za promociju samog volonterskog angažmana u sportu.

Grafikon 21. Da li ste se do sada angažovali kao volonter...? (u %)

Upitnik za sportiste imao je deo koji se odnosi na propitivanje vrednosnog utemeljenja volonterstva, odnosno viđenja ove aktivnosti kroz istraživanje stavova o različitim vrstama uslova, posledica i pojava koje su u vezi sa volonterstvom.

Sportisti se ne razlikuju od drugih ciljnih grupa u pogledu ove teme. Oni dele slične stavove sa ostalima, s tim što su po njima najbližiji srednjoškolcima, a potom i studentima. Ove tri grupe su jedne drugima najpribližnije po godinama, a godine, odnosno starost su značajna karakteristika koja utiče na vrednosti i stavove.

I u ovom slučaju, podelili smo tvrdnje u dve grupe, one na osnovu čijih odgovora se može smatrati da volonterstvo ima šansu i na one koje problematizuju volonterstvo kao takvo ili uslove koji su neophodni za njegovo širenje i promociju.

I sportisti u najvećem broju slučajeva smatraju da „Živimo u društvu gde se misli samo o sopstvenoj koristi“ – tri četvrtine njih. Većinsko je i mnjenje da volonterstvo ne može rešiti probleme u društvu; međutim, kod ovog, kao i kod nekih drugih stavova, među sportistima je i značajan broj onih koji nemaju mišljenje, odnosno ne znaju da se odrede prema nekim temama (26% u ovom slučaju, npr.). To ih čini sličnim učenicima ili studentima, kao ciljnim grupama, a mladost, odnosno godine su ponovo varijabla koja na to utiče. Mladi imaju manje znanja i iskustva, pa prema tome i manje mogućnosti da formiraju svoje stavove, što je važno za plan daljeg rada sa njima o temi volonterstva.

Sportisti se slažu u većini slučajeva i sa tvrdnjama da ljudi nemaju dovoljno iskustva sa volontiranjem, da imaju dovoljno svojih problema i da je možda tu uzrok nedovoljnog stepena volonterskog angažmana, kao i da većina ljudi uglavnom nema vremena da volontira. Ipak, za poslednju tvrdnju, odnosno nedostatak vremena kao razlog za nevolontiranje imaju manje razumevanja, jer se 33% njih sa tim ipak ne slaže. Iako u okruženju sportista uglavnom nema volontera (47%), ipak dve petine njih (40%) kaže da u njihovoј porodici i među prijateljima ipak ima ljudi koji su volontirali ili sada volontiraju. Ovo je veći procenat u odnosu na, na primer, srednjoškolce, što govori da okruženje u kom ima volontera može pozitivno uticati na to da neko odluči da i sam volontira.

Tabela 15. Iznesite svoj odnos prema iznetim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Nema mišljenje, ne zna	Slaže se	Ukupno
Živimo u društvu gde se misli samo o sopstvenoj koristi	15	9	76	100
Volontiranjem se ne mogu rešiti problem u društvu	23	27	50	100
Ljudi nemaju iskustva sa volontiranjem	16	20	64	100
Ljudi imaju dovoljno svojih problema, ne žele se baviti još tuđim	24	11	65	100
Ljudi nemaju vremena za volontiranje	33	16	51	100
U porodici i među mojim prijateljima nema volontera	40	13	47	100

Ohrabrujući su stavovi sportista da ljudi ipak ne volontiraju jer nemaju pametnija posla, već da tu ima nekih znatno jačih motiva; slaganje je vrlo visoko i kod tvrdnji koje govore o tome da bi svako mogao da volontira, da je to dobar način da se provede slobodno vreme i da volontiranje može koristiti daljoj karijeri. Sportisti imaju pozitivniji stav i o volontiranju starijih u odnosu na svoje, po starosti, bliske srednjoškolce, na primer. Lako je pretežnost mala, većina se ne slaže da samo mladi mogu biti volonteri! Takođe, polovina njih (49%) razmišlja povremeno o volontiranju, a i slaže se da bi širi angažman volontera mogao da doprinese opštem razvoju.

Tabela 16. Iznesite svoj odnos prema iznetim stavovima (u %):

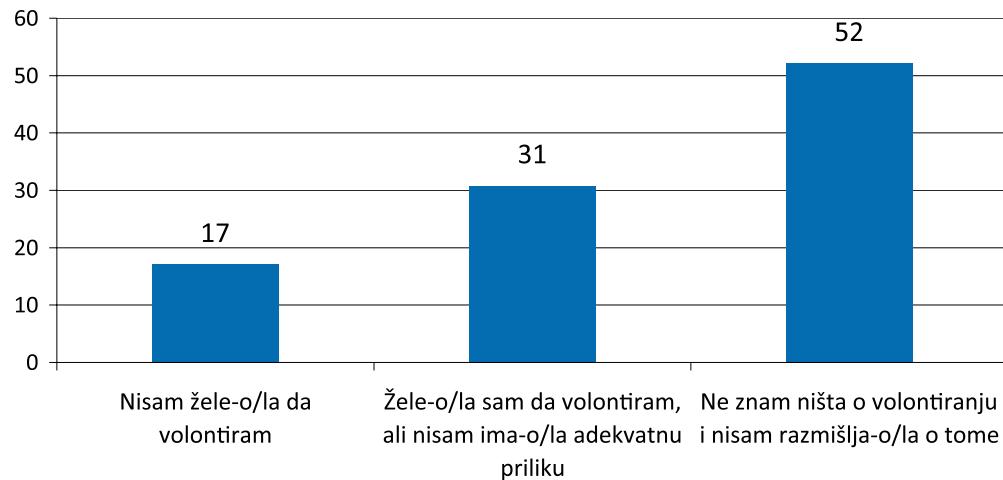
	Ne slaže se	Nema mišljenje, ne zna	Slaže se	Ukupno
Ljudi volontiraju, jer nemaju pametnija posla	61	19	20	100
Svako bi mogao da volontira, samo kada bi imao volju	16	12	72	100
Volontiranje može koristiti u daljoj karijeri	12	14	74	100
Volontiranje je dobar način da se provede slobodno vreme	18	12	70	100
Volontiranje je nešto čime se bave mлади, старији за то nemaju vremena	43	16	41	100
Ukoliko bi više ljudi volontiralo, to bi moglo doprineti opšte društvenom razvoju	13	19	68	100
Ne razmišljam o volontiranju	49	22	29	100

Instrument namenjen sportistima u svom drugom delu bio je podeljen na deo za one koji nisu, odnosno jesu imali iskustva sa volontiranjem. Podsetimo se, 32% ispitanika među sportistima je reklo da ima, a 68% da nema iskustva sa volontiranjem u sportu.

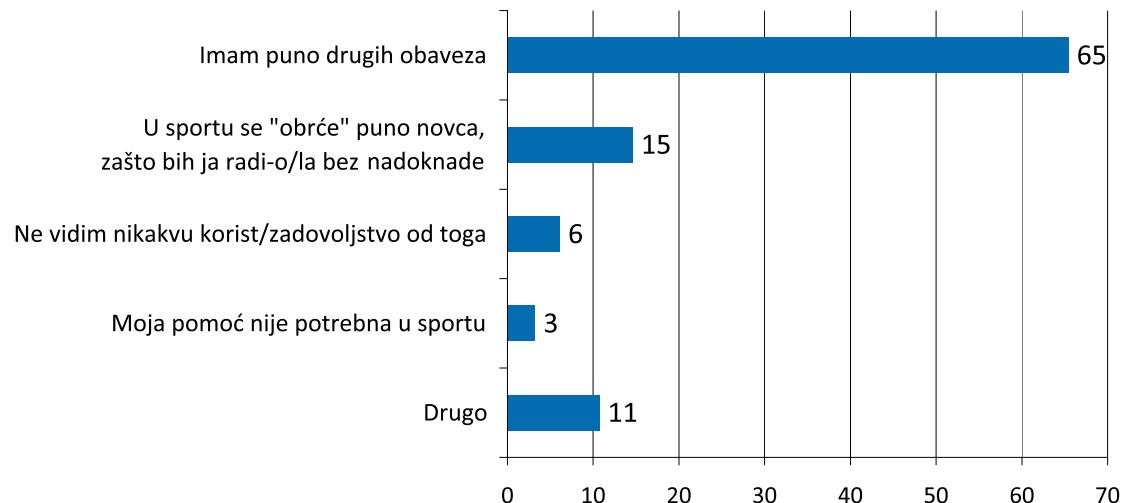
Stavovi sportista koji nikada nisu volontirali

Šta su razlozi za to što većina sadašnjih sportista nikada nije volontiralo? Najmanje njih to nije činilo jer nije želelo – samo 17%! Može se reći da su objektivna ograničenja, kao što su nepostojanje uslova, znanja i informacija o volontiranju glavni uzroci za nevolontiranje. Više od polovine sportista je reklo da o volontiranju ne zna ništa i da zbog toga nije ni razmišljalo o tome, dok 31% tvrdi da za to nije bilo adekvatne prilike.

Grafikon 22. U prethodnom periodu niste volontirali zato što...: (u %)

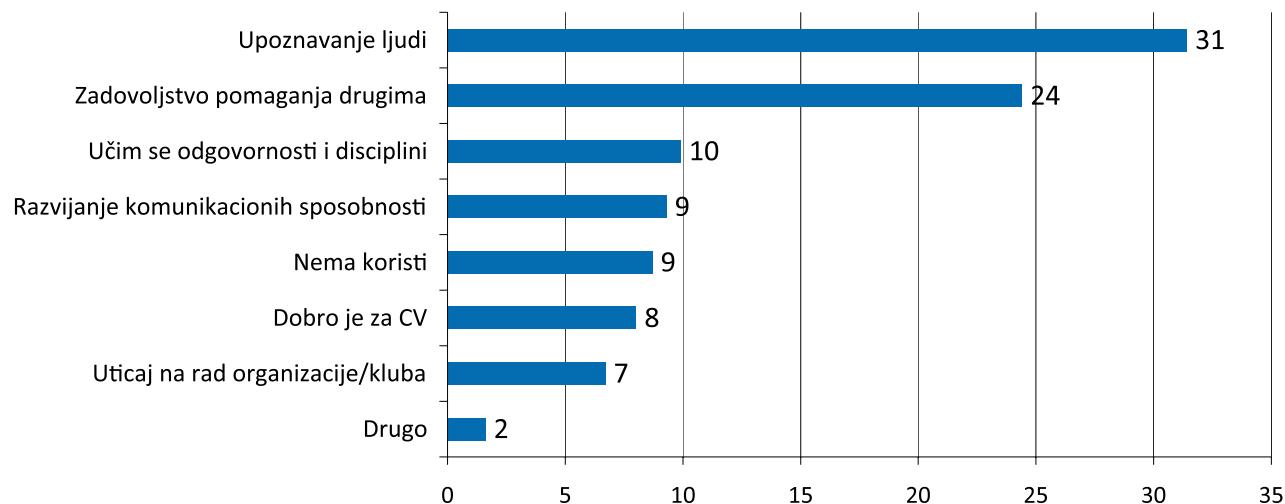

Razlozi za nevolontiranje istraživani su i kroz konkretne uzroke. I ovde se **nemanje dovoljno vremena javlja kao glavna smetnja za volontiranje**, kod čak 65% njih. Sportisti su u ovom slučaju kontradiktorni sa samima sobom, jer se većina njih složila sa opštom tvrdnjom da bi „svako mogao da volontira, samo kada bi htio“, ali ovde i sami tvrde da ne volontiraju, jer iako žele, nemaju vremena. Svi drugi razlozi u maloj meri se javljaju kao ozbiljne prepreke za volontiranje među sportistima.

Grafikon 23. Razlog zašto do sada niste volontirali u sportu (u %)

Šta bi onima koji nisu volontirali do sada bila eventualna motivacija da počnu da volontiraju? Tačnije, šta ova grupa sportista vidi kao glavne koristi od volontiranja? Na prvom mestu to je **upoznavanje novih ljudi, sticanja kontakata** i slično – trećina sportista koji nisu volontirali to smatra najvećom korišću od volontiranja. Na drugom mestu, kod četvrtine njih, to je zadovoljstvo koje se javlja iz osećaja pomoći drugim ljudima. Približno isti broj njih smatra da je to učenje disciplini i odgovornosti (10%), odnosno razvijanje komunikacionih sposobnosti (9%). Svaki jedanaesti sportista koji nije volontirao (9%) ne vidi nikakvu korist od volontiranja, dok su uticaj na rad kluba ili „punjenje“ svoje biografije slaba motivacija.

Grafikon 24. Koje su, po vama, koristi od volontiranja? (u %)

Čini se da bi još dva motiva uticala na sportiste da se angažuju kao volonteri. Jedan od njih je ponuđena mogućnost da se kroz volontiranje uči neki strani jezik i to kroz kontakt sa drugim volonterima i sportistima – na tako nešto bi pristalo 79% ispitanika. Približno isti broj ispitanika (76%) je izjavio da bi volontirao ukoliko bi posle obavljenog posla bilo mogućnosti za zabavu i druženje kroz organizovanje žurki i zabava.

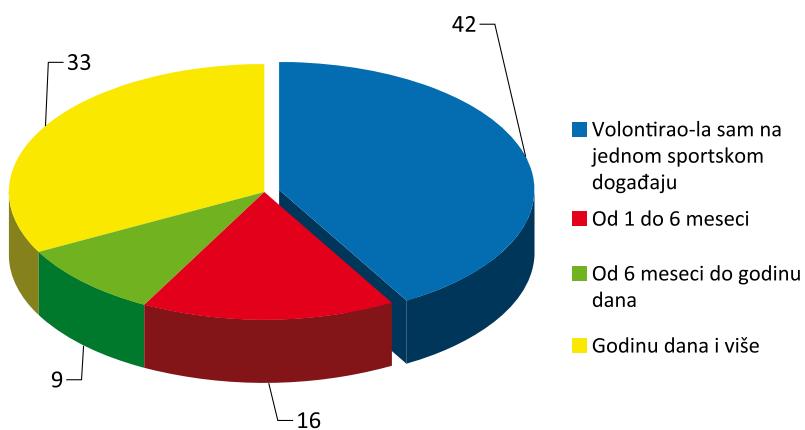
Stavovi sportista koji imaju iskustva sa volontiranjem

Deo koji se odnosio na sportiste koji imaju iskustva sa volontiranjem počeo je istraživanjem toga **gde**, a potom i **šta** su sve oni kao volonteri radili. Ogroman broj njih je volontirao u nekom sportskom klubu – 73%. Drugi po redu odgovor, sa svega 7% ispitanika je neka organizacija mladih. Po 6% njih je volontiralo u nekom klubu/sekciji pri školi/fakultetu i nacionalnog organizaciji koja se bavi sportom; 3% sportista je volontiralo pri organizaciji nekog konkretnog događaja, a svega po 1% u organizaciji sporta ljudi sa posebnim potrebama i u nekoj neformalnog grupi. Ovaj nalaz pokazuje još jednom izuzetno važnu vezu između sportskih klubova i volonterstva, odnosno značaj povezivanja ove dva elementa.

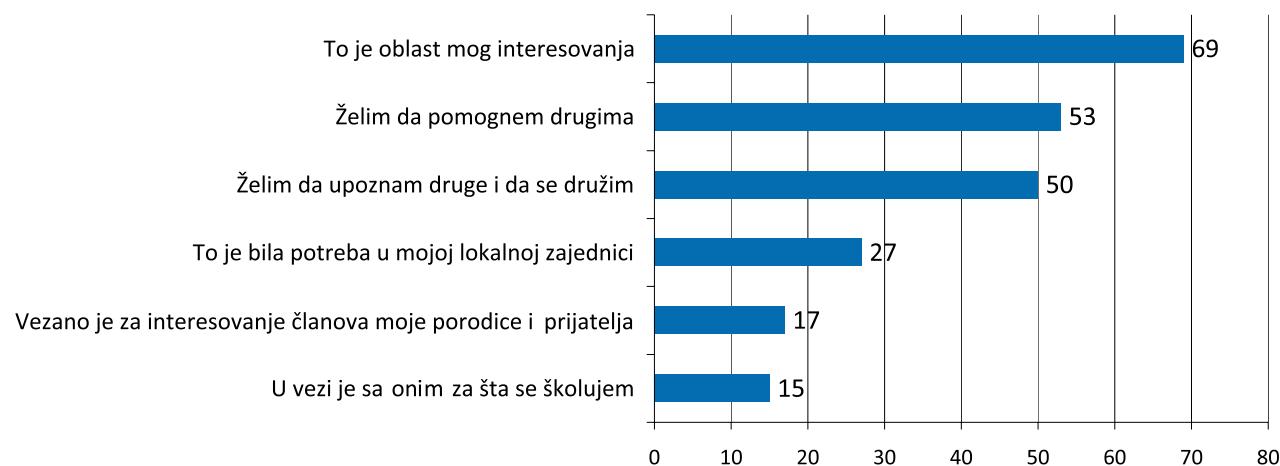
Grafikon 25. Aktivnosti volontera (u %)

Važno pitanje za procenu volonterstva je i istraživanje njegovog intenziteta, ne samo obima. Intenzitet volontiranja je istražen kroz pitanje u kojoj meri, odnosno koliko puta i u kom vremenskom intervalu su sportisti volontirali. Većina sportista koji su se bavili volontiranjem, to su bili samo na jednom događaju – 42%. U periodu od godinu dana volontiralo je njih 25%, a jedna trećina – 33% je volontiralo godinu dana i duže. Ovo pokazuje osrednji intenzitet volontiranja kod sportista, a u svakom slučaju veći nego kod npr. srednjoškolaca.

Grafikon 26. Koliko dugo je trajao Vaš volonterski angažman? (u %)

Na kraju istraživanja stavova sportista po pitanju volontiranja, istraživano je i šta su osnovni motivi za volontiranje. I u ovom slučaju, ispitanici su mogli da navedu više odgovora, što su oni u značajnoj meri i koristili. Ovo govori da je za većinu sportista-volontera važno više motiva, a ne samo jedan. Ipak, statističkom obradom se došlo do toga da se najviše njih odlučilo za odgovor da je sport i volontiranje u njemu oblast interesovanja ispitanika – 69% njih je ovo navelo kao jedan od motiva. Ovo je i razumljivo, jer je ova grupa ispitanika u uskoj vezi sa sportom. Na drugom mestu se našao odgovor da se volontiranjem želi pomoći drugima – oko polovine volontera je navelo ovo kao jedan od motiva. Od relevantnih motiva, možemo pomenuti još i želju da se upoznaju drugi ljudi i da se druže (50%). Čini se da je sportistima-volонterima manje važna potreba lokalne zajednice, druženje sa članovima porodice ili druge neformalne grupe. Ovi nalazi su dosta drugačiji od, na primer, učenika, koji u druženju i upoznavanju sa drugima imaju znatno jači motiv za volontiranje.

Grafikon 27. Razlog volontiranja (u %)

7.4. SPORTSKI KLUBOVI

7.4.1. Opšti podaci

Anketni upitnik sa predstavnicima sportskih klubova popunjavan je u osam gradova u Republici Srbiji, koji su regionalno ravnomerno raspoređeni i čiji je odabir obezbedio regionalnu reprezentativnost uzorka. Mesta u kojima je realizovano istraživanje u ovoj ciljnoj grupi su: Subotica, Zrenjanin, Beograd, Jagodina, Leskovac, Priboj, Novi Pazar i Zaječar. U svakom od gradova, ankete su rađene u 10 sportskih klubova, a u svakom klubu u uzorak su ušla po dva ispitanika. Ukupan uzorak predstavnika sportskih klubova bio je 160 ispitanika. Predstavnici klubova koji su ušli u uzorak su pojedinci na visokim funkcijama, čije je poznavanje rada klubova izuzetno dobro, što je važno za relevantnost odgovora koji su dobijani (predsednici, sekretari, glavni treneri ili direktori).

Opis uzorka klubova

Muški sportski klub – 61%; ženski sportski klub – 39%.

Rang u kojima se klub takmiči: niži rang takmičenja – 18%; treća liga – 26%; druga liga – 16%, prva liga – 40%.

Veličina kluba: do 20 članova – 16%, od 20 do 50 članova – 35 %, od 50 do 100 članova – 23%, više od 100 članova – 26%.

Svrha upitnika koji su popunjavali predstavnici klubova bila je dvostruka: sa jedne strane, utvrđivane su neke objektivne karakteristike i odnos klubova prema volonterima (obim i tip angažmana), a sa druge strane predstavnici klubova su iskazivali i svoje stavove prema volonterstvu kao pojavi, što treba da posluži kao osnov za perspektivu i unapređenje odnosa između klubova i volontera. Istraživački izveštaj će pratiti ove dve celine, koje zajedno daju prikaz stanja i perspektive za povezivanje volontera i jednog od osnovnih mesta gde oni ostvaruju svoj angažman, a to su sportski klubovi.

7.4.2. Organizovanje volontera

Polazna osnova za analizu sportskih klubova je podatak po kom **oko 80% anketiranih klubova angažuje volontere u nekom segmentu svog rada, dok 20% to ne čini**. Ova na početku ohrabrujuća brojka znatno je problematičnija kada se analiziraju konkretni pokazatelji i pitanja angažovanja volontera.

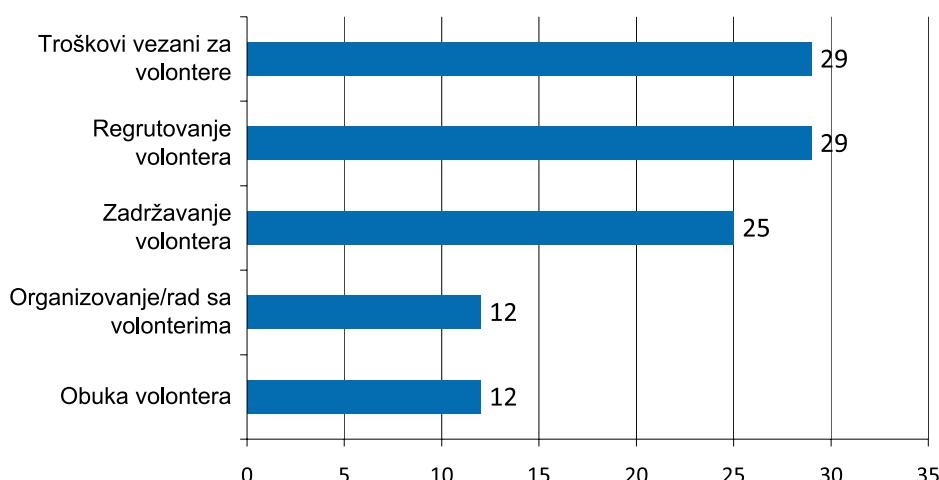
Strategija je dokument koji prethodi sistematskom i kontinuiranom angažovanju volontera. Prepostavka je da se volonteri mogu angažovati i bez strategije, ali ona daje smernice i podstiče angažovanje volontera na

duže staze, pa je u svakom slučaju dobro imati je. Međutim, trenutno **vrlo mali broj klubova ima strategiju (6%)**, **odnosno najveći broj je nema (94%)**. Ovo ostavlja vrlo ozbiljan prostor za rad sa klubovima na ovom pitanju, jer će masovnije donošenje strategije podstići, stimulisati, pa možda i obavezati klubove da aktivnije rade na podsticanju volonterstva, od kog mogu imati velike koristi. Poredeći klubove sa, na primer, granskim sportskim savezima, vidimo da je situacija u klubovima za nijansu bolja, jer je broj saveza sa strategijom svega 3%.

Iako većina nema strategiju vezanu za volontere, **31% predstavnika klubova je izjavilo da ima koordinatora volontera, odnosno 69% nema ovu funkciju** u okviru svog kluba. Nakon toga, usledio je još jedan interesantan, pomalo čudan nalaz, a to je da svega **15% klubova ima bazu podataka volontera, odnosno da 85% nema takvu bazu**. Ne bi bilo čudno to što klubovi koji ne angažuju volontere nemaju bazu podataka, ali to jeste za one koji povremeno ili stalno angažuju volontere. Postavlja se pitanje na koji način se angažuju ti volonteri, kako se pozivaju, ko ih poziva...? Na sva ova pitanja teško je doći do odgovora u ovom tipu istraživanja, ali je očigledno da nalazi problematizuju prvobitnu tezu po kojoj najveći broj klubova angažuje volontere. Verovatnije je da je taj broj ipak manji, odnosno da je jedan broj predstavnika klubova odgovore dao pod uticajem socijalne poželjnnosti tih odgovora. Sa druge strane, kod onih klubova koji angažuju volontere, oni se pozivaju i angažuju *ad hoc*, bez baze podataka koja bi mogla reći nešto više o njima, njihovim kvalifikacijama i sposobnostima i mestima za koja se angažuju. Zato je ovo nalaz koji treba da podstakne klubove da više rade na pravljenju baza podataka.

Odgovor na pitanje zašto je angažovanje volontera u klubovima nesistematično daju i odgovori na to šta su teškoće za klubove prilikom angažovanja volontera.

Grafikon 28. Koje od navedenih oblasti predstavljaju problem prilikom uključivanja volontera u vaš klub? (u %)

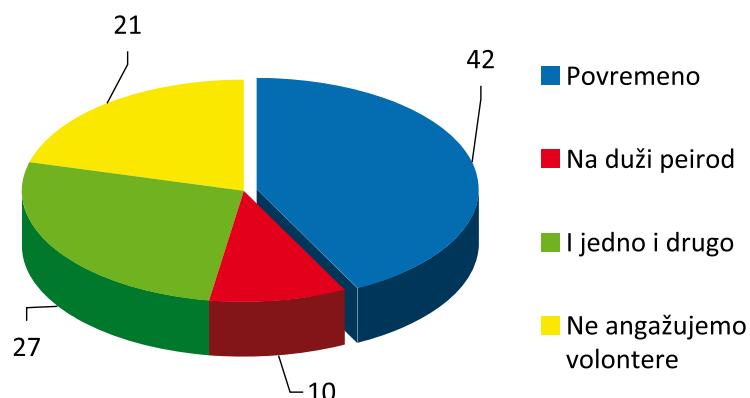
Anketirani su mogli da navedu više razloga, pa je tako **29% njih izjavilo da su im najveći problem troškovi vezani za volontere, a za isti broj klubova, regrutovanje volontera je podjednako veliki problem!** Na drugom mestu se nalazi zadržavanje postojećih volontera (25% klubova je navelo ovaj problem), dok se organizovanje i obuka ne javljaju kao značajniji problemi. Klubovima je, dakle, neophodno da pronađu volontere i da pokriju njihove troškove, dok ono što je do njih samih (obuka i organizacija) ne predstavlja veći problem.

7.4.3. Angažovanje volontera

Na pitanje da li prilikom angažovanja volontera **klubovi sa njima potpisuju ugovore, najveći broj njih to ne čini – 75%**. To čini svega 5% ispitanika, dok 20% njih uopšte nije imao priliku da angažuje volontere, pa je taj broj izostao iz ovog pitanja. Posmatrajući grupu onih koji angažuju volontere (80%) kao jedinstvenu grupu, dolazimo do toga da se pomenutih 75%, „pretvara“ u 94% od broja onih koji angažuju volontere, a koji sa njima ne potpisuju nikakve ugovore. Svega 6% klubova od onih koji angažuju volontere, sa njima potpisuju i ugovore. Bez ugovora, međusobna prava i obaveze nisu dovoljno jasne ni jednoj ni drugoj strani, što na obe može uticati destimulativno i nesigurno. Veoma je slična situacija i kod granskih sportskih saveza.

Na koji način, u vremenskom smislu, su angažovani volonteri u klubovima? To je najčešće povremeno, *ad hoc* i po potrebi (42%), a najmanje na duži rok (10%). Jedan broj klubova (27%) angažuje volontere i povremeno i trajno, odnosno kombinuje oba tipa volontiranja.

Grafikon 29. Volonteri u vašem klubu angažovani su...? (u %)

Predstavnike klubova pitali smo i na kojim aktivnostima su najčešće angažovani volonteri u njihovim klubovima. Anketirani su mogli da izaberu više odgovora, a najveći broj njih tvrdi da volontere angažuje na poslovima administracije i organizacije (36%). Na drugom mestu su razne vrste praktičnih pomoći, a na trećem i četvrtom učešće u aktivnostima vezanim za same sportske događaje ili njihova priprema kroz treninge. Volonteri su najmanje angažovani na poslovima prikupljanja sredstava.

Grafikon 30. Na kojim aktivnostima su najčešće angažovani volonteri (u%)

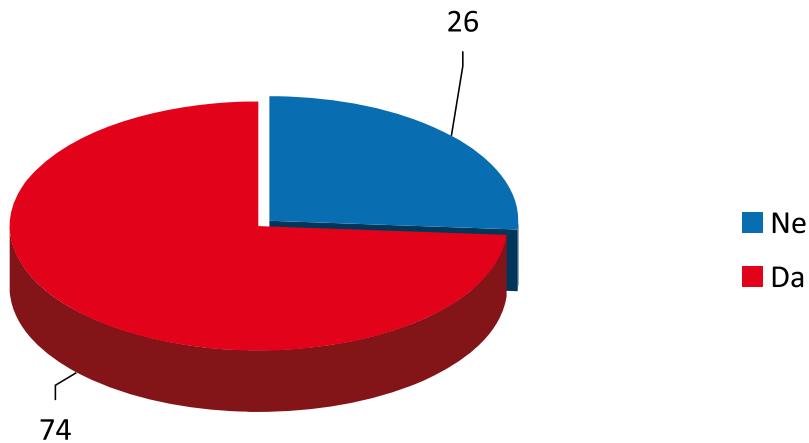

7.4.4. Sportski događaji

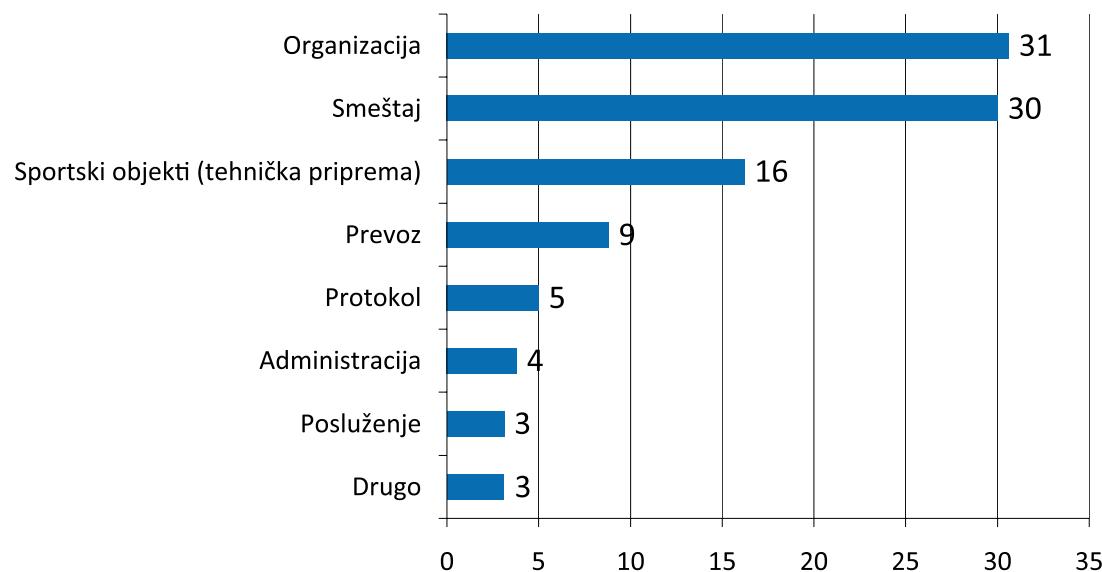
Najveći broj klubova koji su ušli u uzorak istraživanja povremeno ili stalno organizuje neke sportske događaje, manifestacije, utakmice (93%), što je dalo mogućnost da se posebno istraži njihovo angažovanje volontera u toku organizacije ovakvih događaja. Važno je imati na umu da je u prethodnim celinama upitnika istraživan obim i način angažovanja volontera u klubovima uopšte, dok je ova celina nešto uža, odnosno konkretnizuje angažman volontera u samim sportskim događajima. Ove dve celine su svakako povezane, ali konkretnizacija volonterskog angažmana kroz sportske događaje daje jasniju i potpuniju sliku o odnosu klubova prema volonterstvu i obrnuto.

Od pomenutog procenta klubova koji organizuju sportske događaje, tri četvrtine njih (75%) angažuje volontere prilikom takvih aktivnosti.

Grafikon 31. Da li vaš klub angažuje volontere prilikom organizacije događaja ili takmičenja? (u %)

Na kojim aktivnostima u toku sportskih događaja su angažovani volonteri u klubovima? **Klubovima su volonteri najpotrebniji za organizacione poslove (31%) a potom i za smeštaj učesnika sportskih događaja.** Ove dve vrste poslova, od ukupno sedam ponuđenih, navodi skoro dve trećine ispitanika koji su anketirani. Na trećem mestu se nalazi tehnička priprema sportskih objekata (16%), a od ostalih, vredna pomena je i aktivnost prevoza učesnika i drugih aktera događaja (9%). U protokolu, administraciji ili posluženju angažovan je minimalan broj volontera u sportskim klubovima. Ovaj nalaz je značajan sa stanovišta potreba klubova i usmerenja volontera u pravcu obuka za one delatnosti za koje klubovi inače angažuju volontere, odnosno za kojima postoji očigledna potreba. Nisu sve navedene aktivnosti podjednakog stepena zahtevnosti i odgovornosti. Organizacija, odnosno aktivnost u toku sportskih događaja za koje klubovi najčešće angažuju volontere je odgovoran i nimalo zahtevan posao za koji su potrebni savesni, upućeni i odgovorni pojedinci.

Grafikon 32. Za koje od navedenih poslova najčešće angažujete volontere? (u %)

7.4.5. Iskustvo i odnos prema volontiranju

Iskustvo, odnosno stav predstavnika klubova prema angažovanju volontera, istraživano je kroz slaganje, odnosno neslaganje sa pet tvrdnji o radu volontera u klubovima. Načelno posmatrano, dominira izuzetno pozitivan stav prema volonterima i njihovom radu. Najveće slaganje (a najmanje neslaganje) je sa tvrdnjom da volonteri pomažu rad kluba – to smatra čak 87% ispitanika u klubovima. U izuzetno visokoj meri, ispitanici smatraju da se angažovanjem volontera smanjuju troškovi klubova, da će jedni volonteri motivisati i druge da se priključe, kao i da će kroz volonterski rad oni najkvalitetniji imati više mogućnosti i šanse da se dokažu i trajno ostanu angažovani i vezani za klub. U ovom setu tvrdnji u manjoj meri odstupa ona koja ispituje stav prema troškovima angažovanja volontera. Iako se i ovde velika većina slaže sa tim da je „volunteerski rad besplatan“, 13% njih se ne slaže sa ovom tvrdnjom. Jedan broj klubova (mali, doduše) je svestan da i volonterski rad iziskuje neke troškove, makar i minimalne, odnosno da ništa ne može biti potpuno besplatno! Ostale četiri tvrdnje deluju vrlo stimulativno na zaključak da volontерство ima budućnost, ali činjenica da ogromna većina klubova smatra da je volonterski rad besplatan i suočavanje sa realnošću u kojoj ipak nije uvek baš tako, može uticati destimulativno na neke klubove. Time što smatraju da je volonterski rad besplatan i što se možda i ponašaju na taj način (na primer, ne plate volonterima ni putne troškove, troškove opreme, hranu...), klubovi verovatno i odbijaju jedan broj onih koji bi volontirali. Zato edukacija, odnosno informisanje nije potrebno samo volonterima, već i onima koji bi trebalo da ih angažuju.

Tabela 17. Iznesite svoj odnos prema sledećim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Ne zna, nema mišljenje	Slaže se	Ukupno
Volonteri pomažu u radu kluba	3	10	87	100
Angažovanjem volontera umanjuju se troškovi kluba	6	10	84	100
Angažovanjem volontera se privlače i drugi da pomognu u radu kluba	9	12	79	100
Volonterski rad je besplatan	13	9	78	100
Kroz volonterski rad bivše igrače zadržavamo u sportu	8	15	77	100

Kao i u slučaju drugih ciljnih grupa, i predstavnicima klubova postavljen je niz tvrdnji koje govore o vrednosnom odnosu prema temi volonterskog rada, koja je situirana u širi kontekst odnosa prema altruizmu, odnosno egoizmu kao društvenim vrednostima. Iz vrednosti prema određenoj pojavi protističu stavovi, a iz stavova i konkretne akcije, pa krenimo zato od početka.

Čak 81% zaposlenih u klubovima smatra da je društvo u kojem živimo egoistično društvo, u kojem se samo misli na sopstvenu korist! Ovaj stav je obeshrabrujući za volonterstvo, jer teško da ljudi koji imaju ovakav stav mogu volonterstvo da shvate kao pojavu koja ima šanse da uspe i raširi se u našem društvu. Međutim, neki kasnije iskazani stavovi o volonterstvu opovrgavaju ovaj zaključak, što znači da ljudi ne povezuju volonterstvo sa širim vrednostima, kao što su altruizam ili egoizam.

Ostale tvrdnje koje govore o tome šta klubovi misle o volonterstvu u negativnom smislu ili šta je to što smatraju ograničenjima za ovaj angažman, govore sledeće: u klubovima priznaju, odnosno slažu se da ljudi nemaju iskustva sa volonterstvom; smatraju da volonterstvo ne može rešiti sve probleme u društvu; na žalost, sopstveni problemi sputavaju ljudi da se bave rešavanjem tudihi i pomoći drugima, tako je barem većinsko javno mnjenje u klubovima. Na kraju, iako je iznadpolovično mnjenje da ljudi nemaju vremena za volonterstvo, ipak više od trećine ljudi u klubovima ne smatra tako.

Tabela 18. Iznesite svoj odnos prema iznetim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Ne zna, nema mišljenje	Slaže se	Ukupno
Živimo u društvu gde se misli samo o sopstvenoj koristi	11	8	81	100
Ljudi nemaju iskustva sa volontiranjem	12	16	72	100
Volontiranjem se ne mogu rešiti problemi u društvu	21	14	65	100
Ljudi imaju dovoljno svojih problema, ne žele se baviti još tuđim	26	14	60	100
Ljudi nemaju vremena za volontiranje	36	11	53	100

Imajući u vidu slaganje sa pozitivnim tvrdnjama prema volonterstvu i onome što ono donosi, možemo s pravom predstavnike klubova smatrati realnim optimistima (videti tabelu 19). Još više ohrabruje nalaz po kom je neslaganje sa negativnim tezama o volonterstvu veliko – većina smatra da besposlica nije osnov za volonterstvo i da se volonterstvom mogu baviti i stariji, ne samo mladi. To govori o tome da su klubovi svesni prednosti koje imaju, odnosno mogu imati volonteri i da se na klubove može i te kako računati u budućoj promociji volonterskog angažmana. Važno je samo pretočiti deklarativno pozitivan stav u konkretnu akciju!

Tabela 19. Iznesite svoj odnos prema iznetim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Ne zna, nema mišljenje	Slaže se	Ukupno
Volontiranje može koristiti u daljoj karijeri	8	14	78	100
Svako bi mogao da volontira, samo kada bi imao volju	11	13	76	100
Volontiranje je dobar način da se provede slobodno vreme	15	9	76	100
Ukoliko bi više ljudi volontiralo, to bi moglo doprineti opšte društvenom razvoju	14	13	73	100
Ljudi volontiraju, jer nemaju pametnija posla	68	14	18	100
U porodici i među mojim prijateljima nema volontera	62	13	25	100
Volontiranje je nešto čime se bave mladi, stariji za to nemaju vremena	56	12	32	100

7.4.6. Mladi i volontiranje u sportu

Zaključke iz prethodne celine potvrđuje i deo u kojem se još jednom od klubova tražilo da iskažu svoj stav prema odnosu mladih i volonterstva. Ova celina je istražena kroz šest tvrdnji koje navode određene prednosti i nedostatke volonterstva (ili barem ono što postoji kao predrasuda o volonterstvu). Pokazuje se da predstavnici klubova i u ovom delu u najvećem broju slučajeva (negde i u izuzetno visokom nivou) imaju pozitivan stav prema volonterstvu i mestu mladih u procesu volontiranja.

U ovoj grupi stavova izdvaja se nekoliko kategorija. Neke podrazumevaju gotovo apsolutno slaganje sa njima. Da su mladi ljudi važni za sportske organizacije i da bi zbog te važnosti trebalo da budu angažovani kao volonteri stav je koji nema konkureniju među klubovima (slaže se 89%). Slično je i sa stavom da je volontiranje i iskustvo koje donosi taj angažman važno za mlade ljude (slaže se 84%).

Druga grupa tvrdnji je ona kod koje postoji većinsko slaganje, ali ono nije apsolutno, odnosno postoji jedna grupa koja nije zanemarljiva i koja problematizuje takve tvrdnje. Tako, iako 64% ispitanika misli da volontiranje ne bi oduzelo previše vremena, 20% njih ipak nije sigurno u to. Druga tvrdnja u ovoj grupi je ona koja govori o odnosu slobodnog vremena i volontiranja – 28% ispitanika smatra da mladi nemaju dovoljno slobodnog vremena. Da su mladi ljudi nepouzdani ne smatra 58% ispitanika, ali jedna trećina (33%) ipak ne bi mladim volonterima prepustila ozbiljnije i odgovornije poslove, jer ih smatra rizičnim. To ne znači da ne postoje poslovi koje oni ipak ne bi mogli da obavljaju i bez prethodnog iskustva, znanja i provera.

Uprkos nizu pozitivnih tvrdnji, jedna „kvari“ ovaj pozitivan nalaz. Iako o volonterstvu kao takvom klubovi imaju pozitivno mišljenje, smatraju da danas mladi nisu zainteresovani za tu vrstu angažmana. To smatra 72% ispitanika. Očigledno je da postoji ozbiljno razmimoilaženje u stavovima i praksi, kako među mladima, tako i kod klubova. Zbog toga se i kod jednih i drugih moraju naći određene „dodirne tačke“, koje će ispuniti očekivanja i jednih i drugih i dovesti do povećanja volonterstva.

Tabela 20. Koji je vaš stav prema mladim volonterima (u %):

	Ne slaže se	Ne zna, nema mišljenje	Slaže se	Ukupno
Mladi ljudi su važni za organizaciju i trebalo bi da budu regrutovani za volontere	4	7	89	100
Mladi ljudi su rizični kao volonteri jer su nepouzdaniji od starijih volontera	58	9	33	100
Mladi ljudi imaju previše obaveza da bi volontirali	66	6	28	100
Iskustvo volontiranja je važno za mlade ljude	6	10	84	100
Nije mnogo mlađih ljudi zainteresovano za volontiranje	14	14	72	100
Volontiranje bi oduzelo previše vremena	64	16	20	100

7.4.7. Volonterski programi

Kada je reč o volonterskim programima, pokazuje se da tačno polovina klubova nije, a isto toliko jeste učestvovalo u nekom od volonterskih programa do sada. Imajući u vidu prethodne pozitivne stavove o volonterstvu, neophodno je, dakle, znatno veći broj klubova uključiti u takve programe, ako već sami ništa ne čine po tom pitanju.

A da klubovi imaju pozitivan stav i da je važno uključivati ih u promociju i praksu volonterstva, pokazuje podatak da čak **93% njih smatra da neophodno doneti** nacionalnu strategiju volonterstva, kao i to da je 86% ispitanika (klubova) zainteresovano da uzme učešće u aktivnostima Sportskog saveza na daljem poboljšanju volonterskog rada u sportu.

Tabela 21. Da li...? (u %)

	Ne	Da	Ukupno
Da li ste do sada učestvovali u programima koji se tiču volonterskog rada u sportu?	50	50	100
Da li mislite da je neophodno napraviti program na nacionalnom nivou koji bi unapredio volonterski rad u sportu?	7	93	100
Da li je vaša organizacija zainteresovana za dalji angažman kada su u pitanju aktivnosti Sportskog saveza Srbije na poboljšanju volonterskog rada u sportu?	14	86	100

7.5. GRANSKI SPORTSKI SAVEZI

7.5.1. Opšti podaci

Istraživanje među predstvincima granskih sportskih saveza obavljeno je u 39 organizacija. Ovo je skoro polovina od ukupnog broja granskih saveza, koliko ih ima u Republici Srbiji, što se može smatrati dovoljnim uzorkom za izvođenje zaključaka o tome kakav je odnos predstavnika ovih organizacija prema volonterima i volonterstvu uopšte.

7.5.2. Organizovanje volontera

Prvi podatak kojim bi trebalo započeti ovu analizu jeste podatak o tome da li i u kojoj meri granski sportski savezi organizuju i angažuju volontere u svom radu. Od odgovora na ovo pitanje zavise kako brojni aspekti realnog angažovanja volontera i uslova za njihov rad, tako i stav predstavnika granskih saveza prema volonterima i volonterstvu.

U zavisnosti od toga šta podrazumevaju pod angažovanjem volontera, broj saveza koji angažuje volontere kreće se od 80% do 90%. Na direktno pitanje da li angažuju volontere na sportskim događajima, 20% saveza je reklo da to ne čini, dok je na nekim drugim pitanjima, koja ne podrazumevaju angažovanje volontera samo na događajima, taj broj varirao od 10% do 15%. U svakom slučaju, može se reći da **najveći broj saveza (najmanje 80%) ima iskustva u radu sa volonterima, odnosno da ih je angažovao za neke od poslova iz delokruga svog rada**. Po ovom nalazu, granski savezi su na sličnom nivou kao i opštinski savezi i sportski klubovi.

Jednostavno pitanje „da li angažujete volontere ili ne“ ne daje potpun odgovor na to kakav je intenzitet, pa i kvalitet angažovanja volontera. Imajući u vidu samo to pitanje, moglo bi se reći da su granski savezi izuzetno uspešni u ovoj oblasti. Odgovori na neka druga pitanja, međutim, pokazuju da je angažovanje volontera uglavnom spontano, nesistematsko, sa velikim problemima i teškoćama, koje su navodili i sami ispitanici.

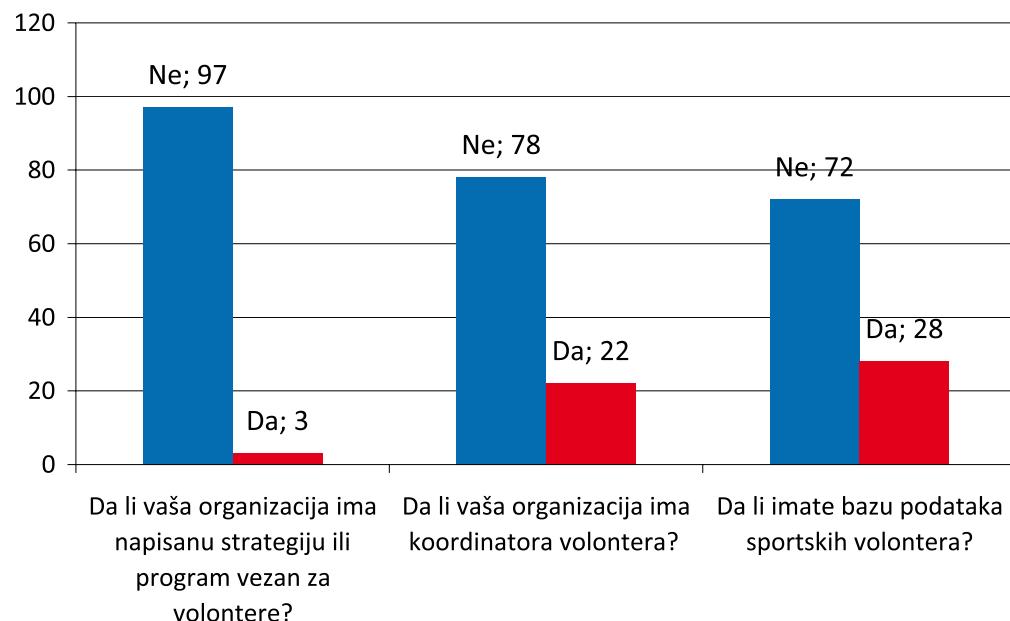
Iako najveći broj saveza ima iskustva sa angažovanjem volontera, ogromna većina njih, čak 97%, nema napisanu strategiju ili program za volontere (ilustracije radi, samo jedan od granskih saveza koji su učestvovali u istraživanju ima napisan ovaj dokument!).

Istraživanje pokazuje i da znatan broj saveza nema ni osobu koja bi bila zadužena za rad sa volonterima, odnosno koordinatora za volontere – 78%, a da 22% saveza ima osobu zaduženu za to.

Iako je bilo za očekivati da veći broj saveza ima baze podataka o volonterima koje angažuju, pokazalo se da 72% njih nema takve baze, odnosno da ih samo 28% ima. Ovo potvrđuje zaključak da se volonteri i u granskim savezima angažuju *ad hoc*, bez kontinuiranog plana i strategije, bez osobe koja bi se sistematski bavila volonterima, pravila baze podataka o tome šta ko od njih može, želi i ume da radi. Nalaz za granske saveze je sličan kao i za sportske klubove, koji takođe u malom broju slučajeva imaju ostvarene neke od pomenutih preduslova za uspešno angažovanje volontera. Podsetimo se, 6% klubova je izjavilo da ima strategiju, 15% njih ima bazu podataka volontera, a 31% tvrdi da ima koordinatora za volontere; ovo znači da klubovi više pažnje poklanjam koordiniranju rada volontera, dok su granski savezi uspešniji u pravljenju i radu sa bazama podataka volontera.

2

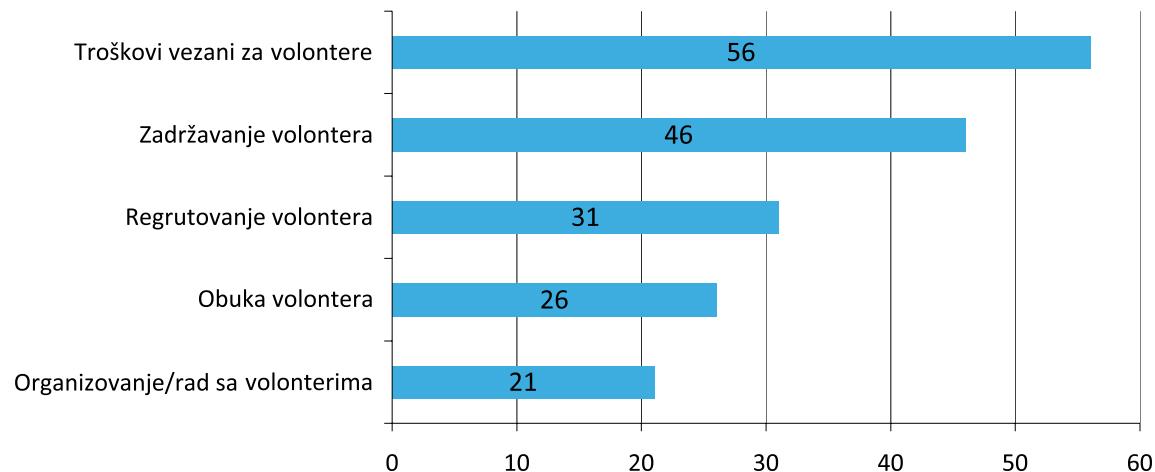
Grafikon 33. Da li Vaša organizacija ima...(u%)

Šta su najveći problemi za granske saveze kada je reč o angažovanju volontera? Ispitanici su imali priliku da u upitniku zaokruže sve ono što ih muči, odnosno da zaokruže više odgovora. Za više od polovine njih (56%) najveći problem su finansije, odnosno troškovi vezani za volontere. Čini se da je granskim savezima ovo zaista veliki problem, s obzirom na to da je troškove kao problem navelo znatno manje sportskih klubova, njih 29%. Granski savezi imaju više problema da zadrže postojeće volontere (46%) nego da prvi put regrutuju nove volontere

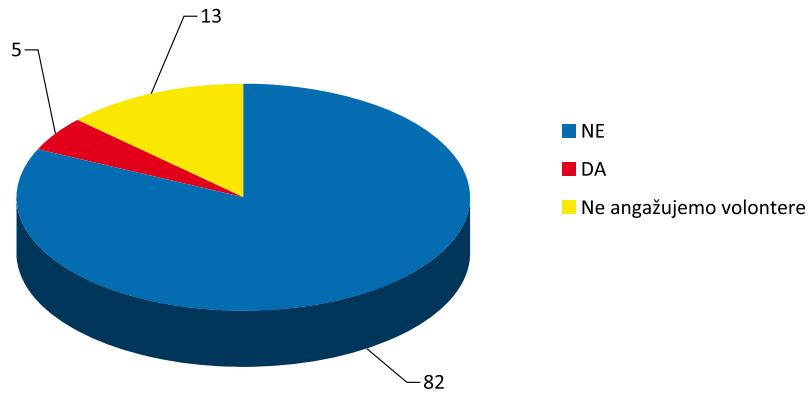
(31%). Na kraju, obuka volontera i sam rad sa njima nisu za saveze veći problem, kao ni za klubove. Kada dođe do angažovanja volontera, kada se nađu načini da se oni finansiraju i zadrže, njihova obuka i rad sa njima za granske saveze nije problem. Redosled problema dosta je sličan kao i redosled koji su navodili sportski klubovi, ali je intenzitet različit. Prema ovim podacima, za granske sportske saveze, sve navedeno je u znatno većoj meri problem, nego što je to kod klubova.

Grafikon 34. Koje od navedenih oblasti predstavljaju problem prilikom uključivanja volontera u vašu organizaciju? (u %)

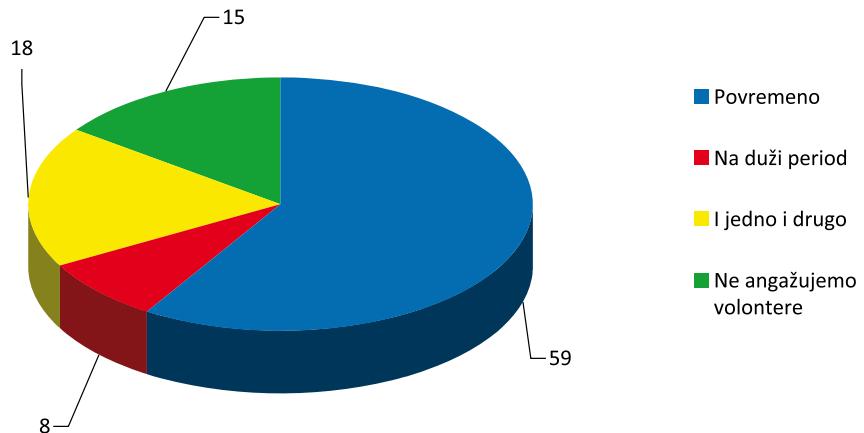

7.5.3. Angažovanje volontera

Osim nekih od preduslova za razvoj volonterstva, kao što su strategija, koordinatori ili baze podataka, sam način angažovanja volontera mnogo govori o kvalitetu tog angažmana. O izvesnosti i sigurnosti volonterskog angažmana, kako za saveze, tako i za same volontere, govori i (ne)postojanje ugovornog odnosa između njih. Najveći broj granskih saveza nema takve ugovore sa volonterima (82% od ukupnog uzorka, što je više od 90% od poduzorka onih koji angažuju volontere). Svega 5% saveza ima ugovore sa volonterima. Ovde je vrlo slična situacija kao i u slučaju sportskih klubova ili opštinskih sportskih saveza. Iako se volonteri mogu angažovati i raditi i bez ugovora, ova vrsta pravne formalnosti stvara sigurnost i povećava poverenje kod obe strane, pa u svakom slučaju ne može škoditi.

Grafikon 35. Kada angažujete volontere da li sa njima potpisujete ugovor? (u %)

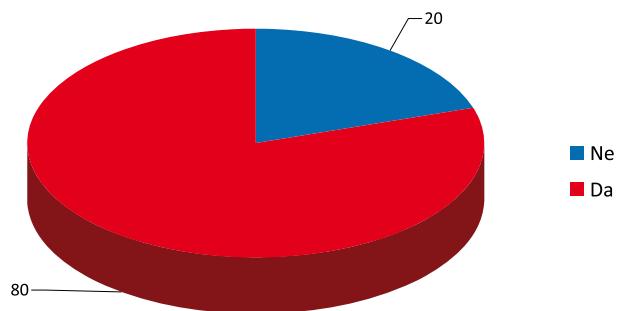
Da volonterstvo u granskim savezima nije nešto čemu se poklanja permanentna pažnja govori i podatak da najveći broj njih volontere angažuje samo povremeno, po potrebi – 59%. Na duži period volontere angažuje mali broj saveza (8%), dok jedan broj njih (18%) ima podjednako zastupljena oba vremenski posmatrana vida angažovanja volontera.

Grafikon 36. Volonteri u vašoj organizaciji angažovani su...? (u %)

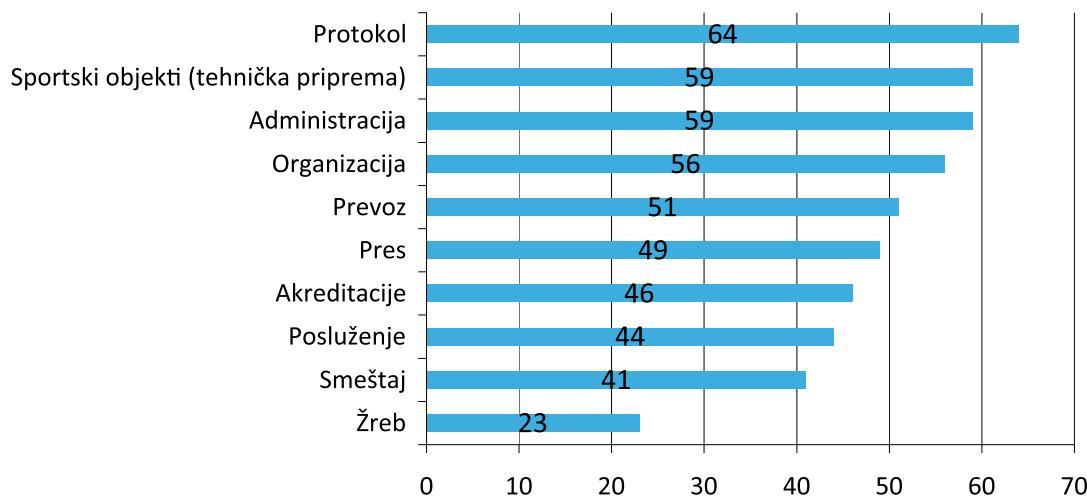
7.5.4. Sportski događaji

Svi anketirani granski savezi organizuju neke sportske događaje. Od njih, kao što je već pomenuto na početku izveštaja, najveći broj – 80%, angažuje volontere u toku organizovanja sportskih događaja.

Grafikon 37. Da li vaša organizacija angažuje volontere prilikom organizacije događaja ili takmičenja? (u %)

Na kojim su sve poslovima angažovani volonteri u toku sportskog događaja? Anketirani su mogli da navode više odgovora na ovo pitanje. U granskim savezima volonteri su najviše angažovani na poslovima protokola, potom u pripremi sportskih objekata, kao i na administrativnim i organizacionim poslovima. Polovina i više od polovine saveza angažuje volontere na ovim poslovima. Nešto manji nivo angažovanja je u oblasti prevoza sportista i drugih učesnika sportskih događaja, na poslovima vezanim za komunikaciju i novinare i na akreditacionim aktivnostima. Volonteri su u savezima najmanje angažovani na poslovima smeštaja, posluženja ili žreba. Zbirovi odgovora anketiranih pokazuju da većina angažuje volontere na više od tri aktivnosti, a neki gotovo na svim ponuđenim, samo u različitoj meri. Dakle, iako volonterstvu pristupaju bez nekih očekivanih pretpostavki i uslova (baze podataka, strategija, koordinatora...), savezi se u velikoj meri oslanjaju na volontere, odnosno koriste njihov rad.

Grafikon 38. Koje poslove obavljaju volonteri za vreme sportskog događaja ili takmičenja?

7.5.5. Iskustvo i odnos prema volontiranju

U narednom delu izveštaja videćemo kakve stavove predstavnici granskih sportskih saveza imaju prema volonterima, prema njihovom odnosu sa sportom i doprinosima i dometima volonterskog angažmana.

Svi afirmativni stavovi o volonterstvu naišli su na vrlo visok stepen slaganja među predstvincima granskih saveza. To govori o pozitivnom stavu ovih organizacija prema volonterstvu i o spremnosti da se više radi na promociji i praksi ove vrste angažmana. Tako, gotovo svi ispitanici se slažu da volonteri pomažu radu klubova. Interesantno je da su na ovu tvrdnju pozitivno odgovorili i oni koji ne angažuju volontere, što govori o tome da za širenje volonterstva ima dobre volje i pozitivnih preduslova u vidu stavova, ali da su problemi na nekom drugom mestu (u nedostatku novca, regrutovanju i zadržavanju volontera, o čemu je bilo reči). I oni koji ne angažuju volontere nije da to ne žele, već za to nemaju dovoljno uslova ili znanja.

Visoko je slaganje i sa tvrdnjama da se angažovanjem volontera smanjuju troškovi saveza, da se kroz volonterski rad bivši sportisti zadržavaju u oblasti sporta, kao i da angažovanje volontera može biti pozitivan impuls i „okidač“ za privlačenje drugih da pomognu rad saveza. Ipak, kada je reč o poslednjoj tvrdnji, postoji i jedna četvrtina onih (23%) koji nisu sigurni da bi volonteri bili motiv i nekim drugima da se angažuju.

Interesantna je tvrdnja o tome da je volonterski rad besplatan. Više od tri četvrtine anketiranih (77%) se složilo sa tom tvrdnjom. Ovo otvara dilemu šta predstavnici saveza smatraju pod besplatnim radom, odnosno da li imaju u vidu činjenicu da postoje određene nadoknade i za volontere? Takođe, ovo otvara i dilemu zašto su troškovi angažovanja volontera jedan od najvećih problema za saveze, ako već smatraju da je rad volontera besplatan? Ovo zahteva ozbiljnije upoznavanje predstavnika ne samo ovog tipa organizacija o tome šta je zaista volonterski rad i u čemu se ogledaju troškovi tog rada.

Tabela 22. Iznesite svoj odnos prema sledećim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Ne zna, nema mišljenje	Slaže se	Ukupno
Volonteri pomažu u radu saveza	0	8	92	100
Angažovanjem volontera umanjuju se troškovi saveza	8	15	77	100
Angažovanjem volontera se privlače i drugi da pomognu u radu saveza	23	8	69	100
Volonterski rad je besplatan	18	15	67	100
Kroz volonterski rad bivše igrače zadržavamo u sportu	13	10	77	100

Sledi niz tvrdnji koji je postavljan i svim drugim ciljnim grupama i u kojima se propituje šta predstavnici saveza misle o tome šta su uslovi za volonterstvo, dokle dosežu dometi i mogućnosti tog angažmana i šta volonterstvo može doneti društvu u kom živimo.

Nalazi pokazuju da predstavnici granskih saveza imaju najpozitivniji i najoptimističniji stav prema volonterstvu od svih drugih istraživanih ciljnih grupa. Tvrđnje su klasifikovane u dve grupe, jednu u kojoj dominira slaganje sa problemima volonterstva i onim što tu vrstu aktivnosti ograničava, dok druga grupa govori o tome šta je to što mogu biti pozitivne pretpostavke volonterstva. Kao što se vidi, veći broj tvrdnji nalazi se u drugoj tabeli, odnosno u drugoj grupi. Krenimo redom.

I predstavnici granskih saveza se slažu sa tvrdnjom da živimo u društvu gde se misli samo o sopstvenoj koristi – 77%. Oko tri četvrtine ispitanika (74%) se složilo i sa tvrdnjama da se volontiranjem ne mogu rešiti problemi u društvu, kao i sa tim da ljudi kod nas nemaju dovoljno iskustva sa volontiranjem. Četvrta tvrdnja u ovoj grupi, „ljudi imaju dovoljno svojih problema, ne žele se baviti još tuđim“ odnosi prevagu u korist onih koji se sa tim slažu – 51%. Međutim, ovo je najniži skor u svim istraživanim grupama; istovremeno, čak 41% ispitanika problematizuje ovu tezu, odnosno sa njom se ne slažu.

Tabela 23. Iznesite svoj odnos prema iznetim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Ne zna, nema mišljenje	Slaže se	Ukupno
Živimo u društvu gde se misli samo o sopstvenoj koristi	13	10	77	100
Volontiranjem se ne mogu rešiti problemi u društvu	15	11	74	100
Ljudi nemaju iskustva sa volontiranjem	15	11	74	100
Ljudi imaju dovoljno svojih problema, ne žele se baviti još tuđim	41	8	51	100

Sa druge strane, predstavnici saveza pokazuju izuzetno pozitivne stavove prema volonterstvu. Neke tvrdnje, odnosno slaganje sa njima, očekivane su i slične kao i kod drugih grupa (svako bi mogao da volontira, samo kada bi imao volju – 77%, volontiranje može koristiti u daljoj karijeri – 82%, volontiranje je dobar način da se provede slobodno vreme – 67%, ukoliko bi više ljudi volontiralo, to bi moglo doprineti opštедruštvenom razvoju – 67%). Međutim, za ovaj deo priče interesantnije je ono u čemu se savezi razlikuju od drugih. Oni se ne slažu sa tim da ljudi nemaju vremena za volontiranje – 51% ima takvo mišljenje. Dalje, kod njih preovlađuje stav da se volontiranjem mogu baviti i stariji, odnosno da nemaju samo mlađi mogućnost i šansu da se time bave – 54%. Više od polovine ispitanika razmišlja o volontiranju, a čak tri četvrtine njih ima nekog u okruženju ko volontira ili ima neke veze sa volontiranjem. Ovakve stavove predstavnika granskih saveza svakako treba iskoristiti i imati ih za dobre saveznike u bilo kojoj akciji koja se odnosi na jačanje volonterstva i promociju ovog tipa aktivnosti.

Tabela 24. Iznesite svoj odnos prema iznetim stavovima (u %):

	Ne slaže se	Ne zna, nema mišljenje	Slaže se	Ukupno
Volontiranje može koristiti u daljoj karijeri	13	5	82	100
Svako može da volontira, samo kada ima volju	10	13	77	100
Volontiranje je dobar način da se provede slobodno vreme	13	20	67	100
Ukoliko bi više ljudi volontiralo, to bi moglo doprineti opštедruštvenom razvoju	15	18	67	100
Ljudi volontiraju, jer nemaju pametnija posla	74	18	8	100
Ljudi nemaju vremena za volontiranje	51	8	41	100
Volontiranje je nešto čime se bave mlađi, stariji za to nemaju vremena	54	15	31	100
Ne razmišljam o volontiranju	56	23	21	100
U porodici i među prijateljima nema volontera	74	11	15	100

7.5.6. Mladi i volontiranje u sportu

Naredni deo istraživanja bavio se odnosom saveza prema učešću mladih u volonterstvu. I u ovom delu se potvrđuju zaključci dati u prethodnim delovima koji govore o veoma pozitivnom stavu granskih saveza prema volonterstvu uopšte, pa i prema mladima koji su deo ove teme.

Gotovo нико ne dovodi u pitanje doprinos koji mlađi mogu imati u razvoju sportskih organizacija kroz volontersko angažovanje – ovo smatra 90% predstavnika saveza. Vrlo je interesantna činjenica po kojoj je izuzetno visoko neslaganje sa tim da mlađi imaju mnogo obaveza da bi volontirali – čak 82% se ne slaže sa tim. Ovo je u suprotnosti sa stavom mlađih (srednjoškolaca i studenata) koji se žale upravo na nedostatak slobodnog vremena, odnosno to smatraju jednim od osnovnih uzroka za to što ne volontiraju! Generacijske razlike, drugačiji uglovi posmatranja ili nešto treće, tek, postoji ozbiljno razmimoilaženje u poimanju slobodnog vremena među onima koji treba da angažuju volontere i onih koji kao volonteri treba da budu angažovani.

Predstavnici granskih saveza imaju poverenja u mlađe ljudi kao volontere, jer se 69% njih ne slaže sa time da su mlađi ljudi rizični i nepouzdani. Međutim, priznaju da danas nije mnogo mlađih zainteresovano da volontira – to smatra 62% ispitanika.

Tabela 25. Koji je vaš stav prema mladim volonterima (u %):

	Ne slaže se	Ne zna, nema mišljenje	Slaže se	Ukupno
Mladi ljudi su važni za organizaciju i trebalo bi da budu regrutovani za volontere	8	2	90	100
Mladi ljudi imaju previše obaveza da bi volontirali	82	8	10	100
Mladi ljudi su rizični kao volonteri, jer su nepouzdaniji od starijih volontera	69	16	15	100
Iskustvo volontiranja je važno za mlade ljude	5	31	64	100
Nije mnogo mlađih ljudi zainteresovano za volontiranje	18	20	62	100
Volontiranje bi oduzelo previše vremena (obuka, mentorstvo i podrška volonterima)	72	13	15	100

7.5.7. Volonterski programi

Na kraju upitnika za predstavnike granskih saveza našla su se pitanja koja se tiču odnosa prema volonterskim programima i perspektivama za njihovo unapređenje. Startna pozicija nije najbolja, jer najveći broj članica granskih saveza nema program koji se odnosi na volontere u sportu, čak 92%. Međutim, dobra volja je svakako tu. Gotovo svi anketirani smatraju da je neophodno sačiniti nacionalni program za volontere, a najveći broj njih (87%) je zainteresovan da uzme učešće u nekoj od budućih akcija koje se odnose na poboljšanje stanja u oblasti volonterstva. Pomoći članicama koje su se angažovale na unapređenju volonterstva do sada je pružilo blizu polovine granskih saveza, tačnije njih 46%.

U svakom slučaju, nalazi pokazuju da u granskim savezima treba videti glavne organizovane saveznike u promociji i unapređenju volonterstva.

Tabela 26. Da li...? (u %)

	Ne	Da	Ukupno
Da li neka od vaših članica ima program koji se tiče volonterskog rada u sportu?	92	8	100
Da li ste do sada podržavali programe vaših članica koji se tiču volonterskog rada u sportu?	54	46	100
Da li mislite da je neophodno napraviti program na nacionalnom nivou koji bi unapredio volonterski rad u sportu?	8	92	100
Da li je vaša organizacija zainteresovana za dalji angažman kada su u pitanju aktivnosti Sportskog saveza Srbije na poboljšanju volonterskog rada u sportu?	13	87	100

7.6. OPŠTINSKI SPORTSKI SAVEZI

7.6.1. Opšti podaci

Jedna od ciljnih grupa istraživačkog projekta bila je i grupa opštinskih sportskih saveza. Opštinski sportski savezi čine važnu kariku u lancu unapređenja volonterstva.

Ukupan broj opštinskih saveza u kojima su popunjavani upitnici je bio 13. Kao merne tačke za proveru zaključaka iz opisa odgovora poslužiće nalazi iz druge dve tipa organizacija koja su istraživana, a to su sportski klubovi i granski sportski savezi. S obzirom na isti tip metodologije koji je korišćen za sve tri vrste organizacija, kao i na pretpostavljenu uniformnost prilika u kojima sportski radnici rade u sva tri tipa organizacije, moguće je dati sasvim pouzdane zaključke i za onu grupu koja je brojčano ostala manje zastupljena u uzorku istraživanja.

7.6.2. Organizovanje volontera

Kakve uslove opštinski sportski savezi stvaraju za adekvatno angažovanje volontera, odnosno da li uopšte stvaraju i imaju takve uslove? Situacija je vrlo slična kao i u granskim savezima ili u sportskim klubovima. Naime, strategija ili neki drugi dokument koji bi strateški regulisao angažovanje volontera nije pravilo, već izuzetak u svim organizacijama koje bi trebalo da budu osnov za pokretanje priče o volonterima kroz njihovo praktično angažovanje. Tako, od 13 opštinskih saveza, dva imaju koordinatora za volontere, odnosno osobu koja bi se sistematski i kontinuirano bavila volonterima; nijedan od anketiranih opštinskih saveza

nema strategiju niti program za angažovanje volontera; među njima nije bilo nijednog koji ima bazu podataka volontera. Ovo ne znači da u Republici Srbiji nema nijednog sportskog saveza na nivou opštine koji nema neke od pomenutih elemenata za uspešno i trajno angažovanje volontera, ali je taj broj u svakom slučaju veoma mali i navodi na zaključak da je potrebno sa svim organizacijama koje se bave sportom raditi na uspostavljanju elemenata koji bi unapredili volonterstvo.

7.6.3. Angažovanje volontera i sportski događaji

2

Sudeći prema odgovorima ispitanika, većina opštinskih sportskih saveza u nekoj meri angažuje volontere – prilikom organizacije sportskih događaja usluge volontera koristi devet od 13 saveza, dok je taj broj mimo sportskih događaja nešto manji, sedam saveza. Ovde se potvrđuje nešto što je uočeno i u analizi granskih sportskih saveza i sportskih klubova – volonteri se češće angažuju kod organizacije sportskih događaja i manifestacija, nego što se angažuju u svakodnevnom funkcionisanju organizacija. Istraživane organizacije očigledno imaju potrebu za volonterima više kod onoga što su „vanredni“ događaji, nego što su im volonteri potrebni za rad u dnevnom funkcionisanju. Ovu potrebu organizacija svakako treba imati u vidu, jer od nje zavisi i kakve vrste obuka volonteri treba da prolaze, kakvih kvalifikacija oni treba da budu (ili je makar poželjno da budu) i slično.

Kao i u slučaju drugih organizacija, ni opštinski sportski savezi nemaju nikakve ugovorne odnose sa volonterima – u svega jednom od saveza su izjavili da sa volonterima potpisuju ugovor prilikom njihovog angažovanja.

Kada je reč o tome za šta se angažuju volonteri u toku organizacije sportskih događaja, svih devet saveza koji su rekli da ovom prilikom angažuju volontere izjavili su da, između ostalog, volontere angažuju na pripremi sportskih objekata/terena. Na drugom mestu po vrsti angažovanja nalaze se poslovi u protokolu (šest saveza), poslovi posluženja (pet saveza) i administrativni poslovi (u četiri saveza). Sve ostale aktivnosti zastupljene su u najviše do tri saveza. Ovo je takođe vrlo važno, jer govori o tome što su potrebe opštinskih saveza za „dodatnom snagom“ i u kom pravcu treba usmeravati volonterske aktivnosti.

7.6.4. Volonterski programi

Na kraju nalaza koji su u vezi sa opštinskim sportskim savezima važno je naglasiti i njihovu spremnost da dalje učestvuju u promociji volonterskog rada. Iako većina članica opštinskih sportskih saveza nema program niti neki drugi dokument koji se tiče rada volontera, većina saveza podržava one članice koje žele da se angažuju na radu volontera. Osim toga, svi opštinski savezi se slažu sa tim da je neophodno napraviti nacionalni program za unapređenje rada volontera u sportu; ne samo to, već su i svi savezi iskazali spremnost da i sami uzmu učešće u daljim aktivnostima koje će imati za predmet unapređenje volonterstva (videti Tabelu 27.)

Tabela 27. Da li...?

	Ne	Da
Da li neka od vaših članica ima program koji se tiče volonterskog rada u sportu?	10	3
Da li ste do sada podržavali programe vaših članica koji se tiču volonterskog rada u sportu?	4	9
Da li mislite da je neophodno napraviti program na nacionalnom nivou koji bi unapredio volonterski rad u sportu?	0	13
Da li je vaša organizacija zainteresovana za dalji angažman kada su u pitanju aktivnosti Sportskog saveza Srbije na poboljšanju volonterskog rada u sportu?	0	13

8. ZAKLJUČAK

Na kraju izveštaja i na osnovu nalaza istraživanja, dajemo u tačkama predloge za dalje razmišljanje o tome kako unaprediti volonterski rad.

Pojedinci

- Dosadašnji obim i intenzitet volonterstva uopšte, kao i volonterstva u sportu je nizak i ostavlja dosta prostora za povećanje ovog tipa angažmana.
- Volonterstvo u sportu je u uskoj vezi sa interesovanjem za sport i bavljenjem njime, pa dalji razvoj volonterstva treba da ide uporedo sa razvojem i promocijom sporta, generalno.
- Motivacija za volonterski angažman mora da uzme u obzir uzrast, potrebe i želje onih koji se žele podstaći na volontiranje. Mladi vole druženje, imaju potrebu da se dokažu, da nauče nešto što ne mogu u formalnom sistemu obrazovanja, ostvare kontakte koji će im pomoći u daljem životu i radu i na ovim elementima treba bazirati promociju volonterstva u budućnosti.
- Pojedincima treba pružiti mogućnost da i sami iskažu i istaknu šta je to što bi želeli da rade kao volonteri, šta imaju da ponude, šta ih interesuje, čime žele da sebe ispune i na osnovu odgovora na ova pitanja u svakoj pojedinačnoj organizaciji pratiti plan angažovanja volontera, a ne samo na osnovu njihovih potreba.
- Uprkos tome što među mladima, studentima, učenicima i sportistima vlada jedna vrsta društvenog defetizma, prema volonterstvu postoji pozitivan stav. Ne spore se pozitivne stvari koje odlikuju volonterstvo, ali

od stava do akcije nedostaje jedna značajna karika, a to je informisanje o tome šta zaista volonterstvo može doneti i omogućiti svakom pojedincu.

- Okolnosti su još jedna važna stvar koja stoji kao smetnja između pozitivnog stava o volonterskom angažmanu i nedostatka angažmana; ta okolonost je, između ostalog, i nepostojanje prilike da se volontira i nepostojanje informacije o tome gde se može volontirati. Ne mali broj ispitanika iz ovih grupa je izjavio da nije volontirao, jer ne zna ništa o tome ili nije imao prilike nigde da volontira.
- Pojedinci se žale da nemaju dovoljno vremena da bi volontirali. Ovo se javlja kao hronična boljka svih istraživanih grupa, pa bez obzira da li je to samo izgovor ili realnost, ovu činjenicu treba imati u vidu, odnosno ne očekivati od ljudi da dosta svog vremena posvete volontiranju; čini se da je značajnije podstaći što veći broj ljudi da volontiraju, makar i na kraće, nego od malog broja ljudi očekivati da dosta svog vremena posvete tome.

Organizacije

- Organizacije pokazuju veoma pozitivan stav prema volonterstvu, ali i kod njih postoji raskorak između pozitivnog stava i angažovanja volontera. Zašto je to tako?
- Odgovor na prethodno pitanje daju nalazi koji govore o tome šta su za organizacije glavne prepreke za angažovanje volontera. To je, pre svega, nedostatak novca i teškoće u animiranju i zadržavanju volontera.
- Dalji rad sa organizacijama po pitanju volonterstva treba da se usmeri na edukaciju kako prikupiti novac za unapređenje volonterstva, na edukaciju da volonterstvo ne znači samo „besplatan rad“ i korist za organizacije, već je i vid edukacije i socijalizacije mladih. Time organizacije dobijaju jedan vid društvene odgovornosti i značaja, koji može biti važan za usmeravanje mladih u pravom smeru.
- Organizacije i oni koji budu radili sa njima na unapređenju volonterstva, mogu dosta toga da učine i same – na primer, da naprave bazu volontera, donesu akt koji planira i određuje budući rad volontera, zaduže jednu osobu kao koordinatora koja bi o tome vodila računa...
- Organizacije moraju da uzmu u obzir potrebe, želje i mogućnosti onih koji žele da volontiraju, da sačine sopstvena testiranja postojećih i budućih volontera, kako bi se na pravi način „susrele“ potrebe jedne i druge strane.
- Potencijal u svim ciljnim grupama, koji je iskazan, pre svega kroz pozitivan stav prema volontiranju kao pojavi, treba definitivno dalje razvijati kroz pomoć svima onima koji mogu i žele da taj stav pretoče u konkretnu akciju.

LITERATURA

1. Ashton, J.K.; Gerrard, B.; Hudson, R. (2003): Economic impact of national sporting success: evidence from the London stock exchange. *Applied Economics Letters*, 10, 12 / October, 783–785
2. Ban, D. (1998): Sportska informatika. Sportska akademija, Beograd
3. Bijkerk, A.T. (2000): The professional amateur. *Journal of Olympic History*, 2, 55-57
4. Ćirić, A. (1996): Igre u Olimpiji. Vreme knjige, Beograd
5. Davies, I. (2001): Sport u Evropi 2002, na raskršću. Komisija za sport Saveta Evrope, Radno savetovanje sa zemljama Jugoistočne Evrope, Sarajevo
6. Henry, B.; Yeomans, P.H. (1984): An Approved History of the Olympic Games. Alfred Publishing Co., Inc., Sherman Oaks
7. Houlihan, B. (2001): Citizenship, civil society and the sport and recreation professions. *Managing Leisure*, 6, 1 / January 1, 1 – 14
8. Ilić, S. (1994a): Istorija fizičke kulture. Deo 1. Staro doba i srednji vek. Fakultet fizičke kulture, Beograd
9. Ilić, S. (1994b): Istorija fizičke kulture. Deo 2. Novi vek i savremeno doba. Fakultet fizičke kulture, Beograd
10. Jovanović, M. (1996): Prvih stotinu godina. SIA, Novi Sad
11. Kantar, M.; Mihajlović, M.; Čilerdžić, V. (2005): Finansiranje sporta u Republici Srbiji, Sport Mont, 8-9/III, Podgorica
12. Kantar, M.; Mihajlović, M.; Čilerdžić, V., (2005): Brojnost i vrste sportskih organizacija u Republici Srbiji,. Zbornik I Međunarodne konferencije "Menadžment u sportu", Beograd
13. Kastratović, E. (2004): Osnove menadžmenta sa menadžmentom u sportu. Institut za razvoj malih i srednjih preduzeća, Beograd
14. Kesenne, S. (2005): Do We Need an Economic Impact Study or a Cost-Benefit Analysis of a Sports Event?. *European Sport Management Quarterly*, 5, 2 / June, 133 – 142

15. Koković, D. (2000): *Socijalna antropologija sa elementima antropologije sporta*. Viša košarkaška škola, Beograd
16. Kostadinović, S. (2004): *Pravo i sport*, Fakultet za menadžment u sportu, Beograd
17. Krsmanović, V. (1998): *Društvene osnove sporta*. Sportska akademija, Beograd
18. Krstić, D. (1988): *Psihološki rečnik*. Vuk Karadžić, Beograd
19. Mihajlović, M.V.; Ćilerdžić, V.; Kantar, M., (2004): *Informacioni tok u menadžmentu sportskih organizacija*, Prvi Srpski kongres pedagoga fizičke kulture & 2nd FIEP European Congress, Vrnjačka Banja
20. Mihajlović, M.V. (2005): *Menadžment sportskih organizacija*, Fakultet za menadžment u sportu, Beograd
21. Milošević, M.; Mihajlović, M.V. (2007): *Bezbednosni menadžment u sportu – pojmovno određenje i normativni okviri*, Zbornik III Međunarodne konferencije ‘Menadžment u sportu’, Beograd
22. Parks, J.B.; Quarterman, J. (2003): *Contemporary Sport Management*. Human Kinetics, Champaign
23. Raič, A.; Maksimović, N. (2001): *Sportski menadžment*. Fakultet fizičke kulture, Novi Sad
24. Taylor, P. Et al. (2003): *Sports volunteering in England in 2002*. Sport England, London
25. Tomić, M. (2001): *Menadžment u sportu*. Astimbo, Beograd
26. Wilson R. (2000): *The first Olympic Champion*. J. Olympic History, 8, 1, 14-22
27. Životić, D. (1999): *Upravljanje u sportu*. Ministarstvo za sport i omladinu Vlade Republike Srbije, Beograd

Izdavač
SPORTSKI SAVEZ SRBIJE, Beograd

Za izdavača

Vojislav Tabački, predsednik
dr Dane Korica, generalni sekretar

Autori

1. Nebojša Komnenić, Sportski savez Srbije
2. Van. Prof. dr Milan V. Mihajlović, Fakultet za menadžment u sportu
3. Miloš Mojsilović, CESID
4. mr Dejan Šuput, Institut za uporedno pravo
5. Marko Vučenović
6. Svetlana Vujanić, Društvo psihologa Srbije
7. Doc. dr Vesna Ćilerdžić, Fakultet za menadžment u sportu

Recenzent

Redovni Prof. dr Edita Kastratović

Korektura

Aleksandra Rašić

Fotografija

Jovana Trkulja

Dizajn i štampa

Grafolik, Beograd

Tiraž

500 primeraka

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

796.07:367-43-021.311(497.11)

VOLONTERSTVO u sportu / Nebojša Komnenić
... [et al.] ; [fotografija Jovana Trkulja].
- Beograd : Sportski savez Srbije, 2009
(Beograd : Grafolik). – 112 str. : ilustr. ; 23 cm

Str. 4: Uvodna reč / Snežana Samadžić
Marković. – Str. 5: Predgovor / Dane Korica.
- Tiraž 500. – Bibliografija: str. 110-111.

ISBN 978-86-905169-8-8

1. Komnenić, Nebojša, 1985- [autor]
a) Volonterski rad – Sport – Srbija
COBISS.SR-ID 157326860